

Uchwała Nr XXVIII/634/17
Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego
z dnia 21 czerwca 2017 r.

w sprawie przyjęcia złożonego przez Zarząd Województwa Warmińsko – Mazurskiego dokumentu pn. „Ocena zasobów pomocy społecznej województwa warmińsko-mazurskiego za 2016 rok”.

Na podstawie § 35 ust. 3 lit. a i ust. 4 Regulaminu Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego przyjętego Uchwałą Nr III/21/99 Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 4 lutego 1999 r. z późn. zm., w związku z art. 16a ust. 4 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U. 2016 r., poz. 930, ze zm.), uchwała się, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się złożony przez Zarząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego dokument pn. „Ocena zasobów pomocy społecznej województwa warmińsko-mazurskiego za 2016 rok” w brzmieniu stanowiącym załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Zarządowi Województwa Warmińsko-Mazurskiego.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Sejmiku Województwa
Warmińsko-Mazurskiego

Jan Bobek

Załącznik do Uchwały Nr
Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego
z dnia.....2017 r.

**Zarząd Województwa
Warmińsko-Mazurskiego**

***Ocena zasobów pomocy społecznej
województwa warmińsko-mazurskiego
za 2016 rok***

Opracowanie:
Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej
Urzędu Marszałkowskiego Województwa
Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie
Biuro ds. pomocy i integracji społecznej

Olsztyn,..... 2017 r.

Spis treści

WYKAZ SKRÓTÓW	3
WPROWADZENIE	5
1. OCENA ZASOBÓW POMOCY SPOŁECZNEJ W GMINACH I POWIATACH.....	7
1.1 Dane o sytuacji demograficznej i społecznej	7
1.2 Dane o korzystających z pomocy i wsparcia.....	15
1.3 Gmina – zadania ośrodków pomocy społecznej	24
1.4 Powiat – zadania powiatowych centów pomocy rodzinie.....	28
1.5 Inne rodzaje pomocy i świadczeń	34
1.6 Zasoby instytucjonalne pomocy i wsparcia.....	40
1.7 Kadra jednostek organizacyjnych pomocy społecznej.....	55
1.8 Środki finansowe na wydatki w pomocy społecznej i innych obszarach polityki społecznej w budżecie jednostki samorządu terytorialnego.....	59
1.9 Aktywność projektowo-konkursowa jednostki organizacyjnej pomocy społecznej.....	68
1.10 Współpraca z organizacjami pozarządowymi – zadania zlecone w obszarze pomocy i wsparcia.....	71
1.11 Wskaźniki Oceny zasobów pomocy społecznej.....	77
12 OCENA ZASOBÓW POMOCY SPOŁECZNEJ W KONTEKŚCIE REALIZACJI POLITYKI SPOŁECZNEJ PRZEZ SAMORZĄD WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO- MAZURSKIEGO	98
2.1 Opracowywanie i wdrażanie programów wojewódzkich	98
2.2 Organizowanie kształcenia kadr pomocy społecznej.....	108
2.3 Inspirowanie i promowanie nowych rozwiązań w zakresie pomocy społecznej.....	108
2.4 Zlecanie organizacjom pozarządowym zadań z obszaru polityki społecznej	109
2.5 Realizacja Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 w zakresie Osi priorytetowej 11 Włączenie społeczne.....	110
2.6 Realizacja Wojewódzkiego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej Warmia i Mazury 2015-2020.....	111
2.7 Regionalne Obserwatorium Terytorialne – Obserwatorium Polityki Społecznej.....	112
2.8 Realizacja świadczeń rodzinnych w ramach koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego w przypadku przemieszczania się osób w granicach UE, Norwegii, Szwajcarii, Lichtensteinu i Islandii.	113
13 WNIOSKI I REKOMENDACJE DOTYCZĄCE REALIZACJI POLITYKI SPOŁECZNEJ NA POZIOMIE WOJEWÓDZKIM.....	115
SPIS MAP, TABEL I WYKRESÓW	128

Wykaz skrótów

Skrót	Wyjaśnienie
CAS	Centralna Aplikacja Statystyczna
CIS	Centrum Integracji Społecznej
DDP	Dzienny Dom Pomocy
DPS	Dom Pomocy Społecznej
EFS	Europejski Fundusz Społeczny
ES	Ekonomia Społeczna
KIS	Klub Integracji Społecznej
FEAD	Europejski Fundusz Pomocy Najbardziej Potrzebującym
FOSa	Federacja Organizacji Socjalnych Województwa Warmińsko-Mazurskiego
MKIS	Młodzieżowy Klub Integracji Społecznej
MPiPS/MRPiPS	Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej/Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej
MPiPS-03	Sprawozdanie półroczne i roczne z udzielonych świadczeń pomocy społecznej - pieniężnych, w naturze i usługach
NZOZ	Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej
OPS	Ośrodek Pomocy Społecznej (w tym Miejski, Miejsko-Gminny i Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej)
OZPS	Ocena Zasobów Pomocy Społecznej
PCPR	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie
PFRON	Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych
PO KL	Program Operacyjny Kapitał Ludzki
PO WER	Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020
RDP	Rodzinny Dom Pomocy
RPO WiM	Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020
ROPS	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie
ŚDS	Środowiskowy Dom Samopomocy
WMOA	Warmińsko-Mazurski Ośrodek Adopcyjny w Olsztynie
WPRES	Wojewódzki Program Rozwoju Ekonomii Społecznej Warmia i Mazury 2015-2020
WTZ	Warsztaty Terapii Zajęciowej
ZAZ	Zakład Aktywności Zawodowej

Jeżeli w dokumencie jest mowa o:

- ustawie o pomocy społecznej** – należy przez to rozumieć: ustawę z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U. 2016 r., poz. 930, ze zm.);
- ustawie o zatrudnieniu socjalnym** – należy przez to rozumieć: ustawę z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (Dz.U. 2016 r., poz. 1828, ze zm.);
- ustawie o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej** – należy przez to rozumieć: ustawę z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. 2017 r., poz. 697, ze zm.);
- ustawie o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy** – należy przez to rozumieć: ustawę z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. 2016 r., poz. 645, ze zm.);

5. **ustawie o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych** – należy przez to rozumieć: ustawę z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. 2016 r., poz. 2046, ze zm.);
6. **ustawie o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie** – należy przez to rozumieć: ustawę z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz.U. z 2015 r. poz. 1390);
7. **ustawie o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie** – należy przez to rozumieć: ustawę z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. 2016 r., poz. 1817, ze zm.);
8. **ustawie o świadczeniach rodzinnych** – należy przez to rozumieć: ustawę z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz.U. 2016 r., poz. 1518, ze zm.)
9. **ustawie o dodatkach mieszkaniowych** – należy przez to rozumieć: ustawę z dnia 21 czerwca 2001 r. o dodatkach mieszkaniowych (Dz. U. 2017 r., poz. 180);
10. **ustawie o pomocy osobom uprawnionym do alimentów** – należy przez to rozumieć: ustawę z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (Dz.U. 2017 r. poz. 489);
11. **ustawie o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych** – należy przez to rozumieć: ustawę z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz.U. 2016 r., poz. 1793, ze zm.);
12. **ustawie o systemie oświaty** – należy przez to rozumieć: ustawę z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. 2016 r., poz. 1943);
13. **ustawie o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci** – należy przez to rozumieć: ustawę z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci (Dz. U. 2016 r., poz. 195, ze zm.);
14. **ustawie o samorządzie województwa** – należy przez to rozumieć: ustawę z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (Dz. U. 2016 r., poz. 486, ze zm.);
15. **ustawie o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów** – należy przez to rozumieć: ustawę z dnia 4 kwietnia 2014 r. o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów (Dz. U. 2016 r., poz. 162, ze zm.).

WPROWADZENIE

Pomoc społeczna jest jednym z wielu elementów składających się na szeroko rozumianą politykę społeczną. Jej istotą jest podejmowanie działań zmierzających do postępu społecznego oraz dążenie do zaspokojenia potrzeb w sferze socjalnej wszystkich mieszkańców. Aktem prawnym regulującym zasady organizowania i funkcjonowania pomocy społecznej jest ustawa z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej. W myśl zapisów ww. ustawy, pomoc społeczna ma na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości (art. 2 ust. 1).

Uchwalona w marcu 2011 roku przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej nowelizacja ustawy o pomocy społecznej nałożyła obowiązek sporządzania oceny zasobów pomocy społecznej przez samorządy gmin, powiatów i województwa. Zadanie to, w sposób bezpośredni, realizowane jest przez: ośrodki pomocy społecznej (OPS), powiatowe centra pomocy rodzinie (PCPR) i regionalne ośrodki polityki społecznej (ROPS).

Gmina, powiat i samorząd województwa opracowują ocenę zasobów w oparciu o analizę lokalnej sytuacji społecznej i demograficznej. Dokument ten powinien zawierać szczegółowe informacje dotyczące lokalnych zasobów, a w szczególności: infrastruktury, kadry, nakładów finansowych na zadania pomocy społecznej, działalność organizacji pozarządowych, jak również zawierać ocenę poziomu zabezpieczenia potrzeb mieszkańców gmin i powiatów w obszarze pomocy społecznej.

Opracowana aktualnie już po raz szósty ocena zasobów pomocy społecznej stanowi podstawę dla przedkładanych radom gmin, powiatów i sejmikowi województwa wniosków i rekomendacji do podjęcia priorytetowych działań celem zabezpieczenia potrzeb mieszkańców województwa w obszarze pomocy i integracji społecznej. Jest to dokument sprzyjający projektowaniu interdyscyplinarnych rozwiązań dążących do zrównoważonego rozwoju, zarówno na poziomie gmin, powiatów, jak i województwa. Ma to szczególne znaczenie w kontekście aktualnego okresu programowania 2014-2020 w Unii Europejskiej. Na działania określone w Regionalnym Programie Operacyjnym Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020, a w szczególności jego 11 Osi priorytetowej *Włączenie społeczne* są zabezpieczone środki finansowe w wysokości aż 150,59 mln euro. Dlatego też dobra diagnoza posiadanych zasobów pomocy społecznej w roku 2016 w województwie, jak również określenie na jej podstawie istniejących deficytów, pozwoli na zaplanowanie regionalnych oraz lokalnych, długofalowych działań m.in. w obszarze wsparcia osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, jak również poprawi dostęp do zatrudnienia poprzez rozwój podmiotów z obszarów ekonomii społecznej.

Ponadto, zgodnie z zapisami ustawy o pomocy społecznej, dokument oceny zasobów pomocy społecznej będzie punktem wyjścia do wykonywanej przez wojewodę analizy stanu i skuteczności pomocy społecznej w województwie.

Do opracowania ww. dokumentu przez jednostki samorządu terytorialnego od początku wykorzystywane jest narzędzie elektroniczne osadzone w Centralnej Aplikacji Statystycznej zarządzanej merytorycznie przez Departament Pomocy i Integracji Społecznej Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej.

Formularz oceny zasobów pomocy społecznej opublikowany w CAS jest analogiczny jak w roku poprzednim. Tak jak dotychczas składa się z kilkunastu części dotyczących m.in.: danych o sytuacji demograficznej i społecznej, danych o osobach i rodzinach korzystających z pomocy społecznej, danych o zasobach infrastrukturalnych pomocy społecznej oraz wskaźników służących ocenie wybranych świadczeń czy zjawisk społecznych. W dalszym ciągu większość danych statystycznych zczytywanych jest do formularzy jednostkowych z systemów IT z obszaru pomocy społecznej, rynku pracy, pieczy zastępczej, świadczeń rodzinnych, edukacji. Ponieważ zbieranie danych w ww. systemach nie przebiega wg jednakowych zasad tj. sprawozdawczość

opracowywana jest w systemach rocznych lub półrocznych, zaszła konieczność poprawiania danych w jednostkowych OZPS w taki sposób, żeby pokazywały wartości roczne. Miało to miejsce np. w przypadku danych zaczytywanych z systemu informatycznego DSR (Sprawozdanie rzeczowo-finansowe z wykonywania zadań z zakresu świadczeń rodzinnych) czy systemu informatycznego oświaty.

Podczas pracy nad dokumentem za rok 2016 pamiętać należało również o tym, iż narzędzie, z którego korzystano nie było modyfikowane w ostatnim czasie i w swej strukturze nie uwzględniało zmieniających się w sposób ciągły przepisów. Dlatego też ośrodki pomocy społecznej i powiatowe centra pomocy rodzinie otrzymały szczegółowe instrukcje z Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej, w jaki sposób i w jakim zakresie wprowadzać do formularza nowe dane. Było to niezbędne, gdyż pozwoliło w konsekwencji wygenerować materiał wojewódzki będący syntezą jednorodnych danych jednostkowych. Zgodnie z art. 21 pkt 8 ustawy o pomocy społecznej Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie sporządził ocenę zasobów pomocy społecznej – na podstawie ocen opracowanych przez wszystkie gminy i powiaty z uwzględnieniem kwestii oraz problemów społecznych wynikających ze Strategii polityki społecznej województwa warmińsko-mazurskiego do 2020 roku.

Z uwagi na stosunkowo krótkie terminy nałożone przez ustawodawcę na wykonanie wojewódzkiej oceny zasobów pomocy społecznej (przedłożenie dokumentu do dnia 30 czerwca sejmikowi województwa), niezwykle istotne było terminowe przedłożenie sprawozdań jednostkowych radom gmin oraz radom powiatów, a następnie zaakceptowanie tych dokumentów w systemie i przekazanie na poziom wojewódzki. Ich kompletność była warunkiem wygenerowania sprawozdawczości na poziomie województwa. Wszystkie ośrodki pomocy społecznej oraz powiatowe centra pomocy rodzinie województwa warmińsko-mazurskiego przygotowały oraz przekazały sprawozdania na poziom województwa w oparciu o to narzędzie.

Przy opracowaniu oceny zasobów pomocy społecznej województwa warmińsko-mazurskiego za 2016 rok, obok informacji z gmin i powiatów zawartych w sprawozdaniach jednostkowych, wykorzystano także różnorodne dane statystyczne/sprawozdania resortowe nieujęte w formularzu OZPS oraz zasoby własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie.

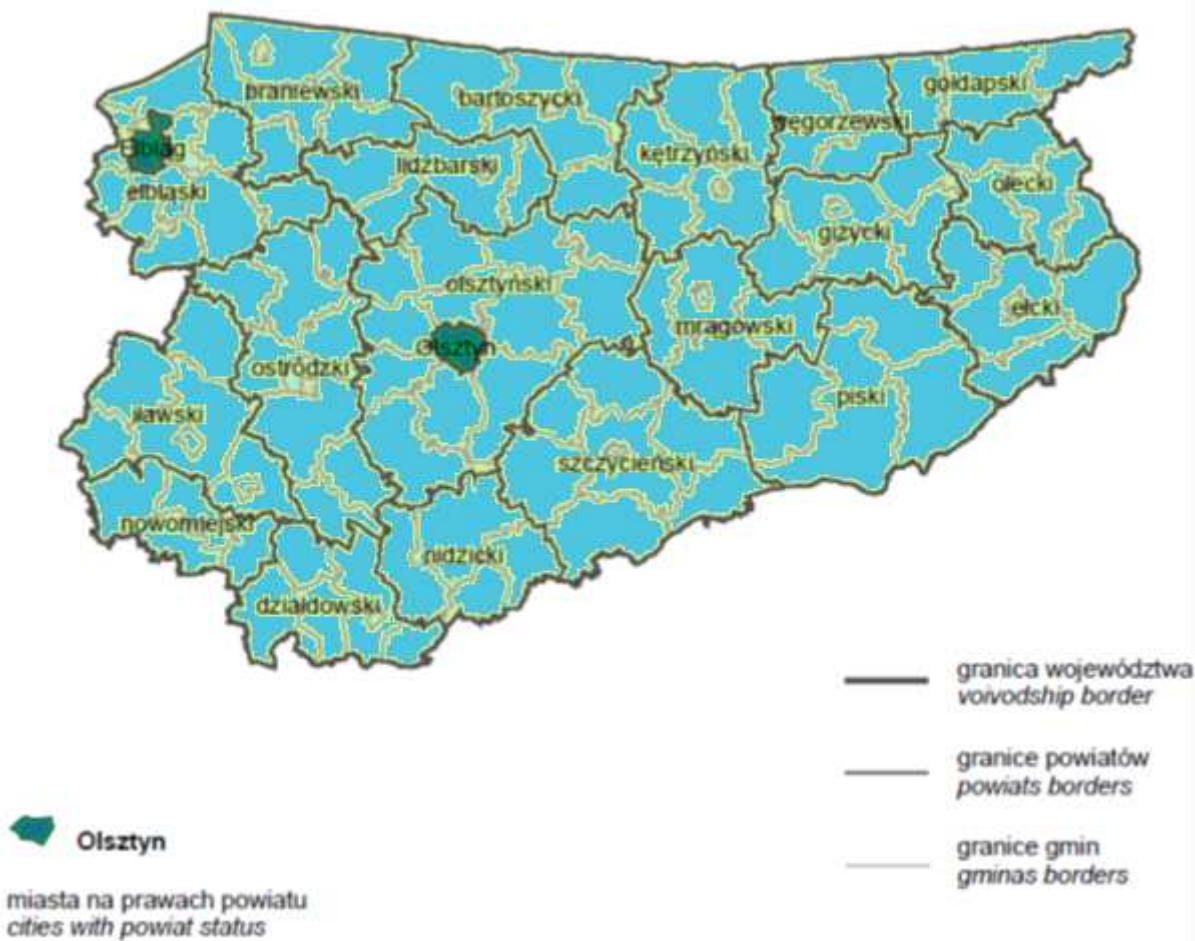
Zastosowanie po raz kolejny narzędzia w ramach CAS potwierdziło trafność wyboru koncepcji opracowywania OZPS w takiej formie. Tegoroczne doświadczenia wskazują na konieczność corocznej analizy struktury narzędzia celem stałej aktualizacji i doskonalenia narzędzia. Przełoży się to na agregowanie lepszej jakości danych, w oparciu o które będzie możliwa wnikliwa analiza oraz sporządzenie wniosków i rekomendacji odpowiadających na problemy społeczne występujące w województwie warmińsko-mazurskim.

1. OCENA ZASOBÓW POMOCY SPOŁECZNEJ W GMINACH I POWIATACH

1.1 Dane o sytuacji demograficznej i społecznej

Województwo warmińsko-mazurskie leży w północno-wschodniej części kraju, jest czwartym co do wielkości województwem w Polsce i zajmuje obszar 24.174 km², co stanowi 7,7% całkowitej powierzchni państwa.

Mapa nr 1. Podział administracyjny województwa warmińsko-mazurskiego w 2015 roku.

Źródło: Urząd Statystyczny w Olsztynie

Województwo warmińsko-mazurskie podzielone jest na 21 powiatów, w tym 19 powiatów ziemskich oraz 2 powiaty grodzkie (miasta na prawach powiatu) – Olsztyn i Elbląg. Na terenie województwa znajduje się 116 gmin, w tym 16 gmin miejskich, 33 gminy miejsko-wiejskie oraz 67 gmin wiejskich.

Ludność

W niniejszym roku sprawozdawczym dane dotyczące liczby ludności zostały zasilone na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego za rok 2015, ponieważ dane za 2016 rok nie są jeszcze dostępne. W związku z tym w całym dokumencie wszelkie obliczenia i wskaźniki tworzone w oparciu o liczbę ludności liczone są na podstawie danych z 2015 roku.

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego pod koniec 2015 roku **województwo zamieszkiwało 1.439.675 osób**. Wśród mieszkańców przeważały kobiety (stanowiły 51,03% populacji), ich liczba była wyższa od liczby mężczyzn o 29.889 osób. Z analizy struktury ludności województwa wynika, że w 2015 roku 18,5% mieszkańców to osoby do 17 roku życia. Największą grupę osób – 63,7%, stanowiły osoby w wieku produkcyjnym. Z roku na rok **wzrasta liczba osób starszych** (kobiety w wieku 60 i więcej lat, mężczyźni w wieku 65 i więcej lat) w 2014 roku osoby te stanowiły 17,0% ogółu mieszkańców (245.690 osób), natomiast w 2015 roku liczba ta wzrosła do 18,1% (260.291 osób).

W województwie obserwuje się systematyczny spadek liczby ludności. W roku 2015 w stosunku do roku poprzedniego liczba mieszkańców województwa zmniejszyła się o 0,3% (4.292 osoby). Stan ten odzwierciedla ogólnokrajowy problem demograficzny.

Rynek pracy

Stopy bezrobocia w województwie warmińsko-mazurskim w 2016 roku była najwyższa w kraju i osiągnęła wartość 14,2%, w pozostałych województwach nie przekraczała 12,1%, natomiast średnia wartość tego wskaźnika dla Polski wynosiła 8,3%. W porównaniu do 2015 roku w województwie warmińsko-mazurskim zanotowano spadek stopy bezrobocia o 2,1 punktu procentowego.

Dane dotyczące rynku pracy wskazują na spadek **liczby osób bezrobotnych**. W 2015 roku liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy wyniosła 83.510, zaś w 2016 – 73.079, co oznacza, iż liczba osób zarejestrowanych w roku 2016 zmniejszyła się o 12,5% (10.431 osób) w stosunku do roku poprzedniego. Zmniejszyła się również **liczba osób długotrwale bezrobotnych** z 47.505 osób w 2015 roku do 41.447 w 2016 roku (tj. o 12,8%) oraz **liczba bezrobotnych ogółem z prawem do zasiłku** z 14.652 w 2015 roku do 12.838 w 2016 roku.

Strukturę bezrobocia w województwie warmińsko-mazurskim cechuje silny poziom zróżnicowania z uwagi na różne czynniki, tj. płeć, wiek bezrobotnych, miejsce zamieszkania i inne. Poniżej przedstawiono udział procentowy poszczególnych grup społecznych w ogólnej liczbie bezrobotnych województwa warmińsko-mazurskiego i Polski w latach 2015-2016.

Tabela nr 1. Udział procentowy poszczególnych grup społecznych w ogólnej liczbie bezrobotnych województwa warmińsko-mazurskiego i Polski w latach 2015-2016.

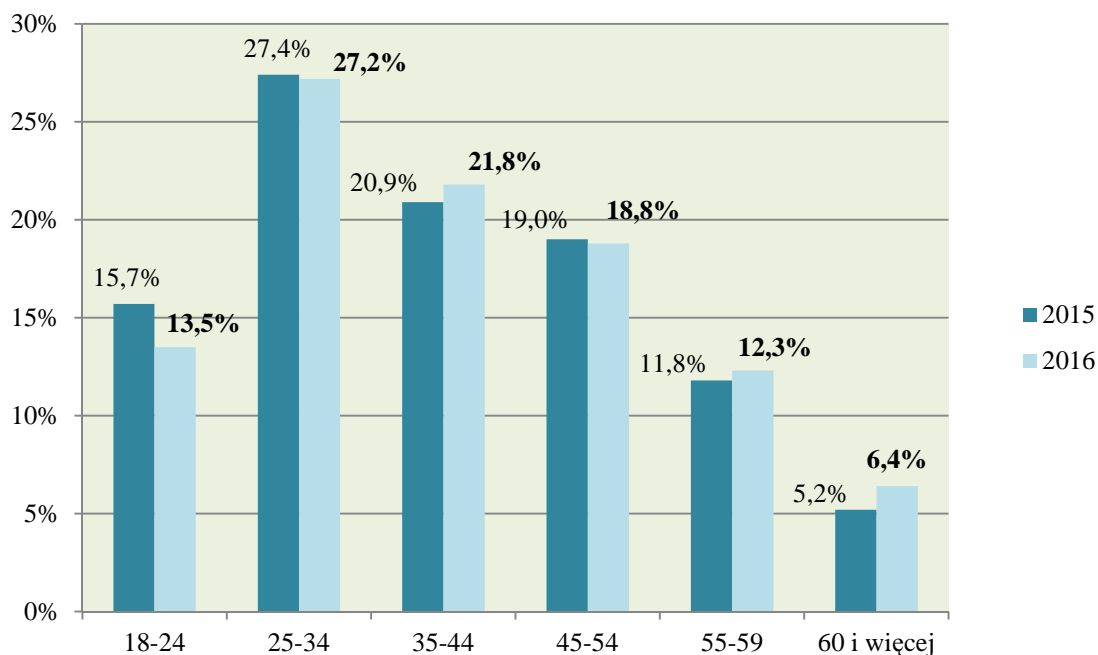
Wyszczególnienie	2015		2016	
	woj. warmińsko-mazurskie	Polska	woj. warmińsko-mazurskie	Polska
kobiety	52,8%	52,2%	54,2%	53,3%
zamieszkali na wsi	50,9%	44,9%	51,1%	45,2%
bezrobotni z prawem do zasiłku	17,5%	13,8%	17,6%	14,0%
bezrobotni do 25 roku życia	15,7%	15,1%	13,5%	13,4%
długotrwale bezrobotni	56,9%	56,3%	56,7%	56,0%
bezrobotni 50+	27,3%	27,5%	28,8%	28,2%
bezrobotni bez kwalifikacji zawodowych	32,1%	30,6%	32,7%	30,7%
bezrobotni niepełnosprawni	6,2%	6,1%	6,5%	6,2%

Źródło: Wojewódzki Urząd Pracy w Olsztynie

Jak wynika z danych przedstawionych w tabeli, większość osób pozostających bez pracy w województwie warmińsko-mazurskim w 2016 roku stanowiły osoby długotrwale bezrobotne tj. zdolne do pracy oraz deklarujące chęć jej podjęcia, które w ciągu ostatnich dwóch lat będąc zarejestrowane w urzędzie pracy nie podjęły zatrudnienia na okres dłuższy niż 12 miesięcy. Grupa ta w 2016 roku stanowiła 56,7% ogółu osób bezrobotnych i zmniejszyła się w stosunku do roku poprzedniego o 0,2 punktu procentowego. Większość osób bezrobotnych stanowiły kobiety 54,2%, co więcej, w porównaniu do roku 2015 odsetek ten zwiększył się o 1,4 punktu procentowego. Dużą grupę osób bezrobotnych stanowiły także osoby zamieszkałe na wsi – 51,1%. Spośród wszystkich grup społecznych przedstawionych w tabeli, odsetek osób bezrobotnych zamieszkałych na wsi w województwie warmińsko-mazurskim najbardziej odbiega od wartości przyjętych dla Polski – 45,2%. Znaczną grupę stanowiły również bezrobotni bez kwalifikacji zawodowych – 32,7%. W stosunku do poprzedniego roku odsetek tej grupy zwiększył się o 0,6 punktu procentowego.

Analizując strukturę osób bezrobotnych ze względu na wiek na Warmii i Mazurach w 2016 roku najliczniejszą grupę stanowiły osoby w wieku 25-34 lat – 27,2% ogółu i zmniejszyła się w stosunku do roku poprzedniego o 0,2 punktu procentowego. Równie duży odsetek stanowiły osoby w wieku 35-44 lat – 21,8% oraz 45-54 lat – 18,8%. Poniżej przedstawiono zmiany w strukturze bezrobotnych według grup wiekowych.

Wykres nr 1. Udział procentowy wybranych grup wiekowych w ogólnej liczbie bezrobotnych w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2015-2016.

Źródło: Wojewódzki Urząd Pracy w Olsztynie

Przed nowelizacją ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, która weszła w życie 27 maja 2014 roku, definicja osoby młodej obejmowała bezrobotnych do 25 roku życia. Po nowelizacji ustawy, definicja została rozszerzona o bezrobotnych do 30 roku życia. Wynika to z faktu, iż wielu młodych ludzi uczy się coraz dłużej, aby zwiększyć swoje kwalifikacje zawodowe i z tego powodu później wchodzi na rynek pracy.

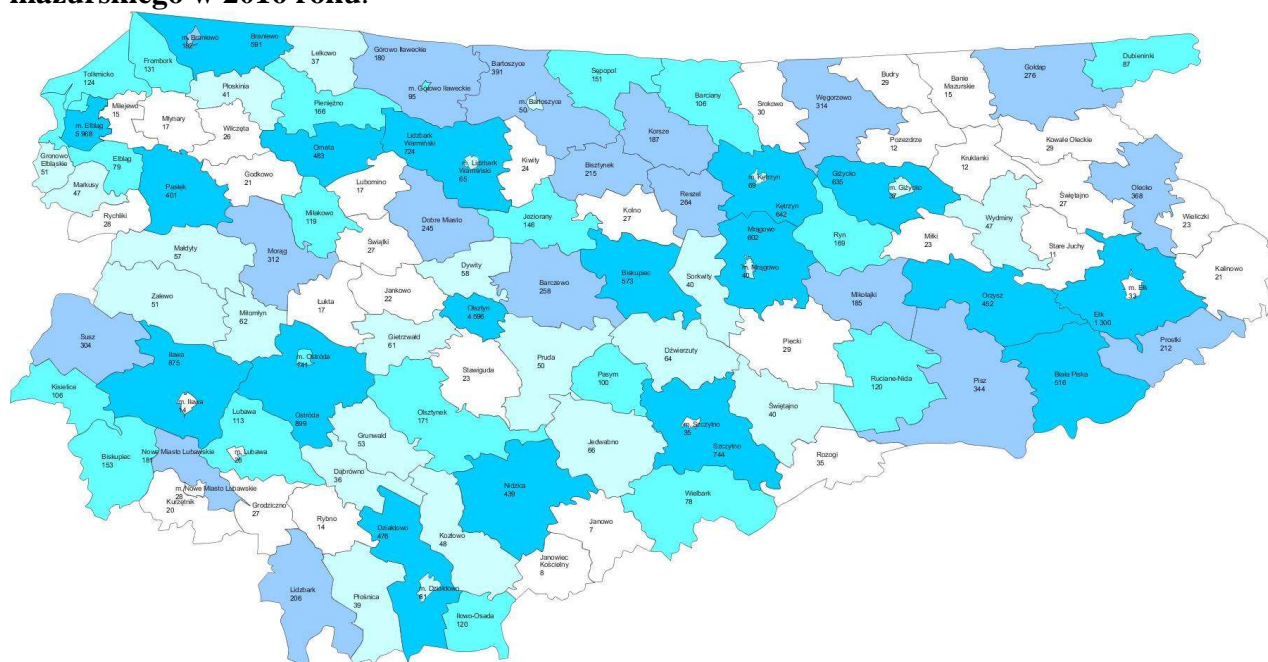
Infrastruktura społeczna

W 2016 roku w sprawozdaniu z Oceny zasobów pomocy społecznej (tabela nr 2) wykazano funkcjonowanie **30.057 mieszkań komunalnych** w zasobach gmin (spadek w stosunku

do roku poprzedniego o 1.201 lokali tj. o 3,8%). Największy spadek w liczbie dostępnych lokali komunalnych wykazało miasto Bartoszyce (o 286 lokali), Elbląg (o 207 lokali) i miasto Olsztyn (o 147 lokali). W 20 gminach liczba lokali komunalnych pozostała bez zmian, natomiast w 27 zwiększyła się łącznie o 282 lokale.

W 2016 roku województwie dostępnych było **2.885 mieszkań socjalnych** (lokali) tj. o 120 (4,3%) więcej niż w roku poprzednim. Ponadto w 2017 roku planuje się ponowne zwiększenie dostępnej ilości mieszkań socjalnych o 178 lokali. Liczba osób oczekujących na mieszkanie socjalne w 2016 roku wynosiła 3.606 i w stosunku do roku 2015 zmalała o 166 osób. W 24 gminach wiejskich mieszkania socjalne w ogóle nie funkcjonują. Natomiast w 4 gminach (4 wiejskich), w których w roku poprzednim nie było mieszkań socjalnych, pojawiło się łącznie 11 nowych lokali. Liczbę mieszkań socjalnych dostępnych w poszczególnych gminach województwa warmińsko-mazurskiego zaprezentowano na mapie poniżej.

Mapa nr 2. Liczba mieszkań komunalnych w zasobach gmin województwa warmińsko-mazurskiego w 2016 roku.

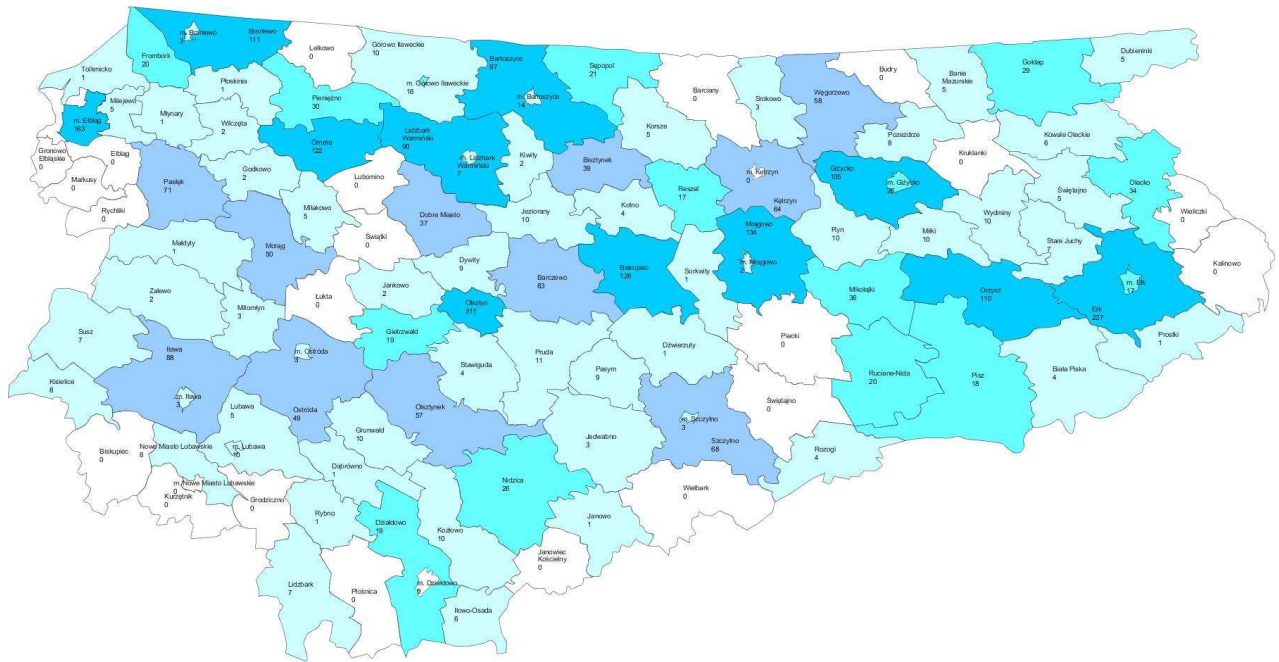

Legenda:

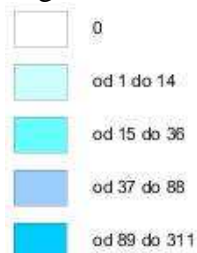

Źródło: Ocena zasobów pomocy społecznej

Mapa nr 3. Liczba mieszkań socjalnych w gminach województwa warmińsko-mazurskiego w 2016 roku.

Legenda:

Źródło: Ocena zasobów pomocy społecznej

Do 2015 roku jedną z możliwości pozyskania przez gminy środków finansowych na rozwój zasobów mieszkaniowych był udział w konkursach ogłaszanych przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej w ramach programu „Aktywne Formy Przeciwdziałania Wykluczeniu Społecznemu”. Na konkurs pod nazwą: „Gminne programy aktywizacji społeczno-zawodowej na rzecz budownictwa socjalnego” – edycja 2015, Ministerstwo przeznaczyło 2 mln zł. Wprowadzenie zmian w krajowej polityce społecznej oraz wyznaczenie nowych kierunków działań wobec polskich rodzin i ich członków wykluczonych społecznie, spowodowało modyfikację planowanych przedsięwzięć i form wsparcia przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej. W efekcie zaprzestano konkursu na rzecz rozwoju budownictwa socjalnego. W ramach zmodyfikowanego programu „Aktywne Formy Przeciwdziałania Wykluczeniu Społecznemu – nowy wymiar 2020” planowane jest „włączenie i uczestniczenie w życiu społecznym i zawodowym osób wykluczonych społecznie oraz rozwój systemu aktywnej integracji poprzez wsparcie jednostek samorządu terytorialnego i organizacji pozarządowych.”

Na przestrzeni ostatnich 3 lat liczba żłobków funkcjonujących na terenie województwa warmińsko-mazurskiego systematycznie się zwiększa. W 2014 roku działało 61 placówek, w 2015 – 65, zaś w **2016 – 75 żłobków** (łącznie z klubami dziecięcymi i oddziałami żłobkowymi w przedszkolach). W porównaniu z rokiem 2015 liczba żłobków zwiększyła się o 10 placówek tj. 13,3% (utworzono 12 nowych żłobków a zlikwidowano 2). W 2016 roku przestały funkcjonować żłobki w gminie wiejsko-miejskiej w Węgorzewie, natomiast w gminie wiejsko-miejskiej w Pisz zamknięto 1 żłobek (zmniejszona liczba z 2 do 1). Nowe żłobki powstały w gminach miejskich

takich jak: Olsztyn, Braniewo, Ełk, Giżycko, Lubawa i Ostróda, w gminach miejsko-wiejskich: Barczewo, Gołdap i Olsztynek oraz w gminie wiejskiej: Świątki. W gminach miejsko-wiejskich: Barczewo, Gołdap i Olsztynek oraz w gminie wiejskiej Świątki placówki takie w ogóle nie funkcjonowały. W 2016 roku w gminie Barczewo, Braniewo, Ełk, Giżycko, Gołdap, Lubawa, Olsztynek, Ostróda, Świątki utworzono po jednej placówce, natomiast w samym mieście Olsztynie utworzono 3 nowe placówki.

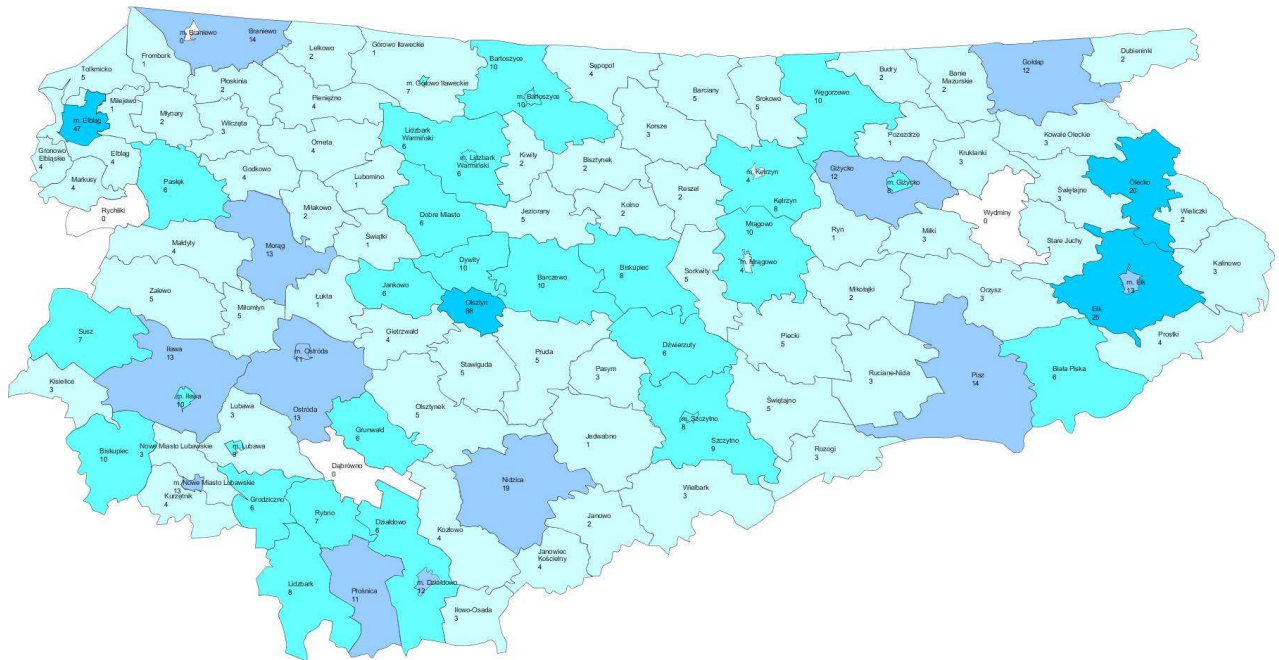
Na uwagę zasługuje fakt, iż w większości gmin żłobki w ogóle nie funkcjonują (82 gminy), a także to, iż istnieje duża liczba dzieci, którym nie przyznano miejsc w placówkach (663 dzieci). Jednak w porównaniu z rokiem poprzednim liczba ta zwiększyła się o 80,16% (w 2015 roku było 368 dzieci, którym nie przyznano miejsc w żłobkach). Powodem tej zmiany, pomimo dodatkowych miejsc w żłobkach, był znaczny wzrost zainteresowania miejscami w tych placówkach. W roku 2016 było 2.283 dostępnych miejsc, natomiast w roku poprzednim 1.992. Oznacza to, że liczba miejsc w żłobkach zwiększyła się o 14,6%.

Otwarcie nowych placówek oraz utrzymanie istniejących jest możliwe m.in. dzięki funkcjonującemu od 2013 roku resortowemu programowi rozwoju instytucji opieki nad dziećmi do lat 3 Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, który nosi nazwę „MALUCH”. Program pozwala pokryć w części zapotrzebowanie na miejsca dla dzieci w żłobkach. W toku realizacji „Resortowego programu rozwoju instytucji opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 „MALUCH – edycja 2016” przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej powstały niewykorzystane dodatkowe środki w kwocie 12.387.038 zł, które przeznaczone zostały na dofinansowanie zadań w związku z utworzeniem nowych miejsc w instytucjach opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 oraz zapewnienia funkcjonowania miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 tworzonych przez gminy do dnia 31 grudnia 2016 w ramach tego programu. W ramach programu „MALUCH – 2016” 9 gmin z województwa warmińsko-mazurskiego (gmina miejska: Barczewo, Braniewo, Ełk, Olsztyn, Lubawa, Ostróda, gmina miejsko-wiejska: Olsztynek oraz gminy wiejskie: Świątki, Jonkowo) złożyły wnioski na powyższy konkurs. W toku podjętych rozstrzygnięć komisja rozpatrująca oferty „MALUCH – 2016” przyznała wszystkim gminom składającym wnioski z województwa warmińsko-mazurskiego łączną kwotę 982.033 zł. Najwyższe kwoty dofinansowania otrzymała gmina miejska Ostróda (253.138 zł) oraz gmina wiejsko-miejska Olsztynek (221.836 zł).

O dofinansowanie w 2017 roku mogą starać się ponownie uczelnie i podmioty z nimi współpracujące. Dzięki temu możliwe będzie utworzenie nowych miejsc w instytucjach już istniejących i zapewnienie funkcjonowania nowych miejsc opieki nad dziećmi studentów, doktorantów oraz osób zatrudnionych przez uczelnie lub wykonujących zadania na rzecz uczelni na podstawie umów cywilno-prawnych.

Liczba przedszkoli funkcjonujących w województwie w porównaniu z rokiem 2015 wzrosła. W 2016 roku liczba przedszkoli (przedszkola wraz z oddziałami przedszkolnymi przy szkołach) wyniosła 775 placówek, przy czym w 2015 roku było 745 przedszkoli, a w 2014 roku – 754. W porównaniu z ubiegłym rokiem liczba placówek przedszkolnych zwiększyła się o 30 tj. 4% (utworzono 58 nowych, a zlikwidowano 28). Przedszkola nie funkcjonują w 4 gminach – są to gminy wiejskie Braniewo, Dąbrówno, Rychliki i Wydminy. Na uwagę zasługuje fakt, iż gmina Dubieninki w 2015 roku była gminą nieposiadającą przedszkoli, natomiast w 2016 roku utworzono aż dwie nowe jednostki. Najwięcej przedszkoli (liczonych łącznie z oddziałami przedszkolnymi w szkołach) działa w największym mieście regionu – w Olsztynie.

Mapa nr 4. Liczba przedszkoli w gminach województwa warmińsko-mazurskiego w 2016 roku.

Legenda:

Źródło: Ocena zasobów pomocy społecznej

W przedszkolach w województwie warmińsko-mazurskim w 2016 roku zapewniono miejsca dla 44.099 dzieci, natomiast 1.337 dzieciom nie przyznano miejsca. Głównym powodem odmowy był brak wolnych miejsc, z tego powodu nie przyjęto 867 dzieci. Aby wyeliminować problem braku miejsc w przedszkolach, ich liczbę należałoby zwiększyć o 3,0%.

Odnotowuje się spadek **liczby świetlic i klubów dla dzieci i młodzieży**, ich liczba w 2016 roku wyniosła 1.157. Oznacza to, iż zmniejszyła się ona o 19 (1,6%) placówek w stosunku do roku 2015. Z tego przyszkolnych świetlic i klubów dla dzieci i młodzieży w 2016 roku było łącznie 483, a pozaszkolnych 674.

Systematycznie wzrasta **liczba klubów i innych miejsc spotkań dla seniorów**. Między 2013 a 2014 rokiem liczba takich miejsc zwiększyła się o 36 (20,3%), a między rokiem 2015 i 2016 liczba miejsc zwiększyła się o 17 miejsc (7,7%).

Liczba hospicjów w 2016 roku (11) w porównaniu z rokiem poprzednim zmniejszyła się o 5 placówek, w 2015 było ich 16, a w 2014 – 17.

Tabela nr 2. Dane o sytuacji demograficznej i społecznej (stan na 31 XII).

WYSZCZEGÓLNIENIE	Lata poprzednie		Rok oceny 2016	PROGNOZA	
	Rok 2014	Rok 2015		Rok po ocenie	Dwa lata po ocenie
MIESZKAŃCY (w osobach)					
Ogółem	1 445 692	1 444 167	1 439 675	1 432 773	1 433 203

WYSZCZEGÓLNIENIE	Lata poprzednie		Rok oceny 2016	PROGNOZA	
	Rok 2014	Rok 2015		Rok po ocenie	Dwa lata po ocenie
KOBIETY					
Ogółem	737 936	737 170	734 782	731 465	731 636
Wiek 0-17	133 669	131 673	129 633	129 108	129 061
Wiek 18-59	437 287	433 864	428 031	425 874	425 803
Wiek 60 lat i więcej	166 980	171 633	177 118	176 483	176 772
MĘŻCZYŹNI					
Ogółem	707 756	706 997	704 893	701 308	701 567
Wiek 0-17	141 085	139 152	137 304	136 662	136 552
Wiek 18-64	495 556	493 181	489 372	486 257	486 407
Wiek 65 lat i więcej	71 115	74 664	78 217	78 389	78 608
RYNEK PRACY					
Bezrobotni ogółem	98 179	83 510	73 079	71 523	69 555
Bezrobotni długotrwale ogółem	57 562	47 785	41 447	40 713	39 305
Bezrobotni ogółem z prawem do zasiłku	16 348	14 658	12 838	12 547	12 133
INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA					
Liczba mieszkań komunalnych w zasobie gminy	31 410	31 258	30 057	29 453	28 932
Liczba wniosków złożonych na mieszkanie komunalne z zasobów gminy	3 920	3 797	3 351	3 414	3 481
w tym z wiersza 13: Liczba mieszkań socjalnych (lokali)	2 741	2 765	2 885	3 063	3 141
Liczba oczekujących na mieszkanie socjalne	3 855	3 772	3 606	3 683	3 778
Liczba wyroków eksmisyjnych bez wskazania lokalu socjalnego	472	457	473	475	491
Liczba żłobków (żłobki, kluby dziecięce, oddziały żłobkowe w przedszkolach)	61	65	75	79	82
Liczba opiekunów dziennych do dzieci	17	25	25	33	49
Liczba miejsc w żłobkach (żłobki, kluby dziecięce, oddziały żłobkowe w przedszkolach)	1 646	1 992	2 283	2 381	2 579
Liczba dzieci, którym nie przyznano miejsc w żłobku (żłobek, klub dziecięcy, oddziały żłobkowe w przedszkolach)	639	368	663	566	555
Powody nie przyznania miejsca w żłobku					

WYSZCZEGÓLNIENIE	Lata poprzednie		Rok oceny 2016	PROGNOZA	
	Rok 2014	Rok 2015		Rok po ocenie	Dwa lata po ocenie
brak wolnych miejsc	404	124	437	397	395
brak żłobków	0	0	0	0	0
Liczba przedszkoli (przedszkola wraz z oddziałami przedszkolnymi przy szkołach)	754	745	775	773	771
Liczba miejsc w przedszkolach (przedszkola wraz z oddziałami przedszkolnymi przy szkołach)	40 184	40 912	44 099	45 000	44 804
Liczba dzieci, którym nie przyznano miejsc w przedszkolu wg złożonych wniosków	2 240	946	1 337	494	451
Powody nie przyznania miejsca w przedszkolu					
brak wolnych miejsc	1 615	733	867	715	669
wiek dziecka	0	0	2	0	0
inne – niespełnienie innych wymogów formalnych	0	0	6	0	0
Liczba świetlic i klubów dla dzieci i młodzieży - ogółem	1 167	1 176	1 157	1 162	1 350
Z tego: (wiersze "Przyszkolne" i "Pozaszkolne")					
Przyszkolne	480	477	483	486	667
Pozaszkolne	687	699	674	676	683
Liczba klubów i innych miejsc spotkań dla seniorów	215	221	238	245	249
Liczba hospicjów	17	16	11	12	13
Liczba ośrodków dla cudzoziemców	1	1	1	1	1

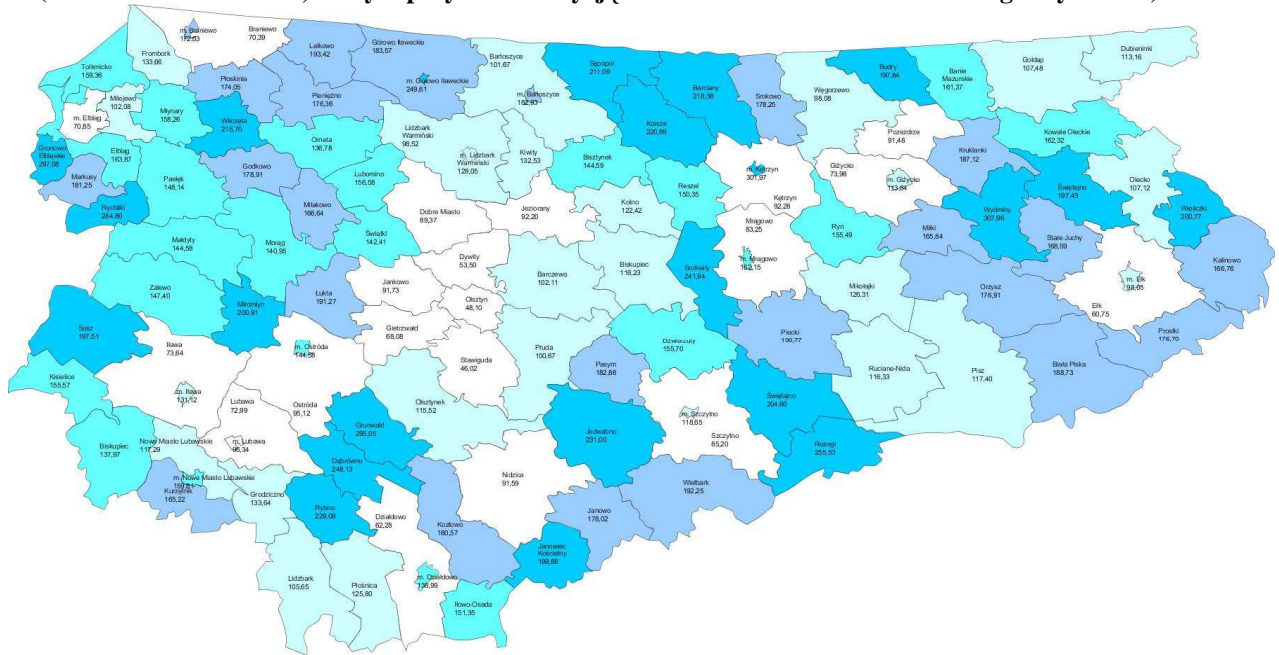
1.2 Dane o korzystających z pomocy i wsparcia

W tabeli nr 3 zaprezentowano zbiorcze zestawienia dotyczące pomocy społecznej udzielonej w województwie warmińsko-mazurskim. **W roku 2016 różnorodną pomocą i wsparciem objęto 168.468 osób (spadek o 7,55% w stosunku do 2015 roku)** i stanowiło to 11,7% mieszkańców województwa warmińsko-mazurskiego¹. Przyczyną spadku liczby osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej było niewątpliwie wprowadzenie Programu „Rodzina 500+”. Zakres niniejszego wsparcia obejmował pomoc udzieloną w ośrodkach pomocy społecznej oraz w powiatowych centrach pomocy rodzinie na podstawie ustawy o pomocy społecznej, ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (bez wyodrębniania rodzaju, formy, liczby świadczeń i źródła finansowania) z wyłączeniem ustawy o świadczeniach rodzinnych oraz ustawy o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci. W niniejszej kategorii ujęto osoby, którym przyznano pomoc m.in. w formie decyzji administracyjnej, bez decyzji, jak

¹ Liczba mieszkańców województwa 1.439.675 osób (stan na 31.12.2015 r.).

również bez konieczności przeprowadzania wywiadu środowiskowego. Ujęto tu także: osoby objęte pracą socjalną i wsparciem jednostki organizacyjnej pomocy społecznej w postaci zajęć w centrach i klubach integracji społecznej, osoby skierowane lub/i umieszczane w domach pomocy społecznej, osoby niepełnosprawne korzystające ze świadczeń, dzieci przebywające w pieczy zastępczej oraz usamodzielnionych wychowanków, osoby korzystające z punktów interwencji kryzysowej, a także osoby skierowane do prac społecznie użytecznych oraz tych, którym udzielano pomocy w ramach środków unijnych. Z prognoz zawartych w OZPS wynika, iż w roku 2017 liczba osób objętych pomocą i wsparciem nieznacznie wzrośnie do 169.367 osób (tj. o 0,53%).

Mapa nr 5. Liczba osób w rodzinach, którym przyznano świadczenie na 1000 mieszkańców w gminach i miastach na prawach powiatu w województwie warmińsko-mazurskim w 2016 r. (Wskaźnik: liczba osób, którym przyznano decyzją świadczenie/liczba mieszkańców gminy x 1000)

Legenda:

Źródło: Ocena zasobów pomocy społecznej

Świadczenia przyznane w formie decyzji administracyjnej (wyłącznie na podstawie ustawy o pomocy społecznej), niezależnie od ich rodzaju, formy i źródła finansowania **w 2016 roku otrzymało 102.535 osób. Liczba rodzin**, którym przyznano świadczenia z pomocy społecznej **wyniosła 67.452**, co przekłada się na **164.822 osób w tych rodzinach**. Należy podkreślić, iż 63,14% ogółu osób korzystających z pomocy społecznej stanowiły osoby korzystające długotrwale ze świadczeń pomocy społecznej. Liczba świadczeń przyznawanych podopiecznym pomocy społecznej wynika bezpośrednio z ich indywidualnych sytuacji życiowych, stąd też niektóre rodziny otrzymują często w tym samym roku zarówno świadczenie finansowe, jak również pomoc w formie rzeczowej lub pracy socjalnej. W tabeli nr

3 zaprezentowano wiek, płeć osób korzystających z pomocy oraz wyodrębniono osoby długotrwale korzystające w ogólnej liczbie świadczeniobiorców.

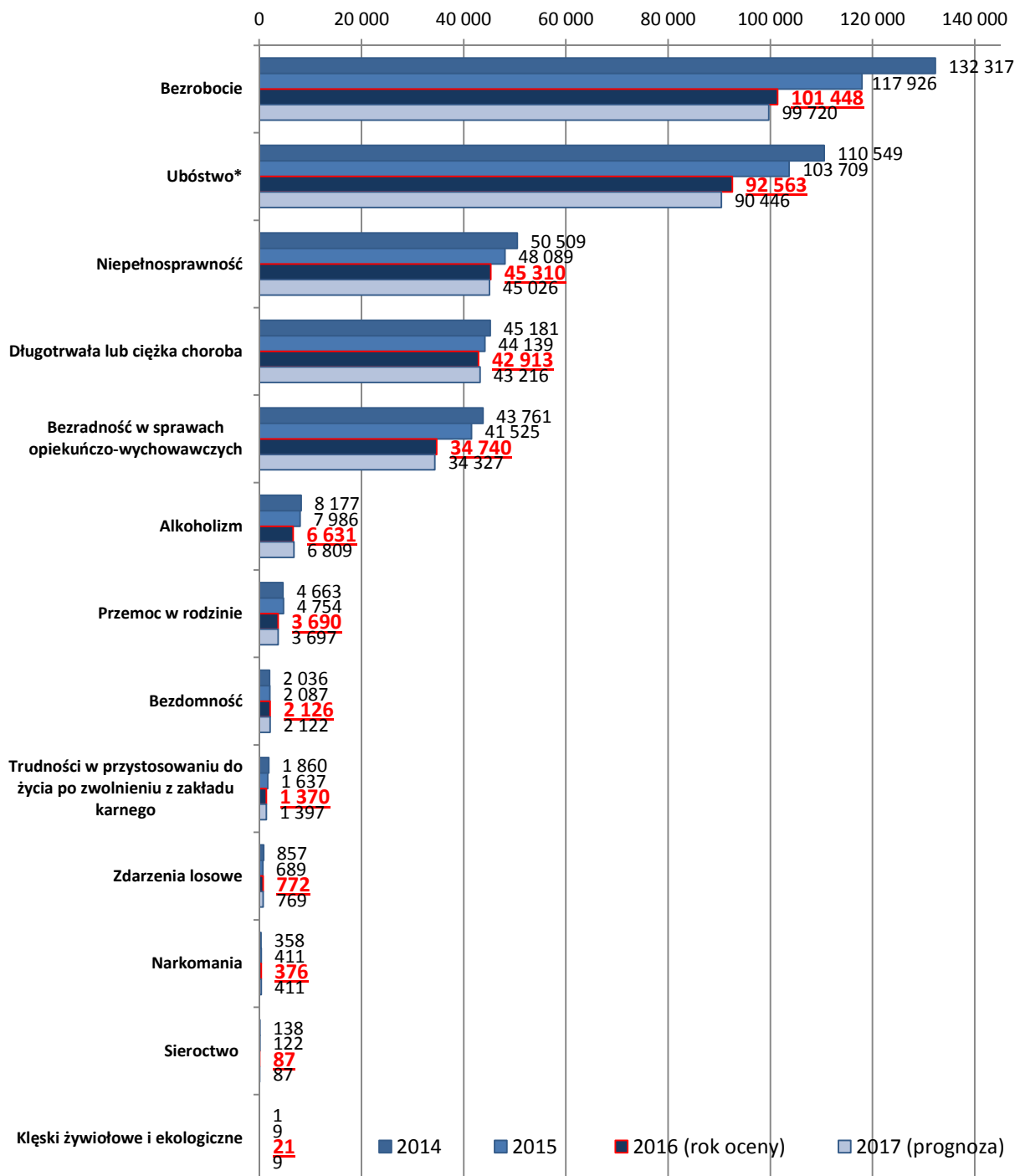
Świadczeniami pieniężnymi z pomocy społecznej w roku 2016 objęto 53.767 rodzin, składających się ze 123.680 osób. **Świadczenia niepieniężne** przyznano 31.541 rodzinom, w których żyło 101.905 osób. W kolejnym roku prognozuje się spadek liczby rodzin, które otrzymają świadczenie w ww. formach.

Powody udzielania pomocy i wsparcia

W województwie warmińsko-mazurskim w 2016 roku, podobnie jak w latach ubiegłych, dominującymi powodami przyznania pomocy i wsparcia były: bezrobocie, ubóstwo, niepełnosprawność oraz długotrwała i ciężka choroba. Najrzadziej pomoc przyznawano z tytułu klęsk żywiołowych i ekologicznych oraz sieroctwa.

Liczbę rodzin oraz liczbę osób w tych rodzinach, które uzyskały pomoc w formie decyzji administracyjnej w 2016 roku prezentuje poniższy wykres.

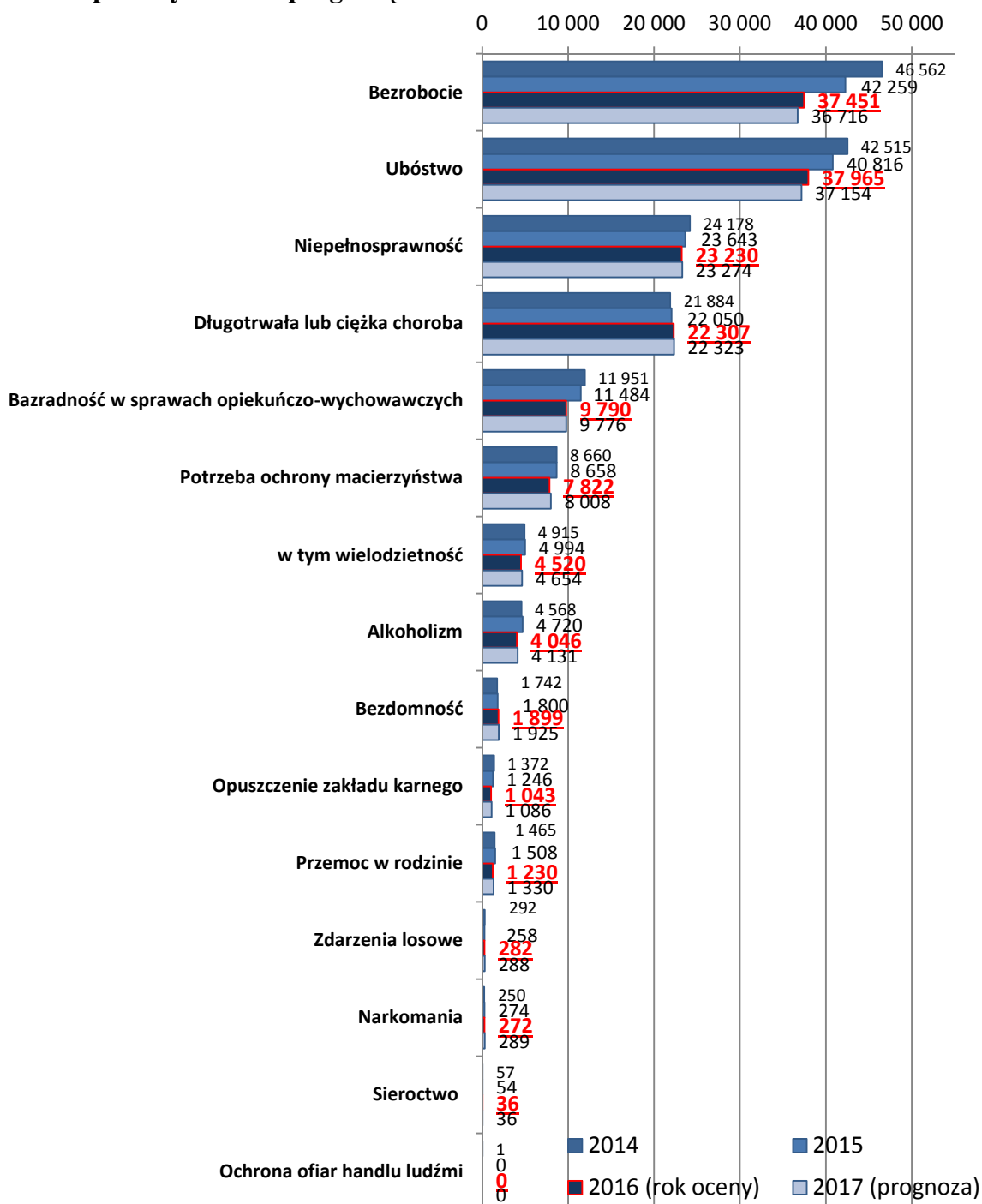
Wykres nr 2. Liczba osób w rodzinach, którym przyznano decyzją świadczenie w 2014, 2015 i 2016 roku bez względu na rodzaj finansowania (zarówno w ramach zadań własnych i zleconych) z podziałem na powody* wraz z prognozą na 2017 rok.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OZPS ze 116 ośrodków pomocy społecznej (w tym 2 miejskich ośrodków pomocy społecznej realizujących zadania powiatu – m. Olsztyn i m. Elbląg) i 19 powiatowych centrów pomocy społecznej z województwa warmińsko-mazurskiego

* Powody przyznania pomocy w powyższym wykresie zostały zaprezentowane zgodnie podziałem i nazewnictwem zawartym w aplikacji CAS do sporządzania Oceny zasobów pomocy społecznej. Ubóstwo, jako samodzielna przesłanka udzielenia pomocy społecznej nie występuje. Łącznie z ubóstwem musi wystąpić inna przesłanka udzielenia świadczenia, określona w art. 7 ustawy o pomocy społecznej.

Wykres nr 3. Liczba rodzin, którym przyznano decyzją świadczenie w 2014, 2015 i 2016 roku bez względu na rodzaj finansowania (zarówno w ramach zadań własnych i zleconych) z podziałem na powody* wraz z prognozą na 2017 rok.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OZPS ze 116 ośrodków pomocy społecznej (w tym 2 miejskich ośrodków pomocy społecznej realizujących zadania powiatu – m. Olsztyn i m. Elbląg) i 19 powiatowych centrów pomocy społecznej z województwa warmińsko-mazurskiego

* Powody przyznania pomocy w powyższym wykresie zostały zaprezentowane zgodnie podziałem i nazewnictwem zawartym w aplikacji CAS do sporządzania Oceny zasobów pomocy społecznej. Ubóstwo, jako samodzielna przesłanka udzielenia pomocy społecznej nie występuje. Łącznie z ubóstwem musi wystąpić inna przesłanka udzielenia świadczenia, określona w art. 7 ustawy o pomocy społecznej. Powody przyznania pomocy w powyższym wykresie zostały zaprezentowane zgodnie podziałem i nazewnictwem zawartym w aplikacji CAS do sporządzania Oceny zasobów pomocy społecznej. Liczba rodzin – Charakteryzując rodzinę z punktu widzenia powodu przyznania pomocy, podawano wszystkie przyczyny trudnej sytuacji życiowej wymienione w art. 7 ustawy z dnia 12 marca

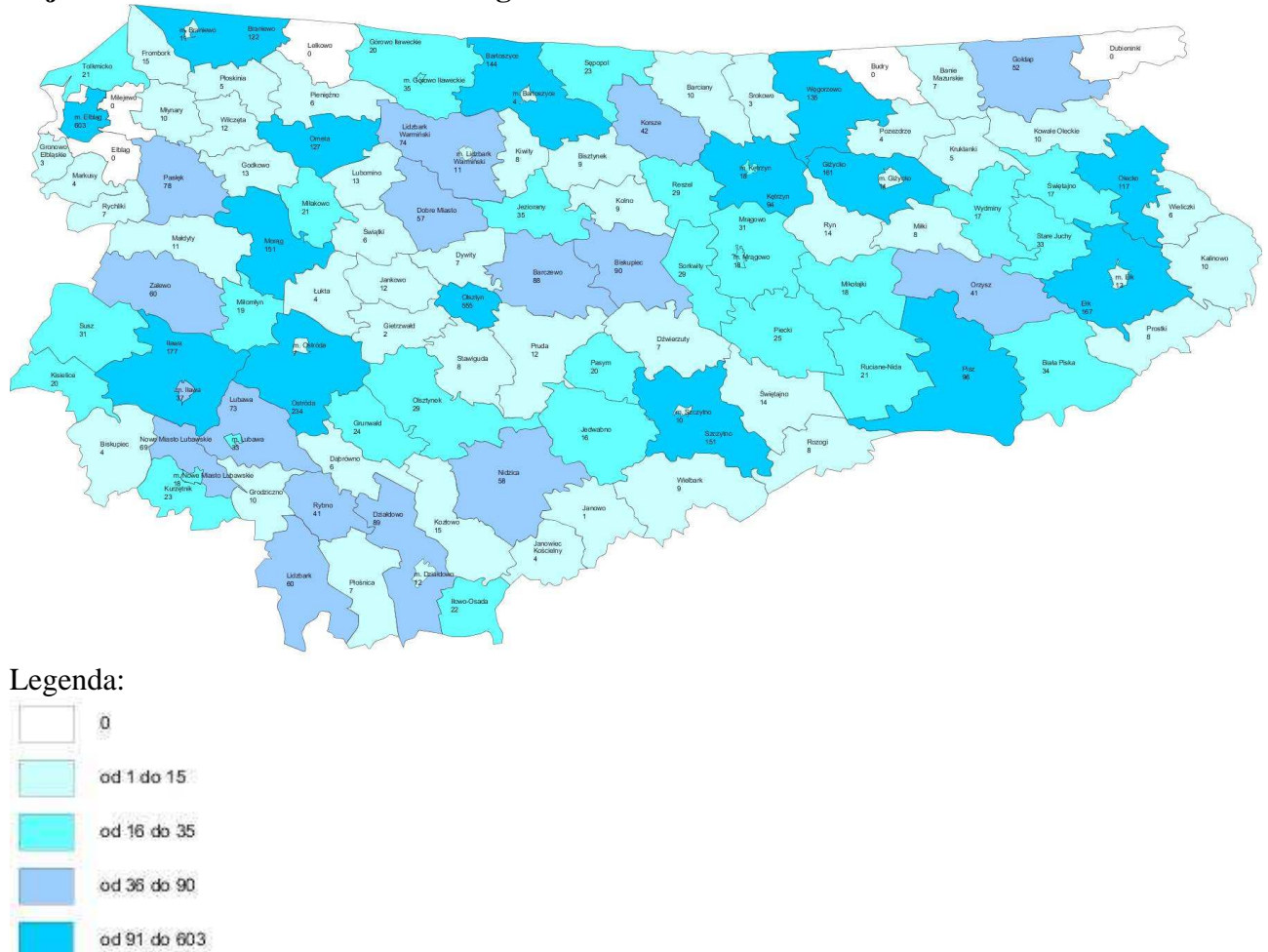
o pomocy społecznej. Oznacza to, że w jednej rodzinie może wystąpić kilka przyczyn przyznania pomocy, zatem dana rodzina może być wskazana w kilku powodach. Wielodzietność – za rodziny wielodzietne uznano rodziny posiadające 4 i więcej dzieci.

Usługi pomocy społecznej

Usługi opiekuńcze zaliczane do świadczeń niepieniężnych obejmują m.in. pomoc w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych, opiekę higieniczną i pielęgnację. W 2016 roku liczba osób, które skorzystały z usług opiekuńczych ogółem wyniosła 5.171 (wzrost o 278 osób względem 2015 roku) na łączną kwotę 27.872 tys. zł. Prognozuje się, że liczba korzystających z usług opiekuńczych wzrośnie w 2017 roku do 5.322 osób, a kwota przeznaczona na ten rodzaj świadczeń wzrośnie o ponad cztery miliony złotych. Ze specjalistycznych usług dla osób z zaburzeniami psychicznymi w 2016 r. skorzystało 541 osób (wzrost o 78 osób względem 2015 roku), kwota udzielonych świadczeń wyniosła 3.755 tys. zł (spadek kwoty świadczeń ponad 443 tys. zł). Prognozuje się, że w 2017 r. z tego typu usług skorzysta 575 osób na łączną kwotę 4.512 tys. zł.

Przeciętny koszt jednostkowy usługi opiekuńczej (1 godzina usługi) oscylował na poziomie 14 zł, natomiast specjalistycznej usługi dla osób z zaburzeniami psychicznymi na poziomie 22 zł.

Mapa nr 6. Liczba osób objęta pomocą w formie usług opiekuńczych w gminach województwa warmińsko-mazurskiego w 2016 r.

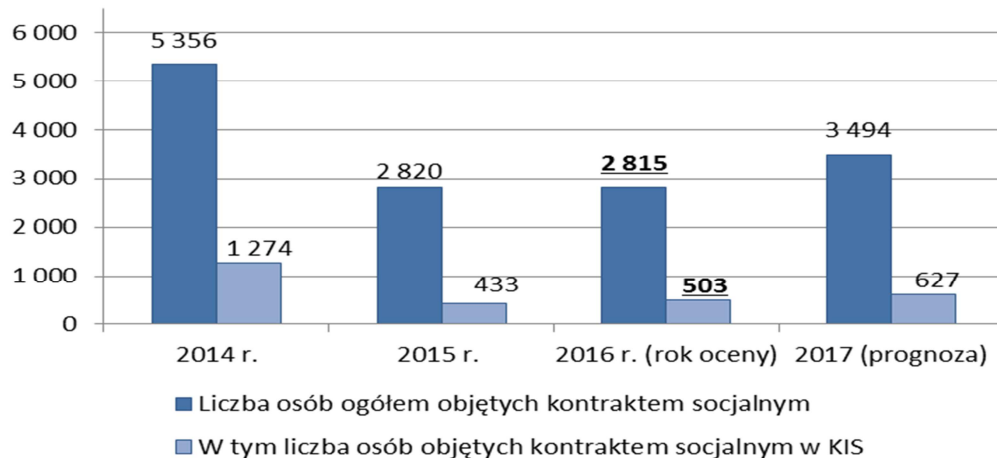

Źródło: Ocena zasobów pomocy społecznej.

W 2016 roku z poradnictwa specjalistycznego: prawnego, psychologicznego, rodzinnego skorzystało 8.108 rodzin i 19.852 osób w tych rodzinach. Pracą socjalną, czyli wsparciem mającym na celu pomoc we wzmacnianiu lub odzyskiwaniu zdolności do funkcjonowania w społeczeństwie, objęto 61.887 rodzin i 147.501 osób w rodzinach. Wsparciem w formie interwencji kryzysowej (działaniami podejmowanymi na rzecz osób i rodzin będących w stanie kryzysu mającymi na celu przywrócenie równowagi psychicznej i umiejętności samodzielnego radzenia sobie) zostało objętych 486 rodzin i 1.456 osób w tych rodzinach. W 2017 roku prognozuje się wzrost liczby wyżej wymienionych świadczeń niepieniężnych i objęcie ww. formami pomocy większej liczby osób i rodzin, za wyjątkiem liczby rodzin o osób objętych interwencją kryzysową.

Jednym z narzędzi wsparcia udzielanym podopiecznym pomocy społecznej jest **kontrakt socjalny** będący pisemną umową zawartą z osobą ubiegającą się o pomoc. Kontrakt określa uprawnienia i zobowiązania stron umowy w ramach wspólnie podejmowanych działań zmierzających do przezwyciężenia trudnej sytuacji życiowej osoby lub rodziny. Liczba kontraktów zawartych w roku 2016 wyniosła 2.331, jest to liczba zbliżona do roku 2015. W 2017 roku prognozuje się dalszy wzrost zawieranych kontraktów socjalnych, co jest efektem projektów realizowanych przez jednostki organizacyjne pomocy społecznej ze środków Regionalnego Programu Operacyjnego WiM 2014-2020. Blisko 22% wszystkich kontraktów zawartych było w ramach działalności Klubów Integracji Społecznej – jednostek mających na celu pomoc w reintegracji społecznej i zawodowej osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Wykres nr 4. Liczba osób objętych kontraktem socjalnym w latach 2014, 2015 i 2016 wraz z prognozą na 2017 rok.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OZPS ze 116 ośrodków pomocy społecznej (w tym 2 miejskich ośrodków pomocy społecznej realizujących zadania powiatu – m. Olsztyn i m. Elbląg) i 19 powiatowych centrów pomocy społecznej z województwa warmińsko-mazurskiego.

Tabela nr 3. Dane o korzystających z pomocy i wsparcia (w całym okresie sprawozdawczym).

WYSZCZEGÓLNIENIE	Lata poprzednie		Rok oceny 2016	Prognoza rok po ocenie	
	Rok 2014	Rok 2015			
OSOBY I RODZINY, KTÓRYM UDZIELONO POMOCY I WSPARCIA					
Liczba osób	1	186 215	182 225	168 468	169 367
OSOBY I RODZINY, KTÓRYM PRYZNANO ŚWIADCZENIE					
Liczba osób	2	119 714	112 959	102 535	101 770

WYSZCZEGÓLNIENIE		Lata poprzednie		Rok oceny 2016	Prognoza rok po ocenie
		Rok 2014	Rok 2015		
W tym: osoby długotrwale korzystające	3	69 299	68 561	64 738	63 735
Wiek 0-17	4	36 685	35 434	32 613	32 547
Wiek produkcyjny	5	64 950	59 272	52 434	51 772
Wiek poprodukcyjny	6	8 815	9 258	9 868	10 046
Liczba rodzin	7	75 345	71 739	67 452	66 813
Liczba osób w rodzinach	8	194 753	182 013	164 822	163 875
w tym: KOBIETY (z wierszy 2-6)					
Ogółem	9	65 404	62 165	56 265	55 953
W tym: osoby długotrwale korzystające	10	39 716	39 732	36 405	35 882
Wiek 0-17	11	17 632	17 138	15 968	15 946
Wiek 18-59	12	37 968	35 059	30 148	29 792
Wiek 60 lat i więcej	13	6 223	6 491	6 873	6 941
w tym: MĘŻCZYŹNI (z wierszy 2-6)					
Ogółem	14	50 054	47 716	44 274	44 006
W tym: osoby długotrwale korzystające	15	27 811	28 762	27 029	26 319
Wiek 0-17	16	18 215	17 792	16 511	16 429
Wiek 18-64	17	26 556	24 426	22 197	21 605
Wiek 65 lat i więcej	18	2 537	2 751	3 048	3 069
OSOBY I RODZINY, KTÓRYM PRZYZNANO ŚWIADCZENIE PIENIĘŻNE					
Liczba osób ogółem	19	69 580	64 036	58 526	58 029
Liczba rodzin	20	62 734	58 136	53 767	53 368
Liczba osób w rodzinach	21	155 451	141 603	123 680	123 234
OSOBY I RODZINY, KTÓRYM PRZYZNANO ŚWIADCZENIE NIEPIENIĘŻNE					
Liczba osób ogółem	22	57 982	55 530	49 850	49 688
Liczba rodzin	23	35 125	34 216	31 541	31 402
Liczba osób w rodzinach	24	119 744	113 768	101 905	101 199
OSOBY I RODZINY, Z KTÓRYMI PRZEPROWADZONO WYWIAD ŚRODOWISKOWY					
Liczba osób ogółem	25	87 908	83 531	89 180	89 134
Liczba rodzin	26	72 324	66 816	67 169	66 973
Liczba osób w rodzinach	27	197 343	183 524	167 284	166 458
POWODY UDZIELENIA POMOCY I WSPARCIA					
UBÓSTWO					
Liczba rodzin	28	42 515	40 816	37 965	37 154
Liczba osób w rodzinach	29	110 549	103 709	92 563	90 446
BEZROBOCIE					
Liczba rodzin	30	46 562	42 259	37 451	36 716
Liczba osób w rodzinach	31	132 317	117 926	101 448	99 720
NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ					
Liczba rodzin	32	24 178	23 643	23 230	23 274
Liczba osób w rodzinach	33	50 509	48 089	45 310	45 026

WYSZCZEGÓLNIENIE	Lata poprzednie		Rok oceny 2016	Prognoza rok po ocenie	
	Rok 2014	Rok 2015			
DŁUGOTRWAŁA LUB CIĘŻKA CHOROBA					
Liczba rodzin	34	21 884	22 050	22 307	22 323
Liczba osób w rodzinach	35	45 181	44 139	42 913	43 216
BEZRADNOŚĆ W SPRAWACH OPIEKUŃCZO-WYCHOWAWCZYCH					
Liczba rodzin	36	11 951	11 484	9 790	9 776
Liczba osób w rodzinach	37	43 761	41 525	34 740	34 327
ALKOHOLIZM					
Liczba rodzin	38	4 568	4 720	4 046	4 131
Liczba osób w rodzinach	39	8 177	7 986	6 631	6 809
NARKOMANIA					
Liczba rodzin	40	250	274	272	289
Liczba osób w rodzinach	41	358	411	376	411
POTRZEBA OCHRONY MACIERZYŃSTWA					
Liczba rodzin	42	8 660	8 658	7 822	8 008
W TYM: WIELODZIETNOŚĆ					
Liczba rodzin	43	4 915	4 994	4 520	4 654
BEZDOMNOŚĆ					
Liczba rodzin	44	1 742	1 800	1 899	1 925
Liczba osób w rodzinach	45	2 036	2 087	2 126	2 122
TRUDNOŚCI W PRZYSTOSOWANIU DO ŻYCIA PO ZWOLNIENIU Z ZAKŁADU KARNEGO					
Liczba rodzin	46	1 372	1 246	1 043	1 086
Liczba osób w rodzinach	47	1 860	1 637	1 370	1 397
ZDARZENIA LOSOWE					
Liczba rodzin	48	292	258	282	288
Liczba osób w rodzinach	49	857	689	772	769
KŁĘSKI ŻYWIŁOWE I EKOLOGICZNE					
Liczba osób	50	1	9	21	9
SIEROCTWO					
Liczba rodzin	51	57	54	36	36
Liczba osób w rodzinach	52	138	122	87	87
PRZEMOC W RODZINIE					
Liczba rodzin	53	1 465	1 508	1 230	1 330
Liczba osób w rodzinach	54	4 663	4 754	3 690	3 967
OCHRONA OFIAR HANDLU LUDŹMI					
Liczba rodzin	55	1	0	0	0
USŁUGI POMOCY SPOŁECZNEJ					
USŁUGI OPIEKUŃCZE OGÓŁEM					
Liczba osób	56	4 749	4 893	5 171	5 322
Liczba świadczeń	57	1 928 733	1 863 262	1 911 511	1 916 721
Kwota świadczeń w złotych	58	25 627 642	26 173 618	27 872 035	32 484 667
W TYM: SPECJALISTYCZNE (wiersze 59 - 61)					
Liczba osób	59	44	45	40	55
Liczba świadczeń	60	30 102	28 001	29 730	35 527
Kwota świadczeń w złotych	61	426 831	392 210	468 997	726 855

WYSZCZEGÓLNIENIE	Lata poprzednie		Rok oceny 2016	Prognoza rok po ocenie	
	Rok 2014	Rok 2015			
SPECJALISTYCZNE USŁUGI DLA OSÓB Z ZABURZENIAMI PSYCHICZNYMI					
Liczba osób	62	465	463	541	575
Liczba świadczeń	63	160 270	165 234	169 710	189 084
Kwota świadczeń w złotych	64	3 328 200	3 311 898	3 755 066	4 512 454
PORADNICTWO SPECJALISTYCZNE					
Liczba rodzin	65	8 978	8 440	8 108	8 596
Liczba osób w rodzinach	66	23 514	21 322	19 852	20 958
PRACA SOCJALNA					
Liczba rodzin	67	70 372	66 402	61 887	63 513
Liczba osób w rodzinach	68	176 394	160 816	147 501	149 244
INTERWENCJA KRYZYSOWA					
Liczba rodzin	69	660	458	486	476
Liczba osób w rodzinach	70	2 128	1 484	1 456	1 438
KONTRAKT SOCJALNY					
Liczba zawartych kontraktów socjalnych	71	4 438	2 328	2 331	2 873
Liczba osób ogółem objętych kontraktem	72	5 356	2 820	2 815	3 494
W tym: liczba osób objętych kontraktem w Klubie Integracji Społecznej	73	1 274	433	503	627

1.3 Gmina – zadania ośrodków pomocy społecznej

W tabeli nr 4 formularza Oceny zasobów pomocy społecznej zaprezentowano zadania realizowane w **gminie** przez ośrodki pomocy społecznej. **Świadczenia pieniężne** z pomocy społecznej udzielane były przez ośrodki m.in. w formie zasiłków stałych, zasiłków okresowych, pomocy na ekonomiczne usamodzielnienie (w formie zasiłku lub pożyczki), pomocy pieniężnej na usamodzielnienie oraz kontynuowanie nauki i in. Do najważniejszych z nich należały:

1. **zasiłek stały** – w 2016 r. otrzymało **13.047 osób**, kwota wypłaconych świadczeń wynosiła 65.374 tys. zł. W porównaniu do 2015 liczba osób pobierających spadła o 1,75%. Wzrosła natomiast kwota świadczeń – o 11,25%.
2. **zasiłek okresowy** – w 2016 r. otrzymało **33.412 osób**, ogólna kwota wypłaconych zasiłków okresowych wynosiła 72.855 tys. zł. W porównaniu do 2015 liczba osób pobierających zasiłek, jak i kwota zasiłków spadła o odpowiednio 11,51% i 8,37%. Największy spadek liczby osób korzystających z zasiłków okresowych odnotowano w przypadku osób korzystających z zasiłku z tytułu bezrobocia – aż o 14,19% względem 2015 roku.
3. **zasiłek celowy** – w 2016 roku otrzymało **42.532 osoby**, kwota świadczeń wyniosła 34.476 tys. zł. W porównaniu do 2015 spadła liczba osób pobierających zasiłek (o 10,31%) oraz kwota świadczeń (o 0,54%).

W 2017 r. prognozuje się spadek liczby osób, którym zostaną przyznane zasiłki oraz wzrost środków wydatkowanych na ww. rodzaj zasiłków (za wyjątkiem zasiłku celowego).

W 2016 roku gminy ponosiły koszty odpłatności **za pobyt w domu pomocy społecznej** za 2.884 osoby (wzrost o 7,42% względem 2015 roku) na kwotę 65.912 tys. zł (wzrost o 10% względem 2015 roku). Liczba osób przebywających w DPS-ach, za które gminy ponoszą

odpłatność rośnie nieprzerwanie od 2014 roku. Planuje się, że w 2017 r. tego typu wsparcie otrzyma 2.962 osoby na łączną kwotę 69.808 tys. zł.

Usługi pomocy społecznej – świadczenia niepieniężne (tabela nr 4 od wiersza 35) udzielane są w różnych formach m.in. schronienia, posiłku, ubrania, pomocy rzeczowej, usług opiekuńczych, specjalistycznych usług opiekuńczych, sprawienia pogrzebu i in.

W 2016 r. **indywidualnym programem wychodzenia z bezdomności** objęto 21 osób. Planuje się, że w 2017 r. liczba osób objętych tego typu wsparciem zwiększy się do 37 osób.

Z **indywidualnych programów zatrudnienia socjalnego** w formie uczestnictwa w zajęciach Centrum Integracji Społecznej (zgodnie z zasadami określonymi w ustawie o zatrudnieniu socjalnym) w 2016 r. skorzystało 667 osób (spadek o 5% względem 2015 roku). Prognozuje się, że liczba ta w 2017 roku wzrośnie do 722 osób.

Zadania związane ze **wspieraniem rodziny i pieczęcią zastępczą** na poziomie gminy realizowane są w szczególności przez asystentów rodziny. W 2016 roku **asystenci rodziny** objęli wsparciem 2.247 rodzin (wzrost o 2% względem 2015 roku). Planuje się, że w 2017 roku plan pracy z rodziną zostanie sporządzony dla 2.269 rodzin. Liczba asystentów rodziny w 2016 roku wyniosła 201 osób (spadek o 3% względem 2015 roku). W 2016 roku prognozuje się dalszy spadek zatrudnianych asystentów rodzin.

Tabela nr 4. Gmina – zadania ośrodków pomocy społecznej (w całym okresie sprawozdawczym).

WYSZCZEGÓLNIENIE		Lata poprzednie		Rok oceny 2016	Prognoza rok po ocenie
		Rok 2014	Rok 2015		
ŚWIADCZENIA PIENIĘŻNE Z POMOCY SPOŁECZNEJ					
ZASIŁEK STAŁY					
Liczba osób	1	13 336	13 279	13 047	12 935
Liczba świadczeń	2	133 156	131 532	130 329	131 182
Kwota świadczeń w złotych	3	56 840 548	58 764 211	65 374 277	65 969 297
W tym: (wiersze 4-6)					
Zasiłek stały dla osób samotnie gospodarujących					
Liczba osób	4	10 072	10 318	10 224	10 114
Liczba świadczeń	5	103 007	103 878	103 926	104 186
Kwota świadczeń w złotych	6	47 976 530	50 336 708	56 697 697	56 908 856
W tym: (wiersze 7-9)					
Zasiłek stały dla osoby w rodzinie					
Liczba osób	7	3 356	3 097	2 927	2 915
Liczba świadczeń	8	30 149	27 654	26 403	26 996
Kwota świadczeń w złotych	9	8 864 018	8 427 503	8 676 580	9 060 441
ZASIŁEK OKRESOWY					
Liczba osób	10	41 303	37 758	33 412	32 816
Liczba świadczeń	11	249 447	227 336	198 389	197 723
Kwota świadczeń w złotych	12	84 686 651	79 510 892	72 855 336	73 579 320
W tym: (wiersze 13-24)					
Zasiłek okresowy z tytułu bezrobocia					
Liczba osób	13	34 512	30 715	26 358	25 761

WYSZCZEGÓLNIENIE		Lata poprzednie		Rok oceny 2016	Prognoza rok po ocenie
		Rok 2014	Rok 2015		
Liczba świadczeń	14	207 242	184 492	156 236	155 464
Kwota świadczeń w złotych	15	72 627 017	66 826 600	60 023 170	60 514 585
Zasiłek okresowy z tytułu długotrwałej choroby					
Liczba osób	16	2 443	2 678	2 803	2 645
Liczba świadczeń	17	8 288	9 048	10 315	10 711
Kwota świadczeń w złotych	18	2 199 921	2 544 510	3 054 330	3 236 946
Zasiłek okresowy z tytułu niepełnosprawności					
Liczba osób	19	3 522	3 414	3 267	3 353
Liczba świadczeń	20	17 887	17 126	17 070	17 349
Kwota świadczeń w złotych	21	4 377 346	4 193 032	4 273 299	4 420 544
Zasiłek okresowy z tytułu możliwości utrzymania lub nabycia uprawnień do świadczeń z innych systemów zabezpieczenia społecznego					
Liczba osób	22	95	102	75	101
Liczba świadczeń	23	328	321	254	474
Kwota świadczeń w złotych	24	86 564	81 255	75 841	124 235
Zasiłek okresowy kontynuowany niezależnie od dochodu na podstawie art. 38 ust. 4a i 4b					
Liczba osób	25	2	1	4	7
Liczba świadczeń	26	4	2	6	18
Kwota świadczeń w złotych	27	1 321	424	1 902	5 852
ZASIŁEK CELOWY OGÓŁEM					
Liczba osób	28	50 675	47 421	42 532	42 028
Kwota świadczeń w złotych	29	35 485 422	34 663 892	34 476 346	34 461 396
W tym: ZASIŁEK CELOWY PRYZNANY W RAMACH PROGRAMU WIELOLETNIEGO "POMOC PAŃSTWA W ZAKRESIE DOŻYWIANIA"					
Liczba osób	30	34 196	33 511	30 877	30 020
Liczba świadczeń	31	139 587	147 838	137 604	135 406
Kwota świadczeń w złotych	32	19 862 585	21 324 544	22 175 616	21 615 309
ZASIŁKI CELOWE PRYZNANE NIEZALEŻNIE OD DOCHODU na podstawie art. 39a ust. 1 i 2					
Liczba osób	33	194	75	0	32
Kwota świadczeń w złotych	34	179 890	31 278	0	16 700
ŚWIADCZENIA NIEPIENIĘŻNE Z POMOCY SPOŁECZNEJ					
POSIŁEK OGÓŁEM					
Liczba osób	35	51 203	49 984	43 696	43 062
Liczba świadczeń	36	7 042 925	6 755 988	5 895 011	5 883 243
Kwota świadczeń w złotych	37	27 977 055	27 296 617	24 057 134	25 944 631
W TYM: DLA DZIECI					

WYSZCZEGÓLNIENIE		Lata poprzednie		Rok oceny 2016	Prognoza rok po ocenie
		Rok 2014	Rok 2015		
Liczba osób	38	45 986	44 666	39 132	38 071
Liczba świadczeń	39	6 387 696	5 952 579	5 139 373	5 082 692
Kwota świadczeń w złotych	40	24 722 571	23 198 820	20 164 306	20 774 631
W tym: (z wierszy 35-37) POSIŁEK - świadczenie przyznane w ramach programu wieloletniego "Pomoc Państwa w zakresie dożywiania"					
Liczba osób	41	49 617	49 316	43 080	42 397
Liczba świadczeń	42	6 930 057	6 577 616	5 625 287	5 633 205
Kwota świadczeń w złotych	43	27 208 838	26 397 597	23 410 576	24 658 875
W TYM: DLA DZIECI (z wierszy 41-43)					
Liczba osób	44	45 631	44 625	39 087	38 178
Liczba świadczeń	45	6 324 065	5 906 193	5 014 859	4 974 345
Kwota świadczeń w złotych	46	24 214 969	22 471 338	19 759 453	20 182 382
SCHRONIENIE					
Liczba osób	47	1 132	1 151	1 168	1 293
Liczba świadczeń	48	198 829	209 748	211 423	253 384
Kwota świadczeń w złotych	49	1 698 425	2 157 877	2 374 402	2 994 110
UBRANIE					
Liczba osób	50	1 089	1 339	939	868
Liczba świadczeń	51	1 413	2 077	1 220	1 083
Kwota świadczeń w złotych	52	180 019	268 955	154 961	145 600
SPRAWIENIE POGRZEBU					
Liczba osób	53	170	178	173	216
Liczba świadczeń	54	171	178	172	215
Kwota świadczeń w złotych	55	355 340	391 490	362 094	516 014
ODPŁATNOŚĆ GMINY ZA POBYT W DOMU POMOCY SPOŁECZNEJ					
Liczba osób	56	2 445	2 670	2 884	2 962
Liczba świadczeń	57	25 081	27 316	29 861	31 301
Kwota świadczeń w złotych	58	53 607 908	59 207 132	65 912 696	69 808 668
INDYWIDUALNE PROGRAMY POMOCY					
INDYWIDUALNY PROGRAM WYCHODZENIA Z BEZDOMNOŚCI					
Liczba osób	59	18	17	21	37
INDYWIDUALNY PROGRAM ZATRUDNIENIA SOCJALNEGO (Centrum Integracji Społecznej)					
Liczba osób	60	801	701	667	722
WSPIERANIE RODZINY I PIECZA ZASTĘPCZA					
Liczba rodzin objęta pracą asystenta rodziny	61	2 283	2 298	2 247	2 269

WYSZCZEGÓLNIENIE		Lata poprzednie		Rok oceny 2016	Prognoza rok po ocenie
		Rok 2014	Rok 2015		
Liczba rodzin wspierających	62	0	0	0	7
Liczba asystentów rodziny	63	235	207	201	190
Odpłatność za pobyt dziecka w pieczy zastępczej w złotych	64	4 088 984	6 910 097	9 201 415	10 960 948

1.4 Powiat – zadania powiatowych centów pomocy rodzinie

W tabeli nr 5 formularza Oceny zasobów pomocy społecznej zaprezentowano dane nt. działań realizowanych w powiecie przez powiatowe centra pomocy rodzinie.

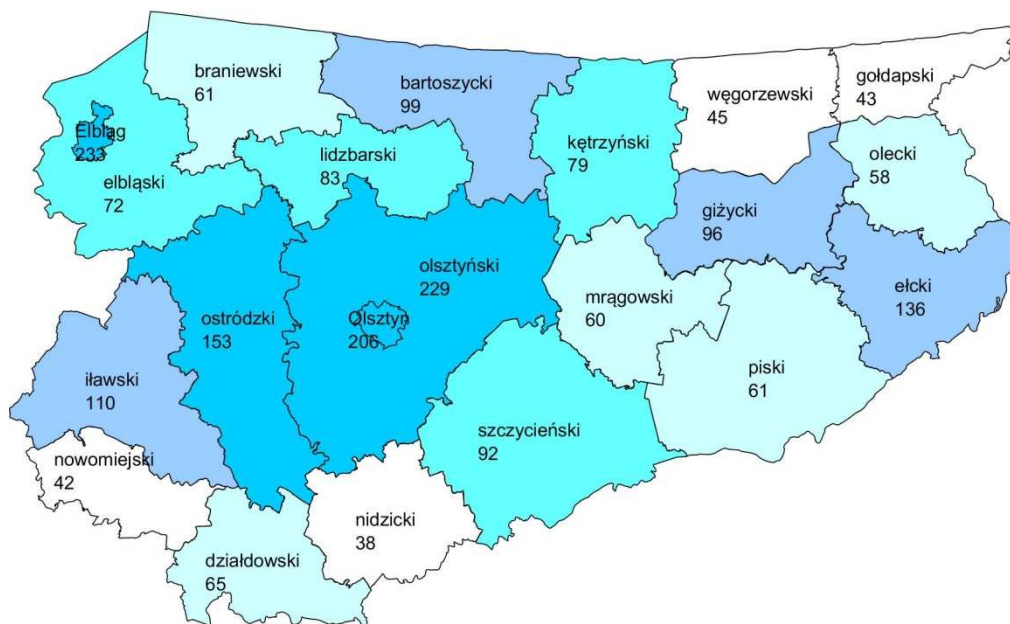
Jednym z działań podejmowanych w powiatach jest **realizacja programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie** (zgodnie z zasadami określonymi w ustawie o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie). W 2016 roku w programach uczestniczyło 382 osoby (osoby, które kontynuują program z poprzedniego roku oraz nowe osoby, z którymi zawarto kontakt socjalny w danym roku). Liczba osób objętych ww. rośnie systematycznie od 2014 roku. Powiaty prognozują, iż liczba ta wyniesie w 2017 roku 435 osób.

Rodzinna piecza zastępcza

W 2016 r. w województwie warmińsko-mazurskim było **2.061 rodzin zastępczych** (spadek o 37 rodzin w stosunku do 2015 roku). Od 2014 roku systematycznie maleje liczba rodzin spokrewnionych z dzieckiem (o 35 rodzin w stosunku do 2015 roku i 120 rodzin w stosunku do 2014 roku). Przybywa natomiast rodzin niezawodowych i zawodowych – odpowiednio o 8 rodzin i 1 rodzinę w stosunku do 2015 roku. W 2017 roku prognozuje się wzrost liczby rodzin zastępczych do 2.110.

Liczbę rodzin zastępczych funkcjonujących w poszczególnych powiatach prezentuje poniższa mapa.

Mapa nr 7. Liczba rodzin zastępczych funkcjonujących w powiatach w województwie warmińsko-mazurskim w 2016 r.

Legenda:

Źródło: Ocena zasobów pomocy społecznej.

W 2.061 rodzinach zastępczych umieszczono ogółem **3.280 dzieci**. W porównaniu z rokiem 2015 spadła liczba dzieci umieszczonych w rodzinach zastępczych – o 41 dzieci w rodzinach spokrewnionych z dzieckiem, o 9 dzieci w rodzinach niezawodowych oraz o 20 dzieci w rodzinach zawodowych. W 2017 roku prognozuje się wzrost liczby dzieci umieszczanych w tych rodzinach do 3.384.

Kolejną formą pieczy zastępczej typu rodzinnego są rodzinne domy dziecka. W 2016 roku w województwie funkcjonowało 28 rodzinnych domów dziecka, w których przebywało 202 dzieci. W 2015 roku liczba rodzinnych domów dziecka wyniosła 27, natomiast liczba umieszczonych tam dzieci wynosiła 193.

W 2016 roku sporządzono 2.423 **plany pomocy dziecku**, przygotowano **ocenę sytuacji dziecka w rodzinie zastępczej** dla 2.905 dzieci (sporządzono 4.898 ocen) oraz **ocenę sytuacji dziecka w rodzinnym domu dziecka** dla 187 dzieci (347 ocen).

W 2016 roku w województwie zatrudniano 96 koordynatorów pieczy zastępczej (o jedną osobę więcej niż w 2015 roku).

Ocenić podlegały także rodziny zastępcze, rodzinne domy dziecka oraz kandydaci na rodziny zastępcze i rodzinne domy dziecka – szczegółowe informacje dotyczące liczby rodzin, liczby opinii (w tym liczby pozytywnych opinii dla kandydatów) znajdują się w wersach 30-35 w tabeli nr 5.

Usamodzielnienie

Zgodnie z ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej osobie opuszczającej rodzinę zastępczą, rodzinny dom dziecka, placówkę opiekuńczo-wychowawczą lub regionalną placówkę opiekuńczo-terapeutyczną a także osobie opuszczającej jedną z instytucji, o których mowa w art. 88 ust. 1 ustawy o pomocy społecznej po osiągnięciu pełnoletniości, przyznaje się **pomoc na kontynuowanie nauki, usamodzielnienie, zagospodarowanie, pomoc w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych i zatrudnienia.**

W 2016 roku pomocy w ww. zakresie udzielono:

- 730 pełnoletnim osobom opuszczającym rodziny zastępcze na łączną kwotę 3.708 tys. zł,
- 446 pełnoletnim osobom opuszczającym placówki opiekuńczo-wychowawcze na łączną kwotę 2.257 tys. zł,
- 98 pełnoletnim osobom opuszczającym: domy pomocy społecznej dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie, domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży oraz schroniska dla nieletnich, zakłady poprawcze, specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze, specjalne ośrodki wychowawcze, młodzieżowe ośrodki socjoterapii i młodzieżowe ośrodki wychowawcze na łączną kwotę 442 tys. zł.

W tabeli nr 5 w wierszach 41-62 zostały zamieszczone wybrane formy pomocy udzielonej osobom usamodzielnianym w 2016 r. wraz z prognozą na 2017 rok.

Rehabilitacja zawodowa i społeczna osób niepełnosprawnych

Ostatnią kategorią działań prezentowanych w tym rozdziale są działania na poziomie powiatu w zakresie **rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych**, które PCPR wykonuje na podstawie ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudniania osób niepełnosprawnych oraz innych aktów prawnych. W 2016 roku ogólna kwota na rehabilitację zawodową i społeczną osób niepełnosprawnych (środki PRFON, środki własne powiatu) wyniosła **41.013 tys. zł.**

Dofinansowanie na likwidację barier architektonicznych, technicznych i w komunikowaniu się (dofinansowanie sprzętu mającego na celu likwidację barier) otrzymało w 2016 roku 969 osób (spadek o 6% względem 2015 roku) na łączną kwotę 3.224 tys. zł.

Z **turnusów rehabilitacyjnych** oferowanych osobom z orzeczeniami o niepełnosprawności skorzystało w 2016 roku 2.034 osób (spadek o 5,6% względem 2015 roku) na łączną kwotę 2.186 tys. zł.

W 2016 roku zaopatrzone w **przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze i sprzęt rehabilitacyjny 9.500** osób (spadek o 2,02% względem 2015 roku) na łączną kwotę 7.089 tys. zł. Samorządy powiatowe wnioskuje o przekazanie środków z PFRON z **Programu „Aktywny samorząd”**, na realizację zadań związanych z wyeliminowaniem lub zmniejszeniem barier ograniczających uczestnictwo beneficjentów programu w życiu społecznym, zawodowym i w dostępie do edukacji. W 2016 roku spadła wartość dofinansowania o ponad 20 tys. zł. Prognozuje się, że 2017 r. wartość dofinansowania spadnie o 4,26 %.

Powiatowe centra pomocy rodzinie przekazują także **środki finansowe na dofinansowanie działań w obszarze sportu, kultury, rekreacji, turystyki** osobom prawnym i jednostkom organizacyjnym bez osobowości prawnej. W 2016 roku dofinansowano 136 imprez. Wartość dofinansowania w 2016 roku wyniosła 532 tys. zł.

W 2017 roku powiaty planują wzrost wydatków przeznaczanych na rehabilitację zawodową i społeczną osób niepełnosprawnych, za wyjątkiem środków przeznaczanych na zaopatrzenie osób niepełnosprawnych w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze i sprzęt rehabilitacyjny (spadek 11,78 % w stosunku do 2016 roku).

Tabela nr 5. Powiat – zadania powiatowych centów pomocy rodzinie (w całym okresie sprawozdawczym).

WYSZCZEGÓLNIENIE	Lata poprzednie		Rok oceny 2016	Prognoza rok po ocenie
	Rok 2014	Rok 2015		
INDYWIDUALNE PROGRAMY POMOCY				
INDYWIDUALNY PROGRAM ZATRUDNIENIA SOCJALNEGO (Centrum Integracji Społecznej)				
Liczba osób	1	0	0	0
PROGRAM ODDZIAŁYWAŃ KOREKCYJNO-EDUKACYJNYCH DLA OSÓB STOSUJĄCYCH PRZEMOC W RODZINIE				
Liczba osób korzystających z usług	2	359	376	435
INDYWIDUALNY PROGRAM INTEGRACJI CUDZOZIEMCÓW				
Liczba osób korzystających z usług	3	0	0	1
WSPIERANIE RODZINY I PIECZA ZASTĘPCZA				
RODZINNA PIECZA ZASTĘPCZA - OGÓŁEM				
Liczba rodzin	4	2 191	2 098	2 061
Liczba dzieci umieszczonych w rodzinach	5	3 571	3 341	3 384
Kwota świadczeń w złotych	6	33 931 713	34 451 689	32 060 249
RODZINY SPOKREWNIONE Z DZIECKIEM				
Liczba rodzin	7	1 424	1 339	1 304
Liczba dzieci umieszczonych w rodzinach	8	1 870	1 732	1 691
Kwota świadczeń w złotych	9	14 610 773	14 278 603	13 518 959
RODZINY ZASTĘPCZE NIEZAWODOWE				
Liczba rodzin	10	612	589	597
Liczba dzieci umieszczonych w rodzinach	11	924	860	851
Kwota świadczeń w złotych	12	10 199 117	10 339 151	10 023 763
RODZINY ZASTĘPCZE ZAWODOWE				
Liczba rodzin	13	128	135	136
Liczba dzieci umieszczonych w rodzinach	14	595	556	536
Kwota świadczeń w złotych	15	7 034 467	7 329 971	6 262 959
W tym:				
RODZINY ZASTĘPCZE SPECJALISTYCZNE				
Liczba rodzin	16	8	8	7
Liczba dzieci umieszczonych w rodzinach	17	14	14	12
Kwota świadczeń w złotych	18	193 694	153 805	168 555

WYSZCZEGÓLNIENIE	Lata poprzednie		Rok oceny 2016	Prognoza rok po ocenie	
	Rok 2014	Rok 2015			
RODZINY ZASTĘPCZE PEŁNIĄCE FUNKCJĘ POGOTOWIA RODZINNEGO					
Liczba rodzin	19	27	30	28	30
Liczba dzieci umieszczonych w rodzinach	20	194	180	157	165
Kwota świadczeń w złotych	21	1 261 480	1 601 153	1 039 354	1 143 748
RODZINNY DOM DZIECKA					
Liczba rodzin	22	23	27	28	29
Liczba dzieci umieszczonych w rodzinach	23	182	193	202	220
Kwota świadczeń w złotych	24	2 087 356	2 503 964	2 254 568	2 320 328
PLAN POMOCY DZIECKU					
Liczba dzieci	25	2 065	2 503	2 423	2 473
OCENA SYTUACJI DZIECKA W RODZINIE ZASTĘPCZEJ					
Liczba dzieci	26	3 497	3 211	2 905	2 976
Liczba sporządzonych ocen	27	5 461	5 296	4 898	5 007
OCENA SYTUACJI DZIECKA W RODZINNYM DOMU DZIECKA					
Liczba dzieci	28	189	175	187	209
Liczba sporządzonych ocen	29	292	357	347	392
OCENA RODZIN ZASTĘPCZYCH					
Liczba rodzin	30	1 942	1 764	2 033	2 081
Liczba sporządzonych ocen	31	775	605	918	900
OCENA RODZINNYCH DOMÓW DZIECKA					
Liczba rodzinnych domów dziecka	32	23	27	28	29
Liczba sporządzonych ocen	33	14	12	15	19
OCENA W ZAKRESIE KWALIFIKACJI KANDYDATÓW NA RODZINY ZASTĘPCZE I RODZINNE DOMY DZIECKA					
Liczba opinii	34	266	227	230	255
w tym: liczba pozytywnych opinii	35	217	180	200	224
KOORDYNATOR PIECZY ZASTĘPCZEJ					
Liczba koordynatorów	36	57	95	96	97
RODZINY POMOCOWE					
Liczba rodzin	37	23	22	37	39
USAMODZIELNIENIE					
INDYWIDUALNY PROGRAM USAMODZIELNIENIA					
Liczba osób	38	1 530	1 617	1 535	1 617
PEŁNOLETNIE OSOBY OPUSZCZAJĄCE RODZINNE FORMY PIECZY ZASTĘPCZEJ					
Liczba osób	39	889	829	730	779
Kwota świadczeń w złotych	40	4 257 021	4 030 340	3 708 124	4 186 799
W TYM: (od poz. 41 do poz. 46)					
POMOC PIENIĘŻNA NA USAMODZIELNIENIE					
Liczba osób	41	124	138	136	158

WYSZCZEGÓLNIENIE		Lata poprzednie		Rok oceny 2016	Prognoza rok po ocenie
		Rok 2014	Rok 2015		
Kwota świadczeń w złotych	42	565 430	566 078	640 253	736 024
POMOC PIENIĘŻNA NA KONTYNUOWANIE NAUKI					
Liczba osób	43	751	724	634	613
Kwota świadczeń w złotych	44	3 403 130	3 210 843	2 824 541	3 062 505
POMOC PIENIĘŻNA NA ZAGOSPODAROWANIE					
Liczba osób	45	130	109	112	144
Kwota świadczeń w złotych	46	287 971	249 978	243 329	306 081
PEŁNOLETNIE OSOBY OPUSZCZAJĄCE PLACÓWKI OPIEKUŃCZO - WYCHOWAWCZE					
Liczba osób	47	486	438	446	473
Kwota świadczeń w złotych	48	2 284 225	2 135 516	2 257 488	2 526 909
W TYM: (od poz. 49 do poz. 54)					
POMOC PIENIĘŻNA NA USAMODZIELNIENIE					
Liczba osób	49	95	92	107	109
Kwota świadczeń w złotych	50	481 864	471 391	575 299	601 468
POMOC PIENIĘŻNA NA KONTYNUOWANIE NAUKI					
Liczba osób	51	371	355	376	360
Kwota świadczeń w złotych	52	1 500 716	1 444 117	1 527 241	1 699 149
POMOC PIENIĘŻNA NA ZAGOSPODAROWANIE					
Liczba osób	53	99	102	85	105
Kwota świadczeń w złotych	54	208 343	211 098	154 948	211 422
PEŁNOLETNIE OSOBY OPUSZCZAJĄCE INSTYTUCJE O KTÓRYCH MOWA W ART. 88 UST.1 USTAWY O POMOCY SPOŁECZNEJ					
Liczba osób	55	134	121	98	117
Kwota świadczeń w złotych	56	512 528	499 616	442 863	588 561
W TYM: (od poz. 57 do poz. 62)					
POMOC PIENIĘŻNA NA USAMODZIELNIENIE					
Liczba osób	57	29	25	22	35
Kwota świadczeń w złotych	58	94 852	89 992	79 981	136 486
POMOC PIENIĘŻNA NA KONTYNUOWANIE NAUKI					
Liczba osób	59	103	98	83	87
Kwota świadczeń w złotych	60	336 792	321 288	298 373	361 817
POMOC PIENIĘŻNA NA ZAGOSPODAROWANIE					
Liczba osób	61	28	27	23	30
Kwota świadczeń w złotych	62	80 400	88 336	64 509	88 610
REHABILITACJA ZAWODOWA I SPOŁECZNA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH					
Ogólna kwota dofinansowania (PFRON, środki własne powiatu)	63	39 751 637	40 319 994	41 013 412	42 195 195
POMOC NA LIKWIDACJĘ BARIER ARCHITEKTONICZNYCH, TECHNICZNYCH I W KOMUNIKOWANIU SIĘ					
Liczba osób, które uzyskały dofinansowanie	64	1 061	1 031	969	942
Wartość dofinansowania w złotych	65	3 496 383	3 525 232	3 224 713	3 401 582
TURNUSY REHABILITACYJNE					

WYSZCZEGÓLNIENIE		Lata poprzednie		Rok oceny 2016	Prognoza rok po ocenie
		Rok 2014	Rok 2015		
Liczba osób, które uzyskały pomoc	66	3 101	2 156	2 034	2 460
Wartość dofinansowania w złotych	67	2 795 744	2 131 988	2 186 256	2 741 748
ZAOPATRZENIE W PRZEDMIOTY ORTOPEDYCZNE, ŚRODKI POMOCNICZE I SPRZĘT REHABILITACYJNY					
Liczba osób, które uzyskały pomoc	68	10 066	9 696	9 500	8 631
Wartość dofinansowania w złotych	69	6 272 889	7 191 323	7 089 458	6 254 212
PROGRAM "AKTYWNY SAMORZĄD"					
Liczba świadczeń	70	2 278	1 938	1 995	1 983
Wartość dofinansowania w złotych	71	7 002 430	4 741 444	4 763 516	4 560 573
DOFINANSOWANIE SPORTU, KULTURY, REKREACJI I TURYSTYKI					
Liczba dofinansowanych imprez	72	165	153	136	155
Liczba niepełnosprawnych uczestników	73	14 682	12 625	9 575	11 481
Wartość dofinansowania ogółem w złotych	74	798 190	708 213	532 687	673 943
DOFINANSOWANIE USŁUG TŁUMACZA JĘZYKA MIGOWEGO LUB TŁUMACZA - PRZEWODNIKA					
Wartość dofinansowania w złotych	75	0	1	0	2

1.5 Inne rodzaje pomocy i świadczeń

W niniejszym rozdziale przedstawione zostaną rodzaje pomocy i świadczeń udzielanych przez gminy i powiaty na rzecz swych podopiecznych na mocy ustaw innych niż ustawa o pomocy społecznej. Jedną z nich jest ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych, która określa warunki nabywania prawa do świadczeń rodzinnych oraz zasady ustalania, przyznawania i wypłacania świadczeń.

Zgodnie z ww. ustawą, świadczeniami rodzinnymi są:

- zasiłek rodzinny oraz dodatki do zasiłku rodzinnego,
- świadczenia opiekuńcze: zasiłek pielęgnacyjny, specjalny zasiłek opiekuńczy oraz świadczenie pielęgnacyjne,
- zapomoga wypłacana przez gminy, na podstawie art. 22a,
- świadczenia wypłacane przez gminy na podstawie art. 22b,
- jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka,
- świadczenie rodzicielskie.

Zasiłek rodzinny i dodatki do zasiłków rodzinnych

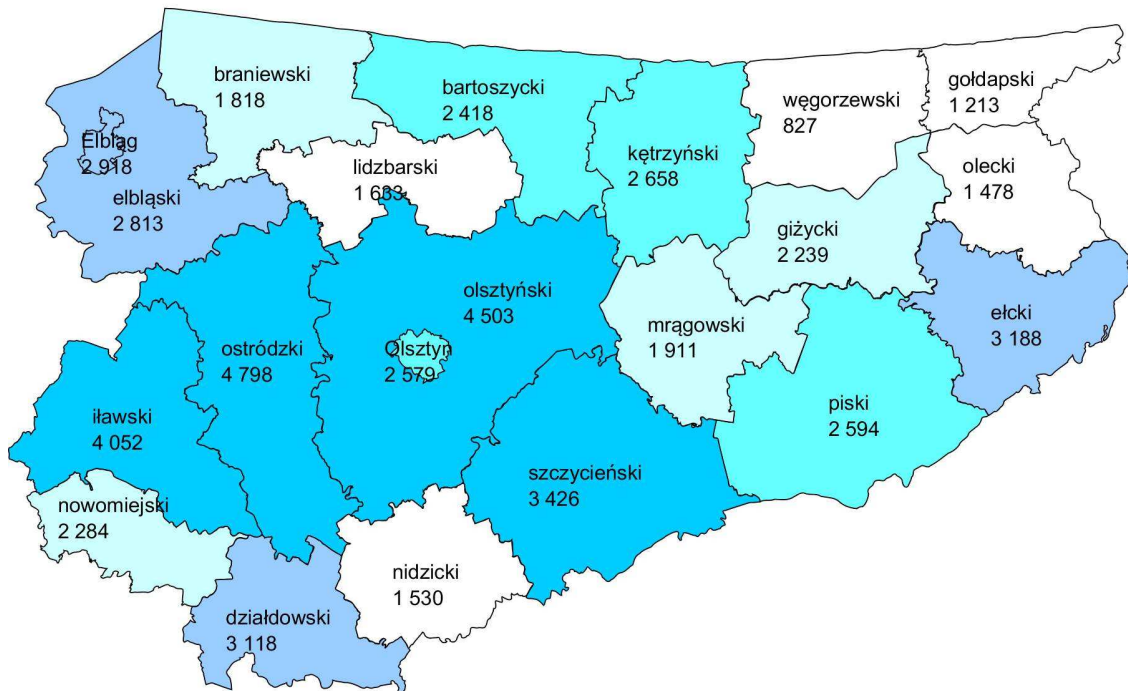
Z przedstawionych danych (tabela nr 6) wynika, że w województwie warmińsko-mazurskim w roku 2016 było **53.998** rodzin uprawnionych do otrzymania zasiłków rodzinnych i dodatków do zasiłków rodzinnych, zaś kwota przeznaczona na te świadczenia wyniosła **206.096 tys. zł.** W prognozie na rok 2017 przewiduje się wzrost liczby osób uprawnionych do

tych świadczeń (o 3,18 %). Od dnia 1 listopada 2015 r. do 31 października 2016 r. wysokość zasiłku rodzinnego wynosiła miesięcznie:

- 89,00 zł** na dziecko w wieku do ukończenia 5 roku życia,
- 118,00 zł** na dziecko w wieku powyżej 5 roku życia do ukończenia 18 roku życia,
- 129,00 zł** na dziecko w wieku powyżej 18 roku życia do ukończenia 24 roku życia.

Dane obrazujące liczbę rodzin otrzymujących zasiłki rodzinne i dodatki do zasiłków rodzinnych w roku oceny w przekroju powiatów zaprezentowano na poniższej mapce.

Mapa nr 8. Liczba rodzin korzystających z zasiłków i dodatków do zasiłków rodzinnych w województwie warmińsko-mazurskim w 2016 roku w podziale na powiaty.

Legenda:

Źródło: Ocena zasobów pomocy społecznej.

- Liczba świadczeń **jednorazowego dodatku z tytułu urodzenia się dziecka** na przestrzeni lat 2014-2015 w województwie warmińsko-mazurskim malała do 2015 roku natomiast w roku 2016 zaobserwowano w województwie gwałtowny wzrost liczby przyznawanych świadczeń (o 30,64%). Szacuje się, że w kolejnym roku trend wzrostowy będzie zachowany, jednak planowany wzrost liczby świadczeń w roku 2017 nie będzie już tak gwałtowny (zwiększy się o 419 osób).
- **Jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia dziecka** przysługuje matce lub ojcu dziecka, opiekunowi prawnemu albo opiekunowi faktycznemu dziecka, którzy są uprawnieni do zasiłku rodzinnego, przy jednoczesnym spełnieniu warunków dochodowych. W województwie warmińsko-mazurskim liczba tych świadczeń w 2016 roku wyniosła **11.781**, zaś kwota wydatkowana na ten cel to **11.781 tys. zł**.

Świadczenie opiekuńcze

- W ostatnich latach w województwie obserwowany jest spadek liczby **świadczeń pielęgnacyjnych**. Związane jest to z nowelizacją ustawy o świadczeniach rodzinnych, która weszła w życie 1 stycznia 2013 r. wprowadzając zmiany w zakresie świadczeń opiekuńczych. Dołączono do nich: specjalny zasiłek opiekuńczy, co spowodowało zmiany w zasadach przyznawania świadczenia pielęgnacyjnego. Od 1 stycznia 2016 r. do 31 grudnia 2016 r. świadczenie pielęgnacyjne wynosiło 1.300 zł miesięcznie. Natomiast od 1 stycznia 2017 r. świadczenie pielęgnacyjne wynosi 1.406 zł miesięcznie. W roku oceny liczba osób objętych świadczeniem wyniosła **64.962**, zaś kwota przeznaczona na to świadczenie w 2016 roku to 84.209 tys. zł.
- **Zasiłek pielęgnacyjny** przyznaje się w celu częściowego pokrycia wydatków wynikających z konieczności zapewnienia opieki i pomocy innej osobie w związku z niezdolnością do samodzielnej egzystencji oraz osobie, która ukończyła 75 lat. Wysokość zasiłku pielęgnacyjnego wynosi **153,00 zł miesięcznie**. W 2016 roku na wypłatę 573.551 świadczeń wydatkowano ogółem 87.853 tys. zł, w tym na zasiłki dla:
 - niepełnosprawnego dziecka - 19.236 tys. zł,
 - zasiłek pielęgnacyjny dla osoby niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia o znacznym stopniu niepełnosprawności – 39.184 tys. zł,
 - zasiłek pielęgnacyjny dla osoby niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, która powstała przed ukończeniem 21 roku życia – 27.979 tys. zł,
 - zasiłek pielęgnacyjny dla osoby, która ukończyła 75 lat- 1.353 tys. zł.
- **Specjalny zasiłek opiekuńczy** przysługuje osobom, na których ciąży obowiązek alimentacyjny w sytuacji, gdy rezygnują z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej w związku z koniecznością sprawowania stałej opieki nad osobą legitymującą się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności albo orzeczeniem o niepełnosprawności łącznie ze wskazaniem: konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby. Kwota SZO wynosi 520 zł miesięcznie. W roku 2016 zaobserwowano znaczący wzrost liczby osób objętych tym świadczeniem (o 9.602 osoby, tj. o 30,18%) oraz kwoty wypłaconych świadczeń, która wyniosła 16.361 tys. zł, czyli wzrost o 42,4 %). Tendencja wzrostowa, ale już nie tak wyraźna – będzie w roku 2017 utrzymana. Szacuje się wzrost liczby osób objętych świadczeniem o 7,83 %.

Zasiłek dla opiekuna

Kolejnym świadczeniem, przyznawanym na podstawie ustawy o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów, jest zasiłek dla opiekuna osoby niepełnosprawnej. Zasiłek wypłacany jest w związku z koniecznością sprawowania opieki nad dorosłą osobą niepełnosprawną. W roku 2016 sfinansowano **39.285** świadczeń z tego tytułu na łączną kwotę **19.643 tys. zł**. W prognozie na rok 2017 przewiduje się spadek liczby świadczeń o **8,14 %**.

Świadczenie z funduszu alimentacyjnego przyznawane jest na dzieci zgodnie z ustawą o pomocy osobom uprawnionym do alimentów na podstawie tytułu wykonawczego, w przypadku bezskuteczności egzekucji. Świadczenia z funduszu alimentacyjnego przysługują w wysokości bieżąco ustalonych alimentów, jednakże nie wyższej niż 500 zł.

Pomoc wypłacana jest, podobnie jak świadczenia rodzinne, przez gminy tzn. urzędy gmin lub ośrodki pomocy społecznej, a jego wysokość uzależniona jest m.in. od dochodu rodziny. W roku

2016 świadczeniem objęto **17.746 osób**, a ich liczba w roku 2017 prawdopodobnie nie powinna ulec większym zmianom.

Dodatek mieszkaniowy jest kolejnym świadczeniem pieniężnym wypłacanym przez gminę, mającym na celu dofinansowanie niezamożnych mieszkańców w zakresie wydatków mieszkaniowych ponoszonych w związku z zajmowaniem lokalu mieszkalnego. Pomoc ta przysługuje na zasadach określonych w ustawie o dodatkach mieszkaniowych. Liczba osób, które otrzymały taki dodatek w 2016 roku wyniosła **23.273**, zaś kwota wydana przez gminy to **40.150 tys. zł**. Prognozuje się, że w 2017 roku ilość świadczeń z tego tytułu pozostanie na bardzo zbliżonym poziomie.

Od stycznia 2014 wprowadzono nowe świadczenie dla odbiorców wrażliwych energii elektrycznej – **dodatek energetyczny**. Wysokość świadczenia uzależniona jest od liczby osób w gospodarstwie domowym. Liczba gospodarstw domowych, które otrzymały taki dodatek na terenie województwa w 2016 roku wyniosła **5.906**, poniesiona kwota wydatków to **721 tys. zł**.

Składki społeczna i zdrowotne

- W celu uzyskania dostępu do bezpłatnych **świadczeń zdrowotnych** osoby nieubezpieczone mogą starać się o wydanie decyzji, potwierdzającej prawo do świadczeń opieki zdrowotnej na okres do 90 dni na podstawie art. 54 ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych. Na terenie województwa w roku oceny opłacono składki za **20.793** osoby (niewielki wzrost w stosunku do roku 2015), a poniesiona kwota wydatków to **11.429 tys. zł**. W roku 2017 szacuje się, że liczba osób objętych tym wsparciem pozostanie na zbliżonym poziomie.
- Składki na **ubezpieczenie społeczne** (emerytalne i rentowe) przysługują osobie, która rezygnuje z zatrudnienia w związku z koniecznością sprawowania bezpośredniej, osobistej opieki nad długotrwale lub ciężko chorym członkiem rodziny. Gmina opłaca wówczas składkę na ubezpieczenie emerytalne i rentowe w wysokości określonej przepisami o systemie ubezpieczeń społecznych, przez okres sprawowania opieki. W 2016 roku **11.784** osoby otrzymały takie świadczenie w łącznej kwocie **26.087 tys. zł**.

Świadczenie integracyjne

Ustawa o zatrudnieniu socjalnym szczegółowo definiuje m.in. osoby będące podmiotem działań oraz opisuje specjalnie dla tych osób stworzone formy pomocy. Jednym z ważniejszych form wsparcia jest centrum integracji społecznej. Według stanu na dzień 31 grudnia 2016 roku w województwie warmińsko-mazurskim w rejestrze Wojewody Warmińsko-Mazurskiego wpisanych było 9 CIS. Uczestnicy CIS biorą udział w pracach centrum i otrzymują świadczenia integracyjne. W województwie w roku 2016 z takich świadczeń skorzystało **619** osób, zaś kwota przeznaczona na ten cel wyniosła **2.833 tys. zł**. Liczba osób objętych działaniami CIS z roku na rok systematycznie wzrasta. Szacuje się, że w roku 2017 liczba uczestników CIS objętych świadczeniami wzrośnie o 20,2 % w stosunku do roku 2016

Świadczenia pieniężne z prac społecznie użytecznych

Na podstawie ustawy o **promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy**, w jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej organizowane są przez gminę prace społecznie użyteczne wykonywane przez osoby bezrobotne bez prawa do zasiłku korzystające ze świadczeń pomocy społecznej, osoby uczestniczące w kontrakcie socjalnym, indywidualnym programie usamodzielnienia, lokalnym programie pomocy społecznej lub indywidualnym programie zatrudnienia socjalnego. Prace społecznie użyteczne to forma aktywizacji osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej oraz będących jednocześnie osobami bezrobotnymi bez prawa do zasiłku. Z prac społecznie użytecznych w 2016 roku skorzystało **4.338** osób, a kwota

przeznaczona na świadczenia – **4.181 tys. zł.** Obserwuje się tendencję do corocznego, bardzo powolnego spadku liczby osób kierowanych do prac społecznie użytecznych.

Pomoc materialna dla uczniów

W celu zmniejszenia różnic w dostępie do **edukacji** oraz umożliwienia pokonywania barier dostępu do edukacji wynikających z trudnej sytuacji materialnej ucznia, udzielana jest uczniom pomoc materialna tj. stypendium szkolne oraz zasiłek szkolny zgodnie z ustawą o systemie oświaty. Zasiłek szkolny może być przyznany w przypadku zdarzenia losowego – z tej formy pomocy w województwie w roku 2016 skorzystało **37.536** uczniów, na ten cel wydatkowano w gminach kwotę w wysokości **33.840 tys. zł.** tj. stypendium szkolne oraz zasiłek szkolny zgodnie z ustawą o systemie oświaty.

Program „Rodzina 500+”

Od 1 kwietnia 2016 r. rozpoczęto wdrażanie rządowego Programu „Rodzina 500+”, w ramach którego wsparciem finansowym (świadczeniem wychowawczym) objęto dzieci do 18 roku życia. Szczegółowe informacje nt. wielkości środków finansowych wydatkowanych na realizację programu w województwie warmińsko-mazurskim w roku 2016 przedstawione zostały w Dziale 1.8 niniejszego dokumentu.

Tabela nr 6. Inne rodzaje pomocy i świadczeń.

WYSZCZEGÓLNIENIE		Lata poprzednie		Rok oceny 2016	Prognoza rok po ocenie
		Rok 2014	Rok 2015		
ZASIŁKI RODZINNE I DODATKI DO ZASIŁKÓW RODZINNYCH					
Liczba rodzin	1	57 183	52 397	53 998	55 718
Kwota świadczeń w złotych	2	187 310 584	180 707 546	206 096 502	212 980 817
JEDNORAZOWY DODATEK Z TYTUŁU URODZENIA SIĘ DZIECKA (ujmowany w pozycji "Zasiłki rodzinne i dodatki do zasiłków rodzinnych")					
Liczba świadczeń	3	5 365	5 325	6 957	7 376
Kwota świadczeń w złotych	4	5 365 000	5 324 890	5 895 433	6 984 313
JEDNORAZOWA ZAPOMOGA Z TYTUŁU URODZENIA SIĘ DZIECKA					
Liczba świadczeń	5	11 066	10 886	11 781	12 612
Kwota świadczeń w złotych	6	11 066 000	10 886 000	11 781 000	12 612 000
ŚWIADCZENIA OPIEKUŃCZE					
ŚWIADCZENIE PIEŁĘGNACYJNE					
Liczba świadczeń	7	63 779	64 707	64 962	66 379
Kwota świadczeń w złotych	8	46 872 886	77 179 685	84 209 170	90 640 049
DODATEK DO ŚWIADCZENIA PIEŁĘGNACYJNEGO					
Liczba świadczeń	9	57 924	23	3	0
Kwota świadczeń w złotych	10	11 971 606	4 100	600	0
ZASIŁEK PIEŁĘGNACYJNY - Ogółem					
Liczba świadczeń	11	623 239	602 365	573 551	574 515
Kwota świadczeń w złotych	12	95 355 567	92 161 845	87 753 303	87 900 795
W tym: (od poz. 13 do poz. 20)					

WYSZCZEGÓLNIENIE		Lata poprzednie		Rok oceny 2016	Prognoza rok po ocenie
		Rok 2014	Rok 2015		
ZASIŁEK PIEŁĘGNACYJNY DLA NIEPEŁNOSPRAWNEGO DZIECKA					
Liczba świadczeń	13	146 766	136 624	125 729	125 792
Kwota świadczeń w złotych	14	22 455 198	20 903 472	19 236 537	19 246 176
ZASIŁEK PIEŁĘGNACYJNY DLA OSOBY NIEPEŁNOSPRAWNEJ W WIEKU POWYŻEJ 16 ROKU ŻYCIA O ZNACZNYM STOPNIU NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI					
Liczba świadczeń	15	279 764	270 700	256 106	255 697
Kwota świadczeń w złotych	16	42 803 892	41 417 100	39 184 218	39 121 641
ZASIŁEK PIEŁĘGNACYJNY DLA OSOBY NIEPEŁNOSPRAWNEJ W WIEKU POWYŻEJ 16 ROKU ŻYCIA O UMIARKOWANYM STOPNIU NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI, KTÓRA POWSTAŁA PRZED UKOŃCZENIEM 21 ROKU ŻYCIA					
Liczba świadczeń	17	186 727	185 376	182 872	183 917
Kwota świadczeń w złotych	18	28 569 231	28 362 528	27 979 416	28 139 301
ZASIŁEK PIEŁĘGNACYJNY DLA OSOBY, KTÓRA UKOŃCZYŁA 75 LAT					
Liczba świadczeń	19	9 982	9 665	8 844	9 109
Kwota świadczeń w złotych	20	1 527 246	1 478 745	1 353 132	1 393 677
SPECJALNY ZASIŁEK OPIEKUŃCZY					
Liczba świadczeń	21	10 430	22 414	31 816	34 307
Kwota świadczeń w złotych	22	5 344 021	11 484 194	16 361 020	17 637 000
ZASIŁEK DLA OPIEKUNA					
Liczba świadczeń	23	90 701	48 140	39 285	36 089
Kwota świadczeń w złotych	24	45 906 609	29 503 328	19 643 117	18 127 680
ŚWIADCZENIE Z FUNDUSZU ALIMENTACYJNEGO					
Liczba osób	25	19 575	18 566	17 746	17 675
Liczba rodzin	26	12 722	11 957	11 377	11 422
Kwota świadczeń w złotych	27	83 400 303	82 419 045	79 858 422	80 102 770
DODATKI MIESZKANIOWE					
Liczba gospodarstw domowych	28	28 210	25 376	23 273	23 082
Kwota świadczeń w złotych	29	51 410 254	45 302 987	40 150 111	40 825 293
DODATKI ENERGETYCZNE					
Liczba gospodarstw domowych	30	8 242	6 548	5 906	6 172
Kwota świadczeń w złotych	31	722 891	768 773	721 151	760 195
OPŁACENIE SKŁADKI UBEZPIECZENIA ZDROWOTNEGO					
Liczba osób	32	19 500	18 763	20 793	20 523
Kwota świadczeń w złotych	33	8 073 160	9 528 687	11 429 273	11 768 900
OPŁACENIE SKŁADKI UBEZPIECZENIA SPOŁECZNEGO					

WYSZCZEGÓLNIENIE		Lata poprzednie		Rok oceny 2016	Prognoza rok po ocenie
		Rok 2014	Rok 2015		
Liczba osób	34	9 942	9 506	11 784	11 796
Kwota świadczeń w złotych	35	18 592 034	21 681 754	26 087 114	27 706 748
ŚWIADCZENIE INTEGRACYJNE (CENTRUM INTEGRACJI SPOŁECZNEJ)					
Liczba osób	36	605	599	619	744
Kwota świadczeń w złotych	37	2 373 463	2 798 559	2 833 488	4 360 126
ŚWIADCZENIA PIENIĘŻNE Z PRAC SPOŁECZNIE UŻYTECZNYCH					
Liczba osób ogółem	38	4 583	4 780	4 338	4 204
Kwota świadczeń w złotych	39	4 701 351	4 573 589	4 181 587	4 290 843
STYPENDIA SOCJALNE DLA UCZNIÓW I ZASIŁKI SZKOLNE					
Liczba osób	40	43 351	41 456	37 536	36 772
Kwota świadczeń w złotych	41	37 172 935	33 672 161	33 840 308	34 246 897

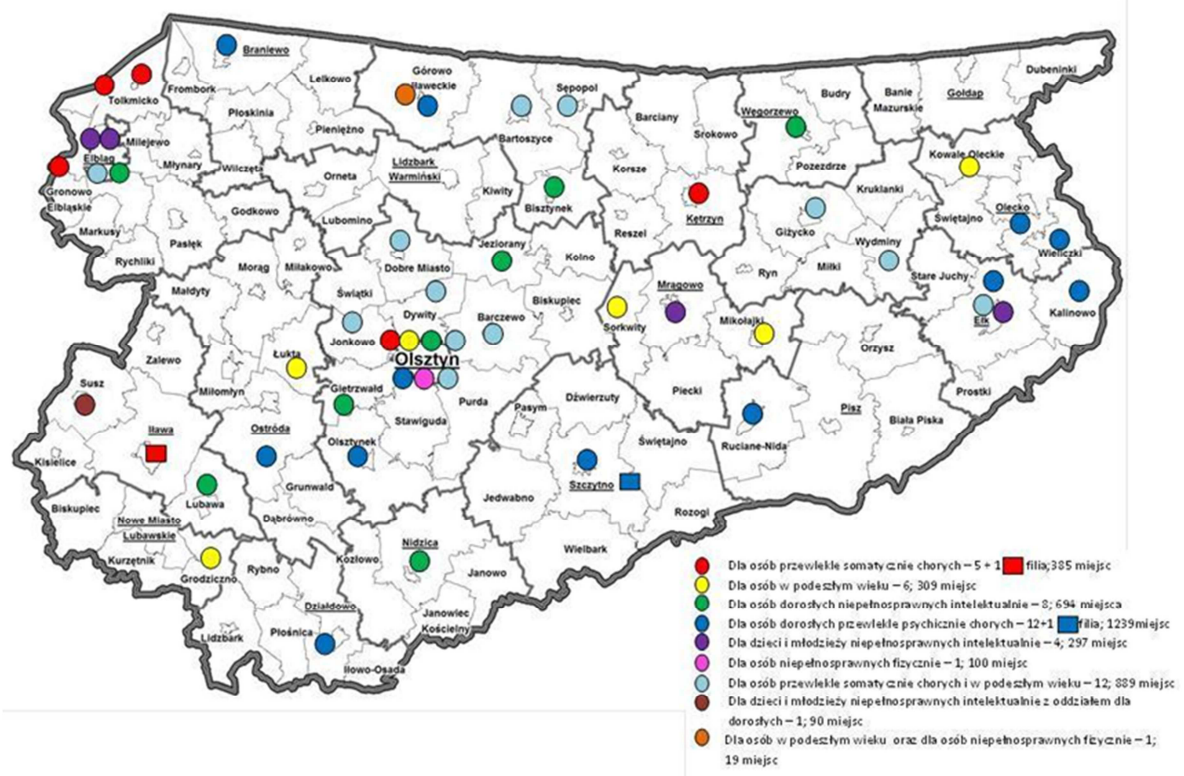
1.6 Zasoby instytucjonalne pomocy i wsparcia

Zadaniem pomocy społecznej jest, między innymi, tworzenie warunków organizacyjnych funkcjonowania pomocy społecznej, w tym niezbędnej infrastruktury pomocy społecznej. W systemie pomocy społecznej funkcjonują, więc instytucje i placówki, umożliwiające pełną realizację zadań wynikających przede wszystkim z ustawy o pomocy społecznej. Uzupełnieniem infrastruktury pomocy społecznej w obszarze wsparcia mieszkańców województwa są także podmioty powoływane w myśl ustawy o zatrudnieniu socjalnym, ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, a także ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych. W niniejszym rozdziale przedstawione zostały najważniejsze jednostki funkcjonujące w roku 2016 w województwie warmińsko-mazurskim świadczące pomoc i wsparcie osobom takiego wsparcia potrzebującym.

W ostatnich latach można zaobserwować wzrost liczby placówek świadczących pomoc instytucjonalną mieszkańcom województwa warmińsko-mazurskiego, jak również liczby dostępnych w nich miejsc.

Domy pomocy społecznej (DPS) to najliczniej reprezentowane podmioty świadczące swym mieszkańcom całodobową opiekę tj. usługi bytowe, opiekuńcze, wspomagające i edukacyjne na poziomie obowiązującego standardu, w zakresie i formach wynikających z indywidualnych potrzeb osób w nich przebywających. W celu zachowania wysokiej jakości zaspokajania potrzeb mieszkańców DPS istotną rolę odgrywa zapewnienie odpowiedniej opieki, wsparcia, poszanowania praw, godnego traktowania, aktywizacji i rehabilitacji leczniczej i społecznej.

Mapa nr 9. Domy Pomocy Społecznej funkcjonujące na obszarze województwa warmińsko-mazurskiego według stanu na dzień 31 grudnia 2016 r.

Źródło: opracowanie własne ROPS.

Na podstawie „Infrastruktury pomocy społecznej województwa warmińsko-mazurskiego” opracowanej przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej oraz Rejestru Wojewody Warmińsko-Mazurskiego według stanu na dzień 31 grudnia 2016 roku, w województwie warmińsko-mazurskim funkcjonowało 50 domów pomocy społecznej na łączną liczbę miejsc 4022, w tym DPS dla:

1. osób w podeszłym wieku – 6 DPS z 309 miejscami,
2. osób przewlekle somatycznie chorych – 5 DPS z 385 miejscami,
3. dorosłych przewlekle psychicznie chorych – 12 DPS z 1239 miejscami,
4. dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie – 8 DPS z 694 miejscami,
5. dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie – 4 DPS z 297 miejscami,
6. osób niepełnosprawnych fizycznie – 1 DPS z 100 miejscami,
7. oraz 14 jednostek w typie mieszanym, tj. 12 DPS dla osób przewlekle somatycznie chorych i w podeszłym wieku (łącznie 889 miejsc), 1 DPS dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie z oddziałem dla dorosłych (90 miejsc) oraz 1 DPS dla osób w podeszłym wieku oraz dla osób niepełnosprawnych fizycznie (19 miejsc).

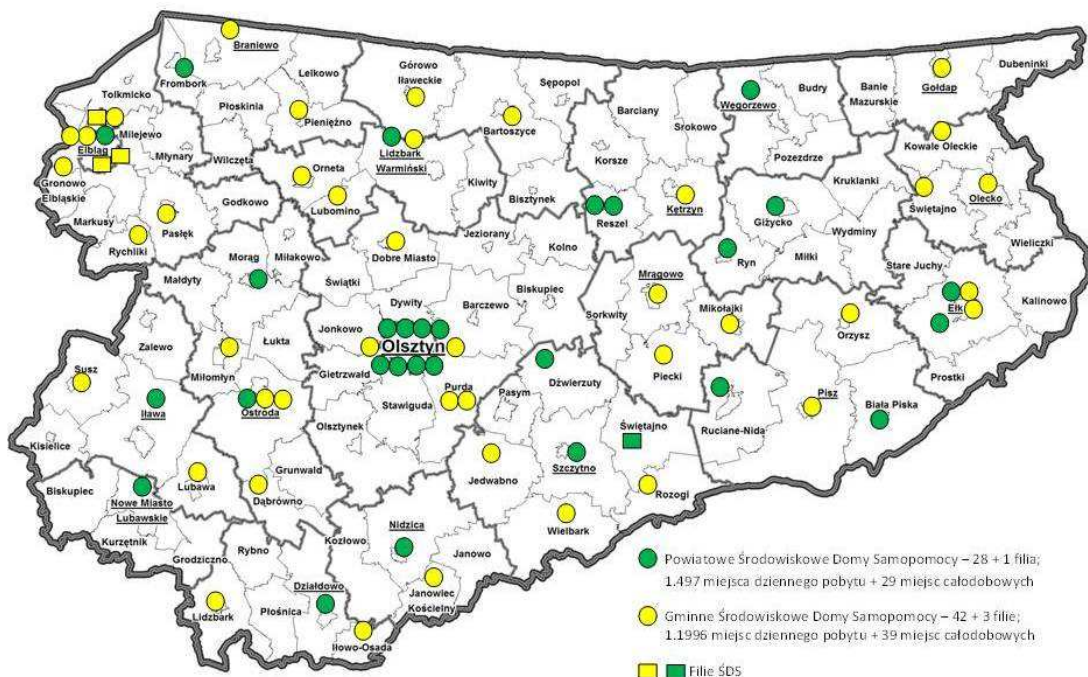
Liczba domów pomocy społecznej w województwie na przestrzeni ostatnich lat znacząco się nie zmieniła. Ponadto wszystkie DPS osiągnęły standardy funkcjonowania określone w rozporządzeniach wykonawczych do ustawy o pomocy społecznej. Z prognoz demograficznych dla kraju, jak również województwa warmińsko-mazurskiego wynika jednoznacznie, że w niedługim czasie przyspieszenia nabierze proces starzenia się społeczeństwa, co pociągnie za sobą potrzebę zapewnienia opieki instytucjonalnej coraz większej liczbie seniorów. Będzie konieczność tworzenia nowych placówek opieki całodobowej, w tym domów pomocy społecznej oraz innych form wsparcia. Pomimo takich perspektyw demograficznych z zestawień

szczegółowych OZPS wynika, że aktualnie tylko w powiecie kętrzyńskim (gmina Kętrzyn) planuje się uruchomienie w przyszłości nowego DPS.

Opiekę może również zapewnić seniorom **rodzinny dom pomocy (RDP)**, który jest całodobową placówką opiekuńczą świadczącą usługi bytowe, opiekuńcze i wspomagające dla ludzi w podeszłym wieku, wymagających całodobowej opieki oraz pomocy z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności wg standardów określonych w rozporządzeniu MPiPS w sprawie rodzinnych domów pomocy. RDP mogą być prowadzone przez osoby fizyczne lub organizacje pożytku publicznego. Według danych z gmin, w województwie warmińsko-mazurskim w 2016 roku funkcjonowało 10 tego typu placówek na łączną liczbę 60 miejsc – wszystkie prowadzone przez osoby fizyczne. Decyzję o skierowaniu podopiecznego do RDP wydaje ośrodek pomocy społecznej.

Innymi placówkami z katalogu instytucji pomocy społecznej są ośrodki wsparcia, czyli jednostki organizacyjne pomocy społecznej dziennego pobytu. Należą do nich m.in.: **środowiskowe domy samopomocy (ŚDS), dzienne domy pomocy (DDP), noclegownie, schroniska i domy dla osób bezdomnych oraz kluby samopomocy**. Do zadań ŚDS-ów należy budowanie sieci oparcia społecznego, przygotowanie do życia w społeczeństwie i funkcjonowania w środowisku osób przewlekle psychicznie chorych i niepełnosprawnych intelektualnie. W ostatnich latach na szczególną uwagę zasługuje dynamiczny wzrost liczby środowiskowych domów samopomocy w województwie warmińsko-mazurskim zarówno o zasięgu lokalnym, jak i ponadlokalnym.

Mapa nr 10. Gminne i ponadgminne środowiskowe domy samopomocy funkcjonujące na obszarze województwa warmińsko-mazurskiego według stanu na dzień 31 grudnia 2016 r.

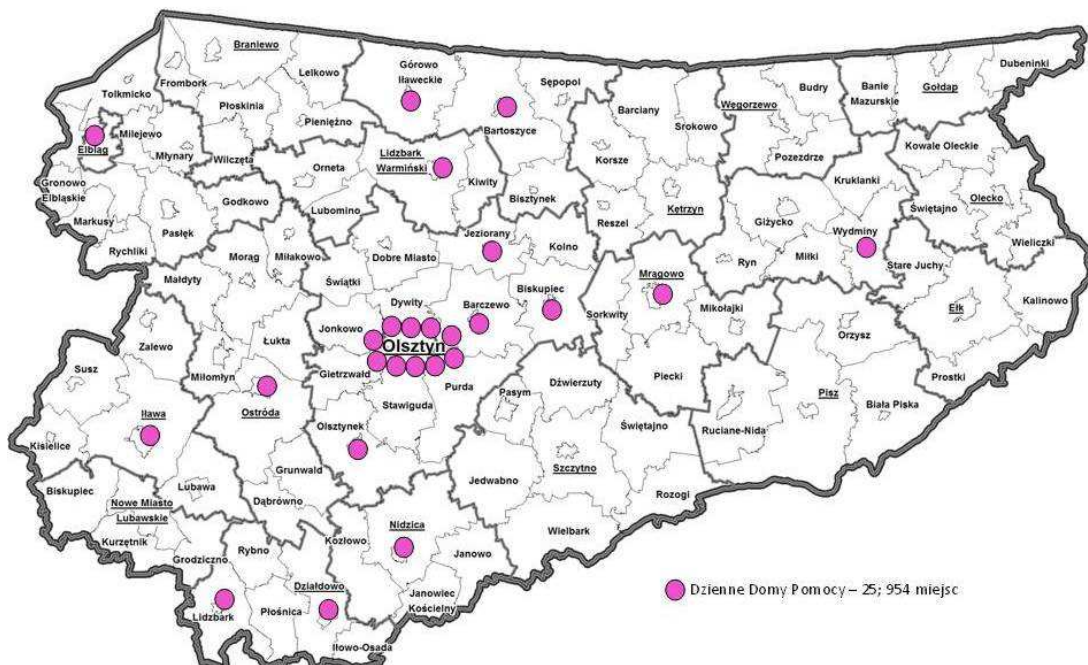
Źródło: opracowanie własne ROPS.

Według danych nadesłanych przez gminy i powiaty wynika, że w roku 2016 na obszarze naszego województwa funkcjonowało 70 ŚDS, a 4 z nich posiadały własne filie. Łączna liczba miejsc, jakimi dysponowały te placówki to 3493. Z danych wojewódzkiej OZPS wynika, iż gmina Kozłowo i Bisztynek widzą potrzebę utworzenia na swym terenie nowego ŚDS. Rozporządzenie w sprawie środowiskowych domów samopomocy z grudnia 2010 r. dało możliwość prowadzenia

w ŚDS miejsc całodobowych okresowego pobytu. Dzięki temu stało się możliwe zapewnienie krótkotrwałej całodobowej opieki dla podopiecznych, których rodziny/opiekunowie z ważnych powodów życiowych nie mogą tej opieki przez krótki okres sprawować. Miejsca całodobowego pobytu aktualnie posiada 11 ŚDS (w Nowej Wsi Ełckiej – 4 miejsca, w Giżycku 4 miejsca, w Nidzicy 5 miejsc, w Górowie Iławeckim 6 miejsc, w Elblągu 5 miejsc i 4 miejsca, w Ełku 4 miejsca, w Gołdapi 2 miejsca, w Janowcu Kościelnym 6 miejsc, w Purdzie 6 miejsc, w Ostródzie 2 miejsca, w Wygodzie 4 miejsca i w Olsztynie ŚDS „Barka” 10 miejsc oraz ŚDS Centrum Alzheimerera „Dar serca” 6 miejsc; łącznie 68 miejsc). Wsparcie osobom starszym w miejscu zamieszkania oferują również **dzienne domy pomocy społecznej**. Są to ośrodki wsparcia przeznaczone dla samotnych osób lub osób w rodzinach, które z powodu wieku, choroby lub innych przyczyn wymagają pomocy, a są jej pozbawione lub rodzina tej pomocy nie może zapewnić. Ich celem jest zorganizowanie czasu wolnego pensjonariuszom – osobom w wieku poprodukcyjnym.

W związku z dynamicznie postępującymi zmianami demograficznymi, których efektem jest stały przyrost liczby ludności w wieku senioralnym zarówno w Polsce, jak i w województwie warmińsko-mazurskim, zachodzi potrzeba tworzenia coraz większej liczby placówek wsparcia dziennego przeznaczonych dla osób starszych. W odpowiedzi na te potrzeby, w Polsce w 2015 roku rozpoczęto realizację krajowego Programu „Senior – WIGOR na lata 2015-2020”, którego celem jest wsparcie osób starszych poprzez umożliwienie im korzystania z szerokiej oferty na rzecz społecznej aktywizacji. W wyniku ogłoszonego konkursu na dofinansowanie działań jednostek samorządu w procesie tworzenia Dziennych Domów „Senior-WIGOR”, w 2016 roku na terenie województwa powstały 3 takie podmioty (w Olsztynie, Ostródzie i Biskupcu).

Mapa nr 11. Dnienne domy pomocy funkcjonujące na obszarze województwa warmińsko-mazurskiego według stanu na dzień 31 grudnia 2016 r.

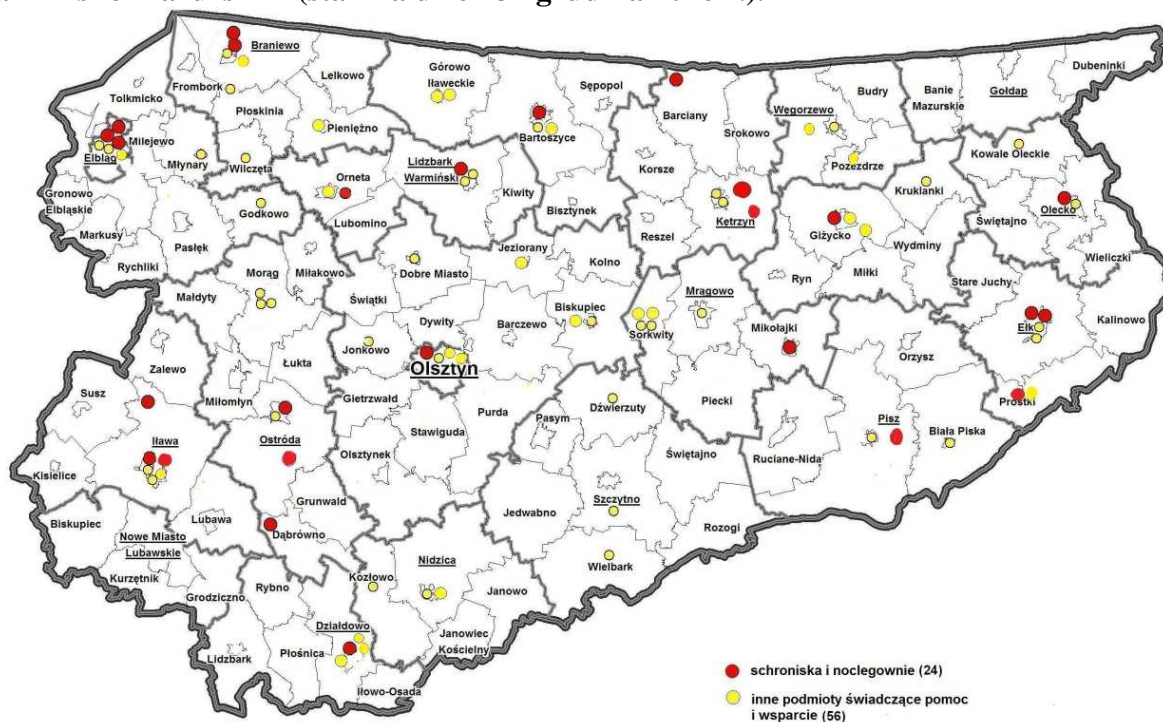
Źródło: opracowanie własne ROPS.

Według stanu na dzień 31 grudnia 2016 roku w województwie funkcjonowało łącznie 25 dziennych domów pomocy na łączną liczbę miejsc 954. Prognozy przedstawiają, że w kolejnych latach gmina Kętrzyn planuje utworzenie kolejnego Dziennego Domu Pomocy.

Inną formą wsparcia dziennego dla osób z zaburzeniami psychicznymi jest **klub samopomocy**, którego zakres usług określa właściwy organ jednostki samorządu terytorialnego prowadzącej klub samopomocy w uzgodnieniu z wojewodą. W województwie warmińsko-mazurskim w roku 2016 nie funkcjonowała żadna tego typu jednostka. Gmina miejska Ostróda planuje w kolejnych latach uruchomienie klubu samopomocy. W oparciu o informacje z gmin wynika, iż w województwie warmińsko-mazurskim w 2016 roku funkcjonowało 15 placówek (noclegownie, schroniska, domy dla bezdomnych) świadczących usługi dla osób bezdomnych, z których korzystało 707 osób.

Z danych zaczerpniętych z „Informacji dotyczącej problematyki bezdomności na terenie województwa warmińsko-mazurskiego”, według stanu na dzień 31 grudnia 2016 roku, opracowanej przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej wynika, że na terenie województwa istniały 24 tego typu podmioty. Rozbieżność ta wynika z faktu, iż ponad połowa ww. podmiotów prowadzona jest przez organizacje pozarządowe i kościelne. Jak można zaobserwować na poniższej mapie, podmioty świadczące usługi na rzecz osób bezdomnych funkcjonują zazwyczaj w większych ośrodkach miejskich. Powodem jest koncentrowanie się życia osób bezdomnych w tych środowiskach z powodu łatwiejszego dostępu do tymczasowego lokum oraz zdobycia żywności czy ubrania.

Mapa nr 12. Instytucje świadczące usługi na rzecz osób bezdomnych w województwie warmińsko-mazurskim (stan na dzień 31 grudnia 2016 r.).

Źródło: opracowanie własne ROPS.

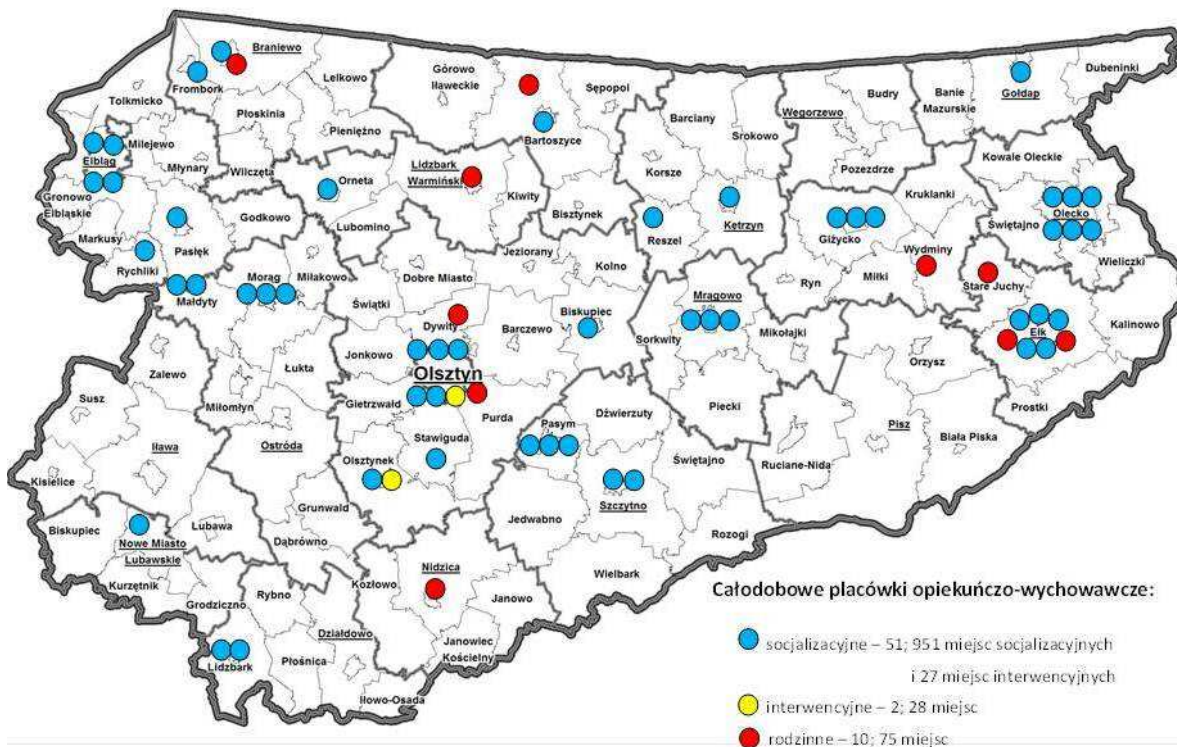
Mieszkanie chronione jest formą pomocy społecznej przygotowującą osoby tam przebywające, pod opieką specjalistów, do prowadzenia samodzielnego życia albo zastępującą pobyt w placówce zapewniającej całodobową opiekę. Mieszkanie chronione ma zapewniać warunki samodzielnego funkcjonowania w środowisku oraz integrację ze społecznością lokalną. W województwie warmińsko-mazurskim, według sprawozdania OZPS, w 2016 roku funkcjonowały 53 mieszkania chronione znajdujące się na terenie gmin, w których zamieszkiwały 83 osoby. W kolejnych latach 10 gmin i 3 powiaty planują uruchomienie nowych mieszkań chronionych (Kętrzyn, Bisztynek, Budry, Jedwabno, Kruklanki, Lidzbark Warmiński, Orzysz, Piecki, Płońska, Prostki, Świętajno oleckie oraz powiaty kętrzyński, mrągowski i olecki).

Zgodnie z danymi OZPS, w województwie warmińsko-mazurskim w 2016 roku funkcjonowało 5 jednostek specjalistycznego poradnictwa (powiat piski, gmina Mrągowo i Ełk oraz miasto Olsztyn), z porad których korzystało łącznie 2.692 osoby. Należy nadmienić, że gminy i powiaty wykazały w sprawozdaniu funkcjonowanie jednostek, jednakże nie są to samodzielne podmioty, a jedynie wyodrębnione w strukturze OPS czy PCPR działy/specjaliści świadczący usługi poradnictwa podopiecznym. Wg danych Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej, **jednostek i punktów świadczących usługi poradnictwa specjalistycznego**, w tym rodzinnego, było 24 w roku 2016 w województwie.

Obok poradnictwa specjalistycznego, mieszkańcom będącym w stanie kryzysu udzielana jest również pomoc w formie interwencji kryzysowej. Celem tej interwencji jest przywrócenie równowagi psychicznej i umiejętności samodzielnego radzenia sobie z problemami przez całe rodziny lub poszczególnych ich członków. Ponieważ nie jest określony definicyjnie standard placówki określanej mianem „ośrodek interwencji kryzysowej”, stąd dowolność nazywania w ten sposób różnorodnych podmiotów świadczących usługi w tym zakresie. Wg OZPS w 2016 r. na obszarze województwa działało 8 takich podmiotów, natomiast dane zebrane przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej stwierdziły działalność 17 **jednostek świadczących usługi w zakresie interwencji kryzysowej** (w tym 8 ośrodków i 9 punktów).

Istotne znaczenie dla obszaru polityki społecznej miało wejście w życie ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, wyłączającej z dniem 1 stycznia 2012 roku z systemu pomocy społecznej zadania związane z funkcjonowaniem ośrodków adopcyjnych i placówek opiekuńczo-wychowawczych. Ośrodki adopcyjne zgodnie z ustawą przeszły od roku 2012 do kompetencji marszałków, stąd informacja na temat ich działalności znajduje się w części dokumentu poświęconej działalności samorządu na poziomie województwa.

Mapa nr 13. Całodobowe placówki opiekuńczo-wychowawcze funkcjonujące na obszarze województwa warmińsko-mazurskiego według stanu na dzień 31 grudnia 2016 r.

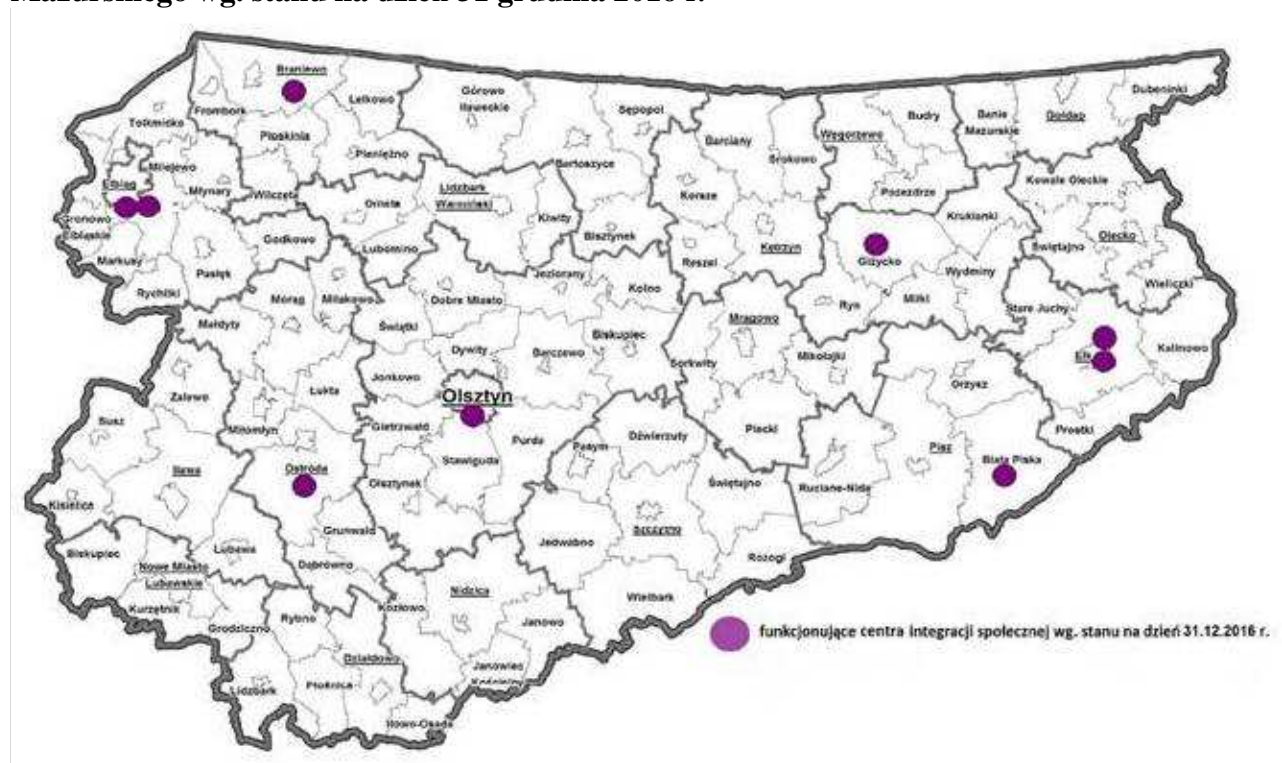
Źródło: opracowanie własne ROPS.

Jak wynika z informacji zawartej w OZPS, w 2016 roku w województwie funkcjonowały 63 placówki opiekuńczo-wychowawcze, o łącznej liczbie 1.078 miejsc. Wśród nich 10 to podmioty typu rodzinnego z liczbą 75 miejsc.

Zaden powiat nie planuje w najbliższych latach utworzenia kolejnych placówek. W obszarze szeroko rozumianej polityki społecznej działają również podmioty tworzone na mocy ustawy o zatrudnieniu socjalnym. Należą do nich m.in. **centra integracji społecznej (CIS)**, które prowadzą działania reintegracji społeczno-zawodowej pozwalające przede wszystkim zdobyć nowe kwalifikacje zawodowe lub przyczynić się do przekwalifikowania zawodowego. Wg. stanu na dzień 31 grudnia 2016 roku w rejestrze Wojewody Warmińsko-Mazurskiego wpisanych było dziewięć centrów integracji społecznej:

1. CIS w Olsztynie – będący Samorządowym Zakładem Budżetowym miasta Olsztyn,
2. CIS w Ostródzie – prowadzony przez Polski Komitetu Pomocy Społecznej Zarząd w Ostródzie,
3. CIS w Braniewie – prowadzony przez Braniewskie Stowarzyszenie Abstynenckie,
4. CIS w Ełku – prowadzony przez Stowarzyszenie Inicjatyw Społeczno-Gospodarczych im. Króla Zygmunta Augusta w Ełku,
5. CIS AlterCIS w Ełku – prowadzony przez Stowarzyszenie Adelfi,
6. CIS w Białej Piskiej – prowadzony przez Diecezjalny Instytut Akcji Katolickiej w Ełku – Parafialny Oddział Akcji Katolickiej Św. Andrzej Boboli w Białej Piskiej,
7. CIS w Elblągu – prowadzony przez Elbląskie Stowarzyszenie Wspierania Inicjatyw Pozarządowych w Elblągu. W kolejnych latach gmina Pasym planuje uruchomienie nowego Centrum Integracji Społecznej,
8. CIS w Elblągu – prowadzony przez Elbląską Radę Konsultacyjną Osób Niepełnosprawnych,
9. CIS w Giżycku – prowadzony przez Gminę Miejską Giżycko.

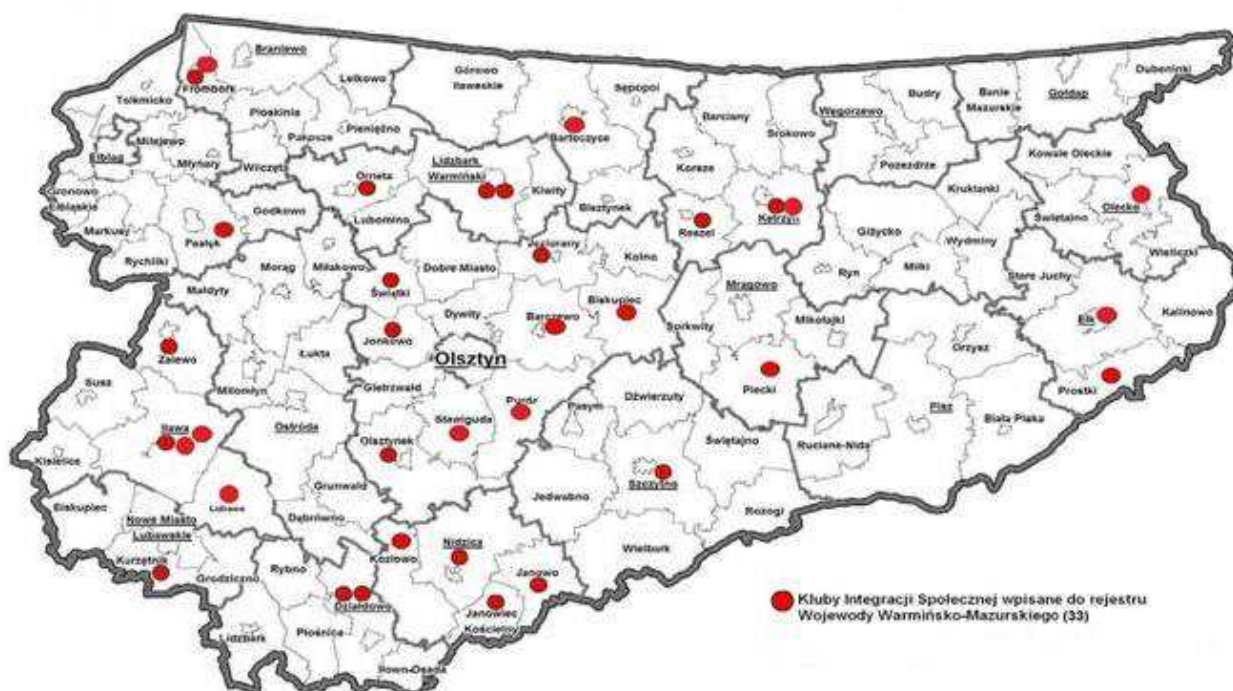
Mapa nr 14. Centra integracji społecznej wpisane do rejestru Wojewody Warmińsko-Mazurskiego wg. stanu na dzień 31 grudnia 2016 r.

Źródło: opracowanie własne ROPS.

Innym instrumentem zapobiegania procesom wykluczenia społecznego osób i rodzin jest **klub integracji społecznej (KIS)**, którego celem jest udzielenie pomocy osobom indywidualnym oraz ich rodzinom w odbudowywaniu i podtrzymywaniu umiejętności uczestnictwa w życiu społeczności lokalnej, w powrocie do pełnienia ról społecznych oraz w podniesieniu kwalifikacji zawodowych, jako wartości na rynku pracy.

Mapa nr 15. Kluby Integracji Społecznej funkcjonujące na obszarze województwa warmińsko-mazurskiego według stanu na dzień 31 grudnia 2016 r.

Źródło: opracowanie własne ROPS.

Zgodnie ze zmianą, jaką wprowadziła ustawa z dnia 19 kwietnia 2011 r. o zmianie ustawy o zatrudnieniu socjalnym oraz niektórych innych ustaw, klub integracji społecznej może rozpocząć działalność dopiero po dokonaniu wpisu w rejestrze Wojewody. Z informacji uzyskanej z Wydziału Polityki Społecznej Warmińsko-Mazurskiego Urzędu Wojewódzkiego w Olsztynie wynika, iż w naszym regionie zarejestrowane są **44 kluby integracji społecznej**, z czego w 2016 roku **funkcjonowały 33 KIS-y**, 11 klubów nie prowadziło działań. Ponadto utworzono dwa nowe kluby (Frombork i Jerzwałd), **jeden klub** zakończył działalność i został wykreślony z rejestru Wojewody (Orzysz), a klub w Stawigudzie oraz klub w Purdzie wznowiły działalność w 2016 roku.

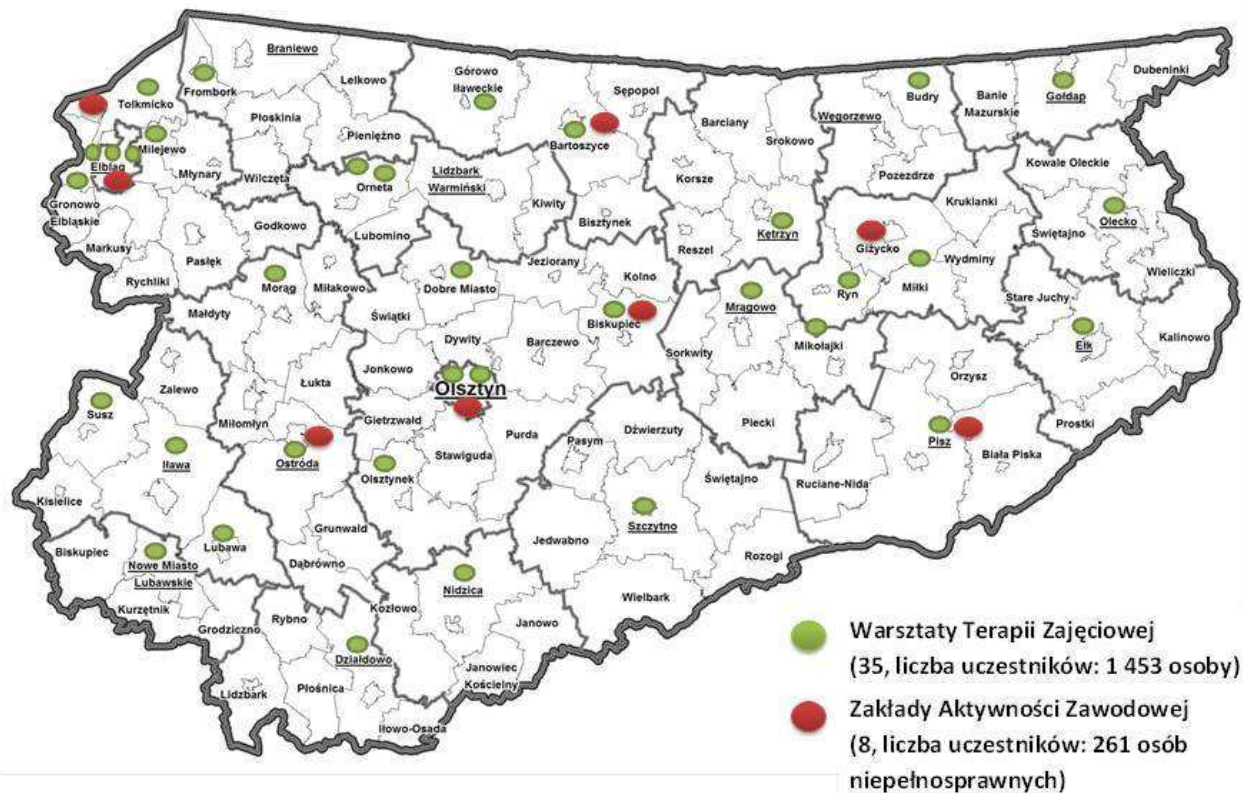
Wśród powodów zawieszania działalności KIS-y wskazywały głównie:

- zakończenie realizacji projektów systemowych,
- brak środków na prowadzenie działalności,
- brak osób do prowadzenia KIS-u,
- trudności organizacyjne.

Podmiotami mającymi na celu stwarzanie osobom z niepełnosprawnością możliwości uczestniczenia w rehabilitacji społecznej i zawodowej są warsztaty terapii zajęciowej (WTZ), których w województwie warmińsko-mazurskim w 2016 roku było 35. W zajęciach terapii uczestniczyło w danym okresie 1.453 osoby. Według prognoz na kolejny rok nie zakłada się uruchomienia nowych warsztatów terapii zajęciowej.

W 2016 roku na terenie województwa działało 8 zakładów aktywności zawodowej (ZAZ), tj. w Olsztynie, Giżycku, Elblągu, Kamionku Wielkim k/Elbląga, Biskupcu, Bartoszycach, Ostródzie oraz w Pisz. Liczba osób niepełnosprawnych objętych działaniami ZAZ-ów to 261. W kolejnych latach nie planuje się utworzenia kolejnych tego typu podmiotów.

Mapa nr 16. Zakłady aktywności zawodowej i warsztaty terapii zajęciowej funkcjonujące w województwie warmińsko-mazurskim w 2016 r.

Źródło: opracowanie własne ROPS.

Oprócz wyszczególnionych powyżej zasobów instytucjonalnych pomocy i wsparcia na terenie województwa warmińsko-mazurskiego funkcjonują ponadto inne podmioty, zabezpieczające potrzeby społeczne w tym zakresie, np. centra aktywności lokalnej, uniwersytety III wieku, kluby seniora, koła gospodyń wiejskich, młodzieżowe kluby integracji społecznej, świetlice socjoterapeutyczne oraz środowiskowe i in.

Tabela nr 7. Zasoby instytucjonalne pomocy i wsparcia.

WYSZCZEGÓLNIENIE	Lata poprzednie		Rok oceny 2016	Potrzeby		
	Rok 2014	Rok 2015		Rok po ocenie	Dwa lata po ocenie	
OŚRODKI WSPARCIA - OGÓŁEM						
Liczba placówek	1	105	118	121	122	126
Z tego: według organu prowadzącego (wiersze 2 i 3)						
Liczba placówek prowadzonych przez JST	2	66	75	68	67	70
Liczba placówek prowadzonych przez inny podmiot	3	39	43	53	55	56
Liczba miejsc w placówkach ogółem	4	4 693	5 314	5 560	5 629	5 718

WYSZCZEGÓLNIENIE		Lata poprzednie		Rok oceny 2016	Potrzeby	
		Rok 2014	Rok 2015		Rok po ocenie	Dwa lata po ocenie
Liczba osób korzystających	5	7 336	8 002	8 694	8 832	8 927
Liczba osób oczekujących (wg stanu na 31 grudnia danego roku)	6	47	58	79	106	125
Liczba decyzji odmownych (wg stanu na 31 grudnia danego roku)	7	20	11	4	3	9
Kadra placówek - liczba osób zatrudnionych ogółem (wg stanu na 31 grudnia danego roku)	8	1 089	1 137	1 276	1 305	1 328
Roczny koszt prowadzenia i utrzymania placówek (w złotych)	9	58 628 377	62 384 099	65 794 485	68 978 644	71 502 516
W TYM (z wierszy 1-9):						
ŚRODOWISKOWE DOMY SAMOPOMOCY						
Liczba placówek	10	63	65	70	71	72
Z tego: według organu prowadzącego (wiersze 11 i 12)						
Liczba placówek prowadzonych przez JST	11	30	30	31	31	31
Liczba placówek prowadzonych przez inny podmiot	12	33	35	39	40	41
Liczba miejsc w placówkach ogółem	13	3 044	3 348	3 561	3 640	3 697
Liczba osób korzystających	14	3 365	3 638	3 947	4 049	4 093
Liczba osób umieszczonych	15	235	208	383	461	511
Liczba osób oczekujących (wg stanu na 31 grudnia danego roku)	16	47	56	51	61	71
Kadra placówek - liczba osób zatrudnionych ogółem (wg stanu na 31 grudnia danego roku)	17	782	865	1 005	1 027	1 046
Roczny koszt prowadzenia i utrzymania placówek (w złotych)	18	46 601 740	48 916 896	52 924 111	53 146 201	55 319 654
DZIENNE DOMY POMOCY						
Liczba placówek	19	19	25	25	24	25
Z tego: według organu prowadzącego (wiersze 20 i 21)						
Liczba placówek prowadzonych przez JST	20	19	24	22	21	22
Liczba placówek prowadzonych przez inny podmiot	21	0	1	3	3	3
Liczba miejsc w placówkach ogółem	22	812	967	982	982	1 012
Liczba osób korzystających	23	1 356	1 408	1 321	1 331	1 377

WYSZCZEGÓLNIENIE		Lata poprzednie		Rok oceny 2016	Potrzeby	
		Rok 2014	Rok 2015		Rok po ocenie	Dwa lata po ocenie
Liczba osób oczekujących (wg stanu na 31 grudnia danego roku)	24	0	0	22	32	35
Kadra placówek - liczba osób zatrudnionych ogółem (wg stanu na 31 grudnia danego roku)	25	131	151	161	171	170
Roczny koszt prowadzenia i utrzymania placówek (w złotych)	26	7 713 171	8 277 946	8 501 918	9 334 045	9 522 128
NOCLEGOWNIE, SCHRONISKA I DOMY DLA OSÓB BEZDOMNYCH						
Liczba placówek	27	8	10	10	10	10
Z tego: według organu prowadzącego (wiersze 28 i 29)						
Liczba placówek prowadzonych przez JST	28	4	5	4	4	4
Liczba placówek prowadzonych przez inny podmiot	29	4	5	6	6	6
Liczba miejsc w placówkach ogółem	30	310	364	364	356	356
Liczba osób korzystających	31	850	877	893	887	892
Liczba osób skierowanych w wyniku eksmisji	32	65	42	38	43	47
Kadra placówek - liczba osób zatrudnionych ogółem (wg stanu na 31 grudnia danego roku)	33	34	40	34	35	35
Roczny koszt prowadzenia i utrzymania placówek (w złotych)	34	2 276 399	2 391 599	2 392 473	2 444 706	2 469 978
KLUBY SAMOPOMOCY						
Liczba placówek	35	1	0	0	1	1
Z tego: według organu prowadzącego (wiersze 36 i 37)						
Liczba placówek prowadzonych przez JST	36	1	0	0	0	0
Liczba placówek prowadzonych przez inny podmiot	37	0	0	0	1	1
Liczba miejsc w placówkach ogółem	38	30	0	0	20	20
Liczba osób korzystających	39	27	0	0	40	40
Liczba osób oczekujących (wg stanu na 31 grudnia danego roku)	40	0	0	0	10	10
Kadra placówek - liczba osób zatrudnionych ogółem (wg stanu na 31 grudnia danego roku)	41	2	0	0	1	1

WYSZCZEGÓLNIENIE		Lata poprzednie		Rok oceny 2016	Potrzeby	
		Rok 2014	Rok 2015		Rok po ocenie	Dwa lata po ocenie
Roczny koszt prowadzenia i utrzymania placówek (w złotych)	42	83 721	0	0	32 000	96 000
DOMY POMOCY SPOŁECZNEJ						
Liczba placówek	1	41	43	43	43	44
Z tego: według organu prowadzącego (wiersze 2 i 3)						
Liczba placówek prowadzonych przez JST	2	28	30	30	30	31
Liczba placówek prowadzonych przez inny podmiot	3	13	13	13	13	13
Liczba miejsc w placówkach ogółem	4	3 629	3 698	3 717	3 717	3 777
Liczba osób korzystających	5	3 979	4 038	4 110	4 117	4 198
Liczba osób umieszczonych	6	718	818	824	741	825
Liczba osób oczekujących (wg stanu na 31 grudnia danego roku)	7	337	304	314	269	268
Liczba decyzji odmownych (wg stanu na 31 grudnia danego roku)	8	25	13	17	20	17
Kadra placówek - liczba osób zatrudnionych ogółem (wg stanu na 31 grudnia danego roku)	9	2 341	2 416	2 438	2 456	2 501
Roczny koszt prowadzenia i utrzymania placówek (w złotych)	10	131 055 335	130 744 603	130 828 024	136 767 916	140 843 668
MIESZKANIA CHRONIONE OGÓŁEM						
Liczba placówek	11	45	48	53	58	75
Z tego: według organu prowadzącego (wiersze 12 i 13)						
Liczba placówek prowadzonych przez JST	12	31	31	34	38	54
Liczba placówek prowadzonych przez inny podmiot	13	14	17	19	20	21
Liczba miejsc w placówkach ogółem	14	129	120	137	138	197
Liczba osób korzystających	15	137	94	83	104	131
Liczba osób umieszczonych	16	103	57	52	60	86
Liczba osób oczekujących (wg stanu na 31 grudnia danego roku)	17	4	3	3	4	2
Kadra placówek - liczba osób zatrudnionych ogółem (wg stanu na 31 grudnia danego roku)	18	3	4	6	8	14

WYSZCZEGÓLNIENIE		Lata poprzednie		Rok oceny 2016	Potrzeby	
		Rok 2014	Rok 2015		Rok po ocenie	Dwa lata po ocenie
Roczny koszt prowadzenia i utrzymania placówek (w złotych)	19	281 132	299 472	327 402	322 049	527 931
OŚRODKI INTERWENCJI KRYZYSOWEJ OGÓŁEM						
Liczba placówek	20	7	7	8	8	7
Z tego: według organu prowadzącego (wiersze 21 i 22)						
Liczba placówek prowadzonych przez JST	21	6	6	6	6	5
Liczba placówek prowadzonych przez inny podmiot	22	1	1	2	2	2
Liczba miejsc w placówkach ogółem	23	51	51	76	72	72
Liczba osób korzystających	24	479	346	411	439	492
Kadra placówek - liczba osób zatrudnionych ogółem (wg stanu na 31 grudnia danego roku)	25	23	16	23	24	24
Roczny koszt prowadzenia i utrzymania placówek (w złotych)	26	466 178	375 369	563 542	621 653	531 737
JEDNOSTKI SPECJALISTYCZNEGO PORADNICTWA						
Liczba placówek	27	5	4	3	5	5
Z tego: według organu prowadzącego (wiersze 28 i 29)						
Liczba placówek prowadzonych przez JST	28	5	4	3	4	4
Liczba placówek prowadzonych przez inny podmiot	29	0	0	0	1	1
Liczba osób korzystających	30	3 375	2 868	2 485	2 498	2 548
Kadra placówek - liczba osób zatrudnionych ogółem (wg stanu na 31 grudnia danego roku)	31	13	9	12	12	13
Roczny koszt prowadzenia i utrzymania placówek (w złotych)	32	463 624	433 115	372 295	413 765	630 065
PLACÓWKI WSPARCIA DZIENNEGO						
Liczba placówek	33	52	90	78	77	78
Z tego: według organu prowadzącego (wiersze 34 i 35)						
Liczba placówek prowadzonych przez JST	34	37	59	47	46	46
Liczba placówek prowadzonych przez inny podmiot	35	15	31	31	31	32
Liczba miejsc w placówkach ogółem	36	1 989	3 114	2 427	2 390	2 415
Liczba osób korzystających	37	1 953	3 168	2 425	2 414	2 451

WYSZCZEGÓLNIENIE		Lata poprzednie		Rok oceny 2016	Potrzeby	
		Rok 2014	Rok 2015		Rok po ocenie	Dwa lata po ocenie
Kadra placówek - liczba osób zatrudnionych ogółem (wg stanu na 31 grudnia danego roku)	38	138	175	162	164	167
Roczny koszt prowadzenia i utrzymania placówek (w złotych)	39	4 732 813	6 232 812	6 267 313	6 203 288	6 279 778
PLACÓWKI OPIEKUŃCZO-WYCHOWAWCZE OGÓŁEM						
Liczba placówek	40	60	63	63	63	60
Z tego: według organu prowadzącego (wiersze 41 i 42)						
Liczba placówek prowadzonych przez JST	41	40	41	41	44	41
Liczba placówek prowadzonych przez inny podmiot	42	20	22	22	19	19
Liczba miejsc w placówkach ogółem	43	1 068	1 078	1 078	1 074	1 066
Liczba osób korzystających	44	1 239	1 231	1 056	1 041	1 043
Kadra placówek - liczba osób zatrudnionych ogółem (wg stanu na 31 grudnia danego roku)	45	757	757	710	713	714
Roczny koszt prowadzenia i utrzymania placówek (w złotych)	46	44 500 131	43 347 781	43 049 516	44 311 762	44 744 279
W tym: PLACÓWKI TYPU RODZINNEGO						
Liczba placówek	47	10	10	10	10	9
Z tego: według organu prowadzącego (wiersze 48 i 49)						
Liczba placówek prowadzonych przez JST	48	8	8	8	8	7
Liczba placówek prowadzonych przez inny podmiot	49	2	2	2	2	2
Liczba miejsc w placówkach ogółem	50	75	75	75	75	67
Liczba osób korzystających	51	71	67	64	57	54
Kadra placówek - liczba osób zatrudnionych ogółem (wg stanu na 31 grudnia danego roku)	52	21	19	18	18	17
Roczny koszt prowadzenia i utrzymania placówek (w złotych)	53	2 126 285	2 007 388	1 998 299	1 949 436	1 866 731
CENTRUM INTEGRACJI SPOŁECZNEJ						
Liczba placówek	54	7	9	9	9	9
Z tego: według organu prowadzącego (wiersze 55 i 56)						
Liczba placówek prowadzonych przez JST	55	1	2	2	2	2

WYSZCZEGÓLNIENIE		Lata poprzednie		Rok oceny 2016	Potrzeby	
		Rok 2014	Rok 2015		Rok po ocenie	Dwa lata po ocenie
Liczba placówek prowadzonych przez inny podmiot	56	6	7	7	7	7
Liczba uczestników zajęć	57	842	756	918	958	898
Kadra placówek - liczba osób zatrudnionych ogółem (wg stanu na 31 grudnia danego roku)	58	47	56	73	86	91
Roczny koszt prowadzenia i utrzymania placówek (w złotych)	59	7 730 887	6 723 671	7 340 157	8 108 375	8 261 649
KLUB INTEGRACJI SPOŁECZNEJ						
Liczba placówek	60	45	32	31	40	41
Z tego: według organu prowadzącego (wiersze 61 i 62)						
Liczba placówek prowadzonych przez JST	61	45	32	31	40	40
Liczba placówek prowadzonych przez inny podmiot	62	0	0	0	0	1
Liczba uczestników zajęć	63	2 249	635	2 386	2 532	2 554
Kadra placówek - liczba osób zatrudnionych ogółem (wg stanu na 31 grudnia danego roku)	64	65	35	35	45	46
Roczny koszt prowadzenia i utrzymania placówek (w złotych)	65	2 474 088	1 210 509	909 597	1 664 578	2 233 685
WARSZTAT TERAPII ZAJĘCIOWEJ						
Liczba placówek	66	35	35	35	35	35
Z tego: według organu prowadzącego (wiersze 67 i 68)						
Liczba placówek prowadzonych przez JST	67	4	4	4	4	4
Liczba placówek prowadzonych przez inny podmiot	68	31	31	31	31	31
Liczba uczestników zajęć	69	1 419	1 439	1 453	1 453	1 458
Kadra placówek - liczba osób zatrudnionych ogółem (wg stanu na 31 grudnia danego roku)	70	553	559	562	559	560
Roczny koszt prowadzenia i utrzymania placówek (w złotych)	71	23 095 151	23 619 627	25 547 226	25 733 027	25 855 934
ZAKŁAD AKTYWNOŚCI ZAWODOWEJ						
Liczba placówek	72	6	8	8	8	8
Z tego: według organu prowadzącego (wiersze 73 i 74)						
Liczba placówek prowadzonych przez JST	73	2	3	3	3	3

WYSZCZEGÓLNIENIE		Lata poprzednie		Rok oceny 2016	Potrzeby	
		Rok 2014	Rok 2015		Rok po ocenie	Dwa lata po ocenie
Liczba placówek prowadzonych przez inny podmiot	74	4	5	5	5	5
Liczba uczestników zajęć	75	187	258	261	263	263
Kadra placówek - liczba osób zatrudnionych ogółem (wg stanu na 31 grudnia danego roku)	76	126	150	153	156	156
Roczny koszt prowadzenia i utrzymania placówek (w złotych)	77	6 304 479	10 395 101	11 384 792	11 803 455	11 803 455

Tabela nr 8. Inne instytucje pomocy i wsparcia.

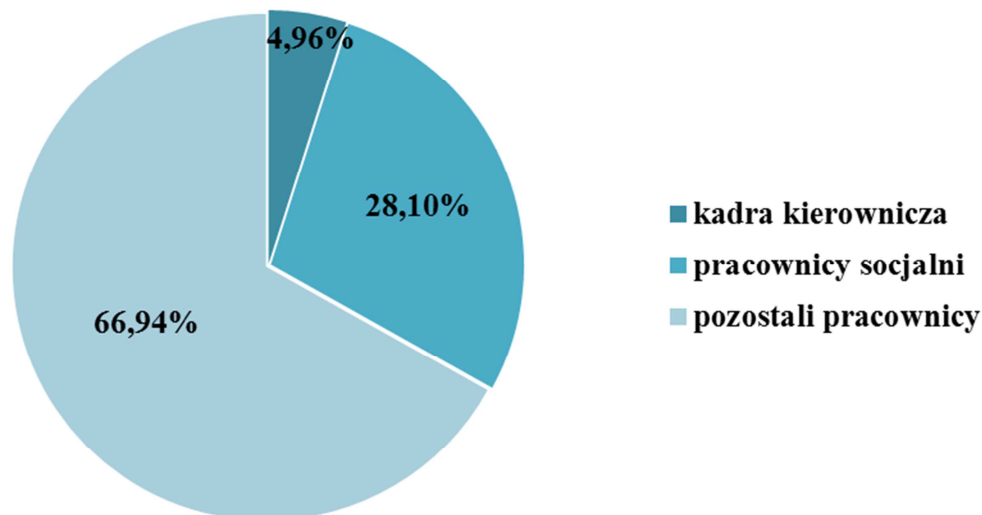
Rodzaj instytucji	Wyszczególnienie		Lata poprzednie		Rok oceny 2016	Potrzeby	
			Rok 2014	Rok 2015		Rok po ocenie	Dwa lata po ocenie
ośrodek wsparcia - noclegownia, schronisko i dom dla osób bezdomnych	Liczba placówek	1	5	5	5	5	5
	Liczba osób korzystających / uczestników	2	671	636	643	653	659
dom pomocy społecznej	Liczba placówek	3	3	4	7	7	7
	Liczba osób korzystających / uczestników	4	177	203	309	346	348
rodzinny dom pomocy	Liczba placówek	5	10	10	10	10	10
	Liczba osób korzystających / uczestników	6	58	64	60	59	59
jednostka specjalistycznego poradnictwa	Liczba placówek	7	0	2	2	2	2
	Liczba osób korzystających / uczestników	8	0	230	207	207	210
klub integracji społecznej	Liczba placówek	9	0	0	2	2	2
	Liczba osób korzystających / uczestników	10	0	0	37	41	41

1.7 Kadra jednostek organizacyjnych pomocy społecznej

W województwie warmińsko-mazurskim w 116 ośrodkach pomocy społecznej (w tym w Olsztynie i Elblągu, które realizują również zadania pcp-r-u) oraz 19 powiatowych centrach pomocy rodzinie, według stanu na dzień 31 grudnia 2016 roku na umowę o pracę zatrudnionych było łącznie 3.288 osób (tabela nr 9).

Na stanowiskach kierowniczych zatrudnione były 163 osoby. Pracownicy socjalni stanowili 28,10% ogółu zatrudnionych. Natomiast w kategorii pozostałych pracowników – wskazano 2.201 osoby.

Wykres nr 5. Struktura zatrudnienia w pomocy społecznej.

Źródło: Ocena zasobów pomocy społecznej

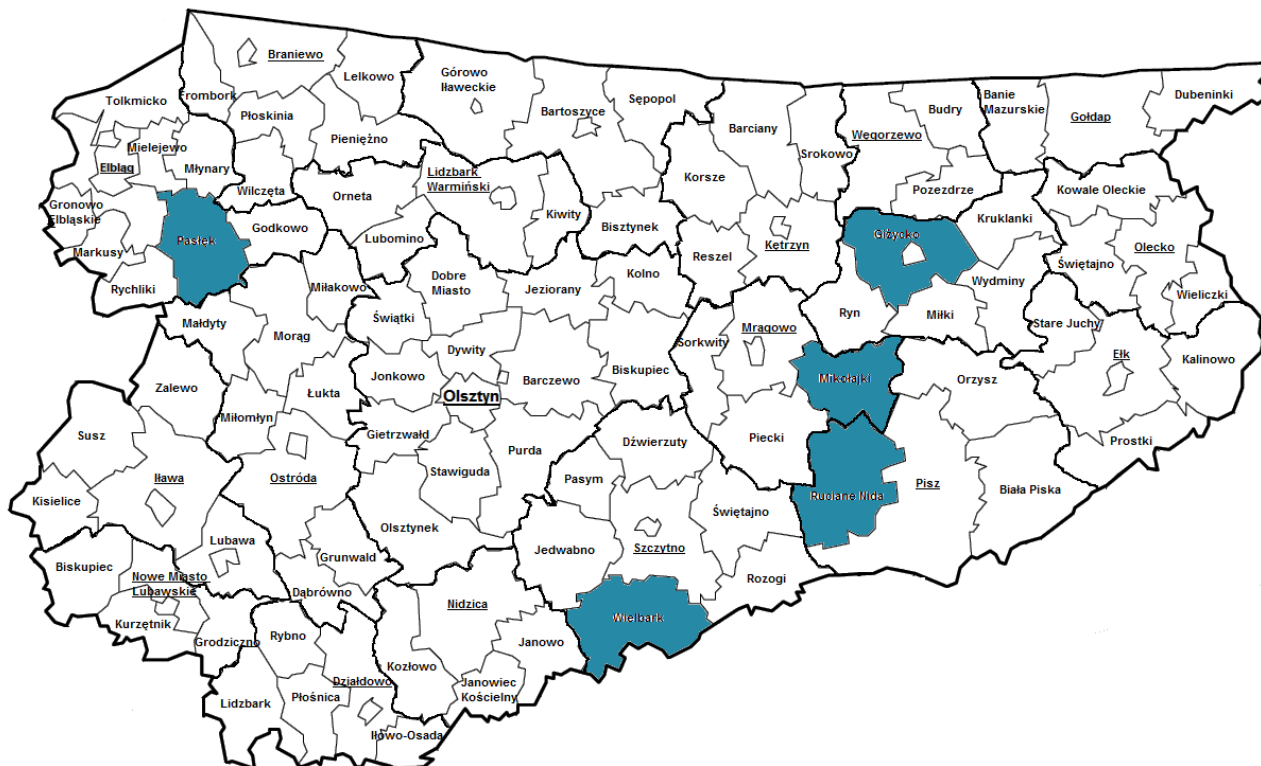
Wśród **kadry kierowniczej** zatrudnionej w jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej 150 osób (92,02%) posiadało wykształcenie wyższe, a 159 (97,54%) osób specjalizację z organizacji pomocy społecznej. Wskaźniki wykształcenia oraz profesjonalizacji kadry kierowniczej zarówno na poziomie gminy jak i powiatu od kilku lat utrzymują się na analogicznym poziomie.

Wśród 924 **pracowników socjalnych** 633 (68,5%) osoby posiadały wykształcenie wyższe, a 291 osób wykształcenie średnie. Pracownicy socjalni zatrudnieni w jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej systematycznie podnoszą swoje kwalifikacje zawodowe. Stopniowo zwiększa się m.in liczba osób posiadających specjalizację II stopnia. W 2015 roku 110 osób posiadało specjalizację II stopnia, w 2016 roku wartość ta wyniosła 112 osób. Ponadto wzrasta liczba pracowników socjalnych posiadających specjalizację w zakresie organizacji pomocy społecznej w 2015 roku było to 108 osób, zaś w 2016 – 111 osób.

Do końca 2015 r., zgodnie z ustawą o pomocy społecznej, ośrodek pomocy społecznej miał w obowiązku zatrudniać pracowników socjalnych proporcjonalnie do liczby ludności gminy, w stosunku 2.000 mieszkańców przypadających na 1 pracownika socjalnego. Ponadto od 1 stycznia 2015 roku możliwe było zatrudnianie pracowników socjalnych proporcjonalnie do liczby rodzin i osób samotnie gospodarujących objętych pracą socjalną, w stosunku 1 pracownik socjalny przypadający na nie więcej niż 50 rodzin i osób samotnie gospodarujących. Zmiany wynikają z wchodzącego w tej dacie przepisu nowelizującego (art. 1 pkt 18) ustawy z dnia 18 marca 2011 r. o zmianie ustawy o pomocy społecznej (Dz. U. 2011 nr 81 poz. 440). W 2016 roku 5 gmin nie spełniło żadnego z ww. ustawowych wymogów (Ruciane-Nida, gmina wiejska Giżycko, Wielbark, Pasłęk, Mikołajki).

Zgodnie z ustawą ośrodek pomocy społecznej powinien jednak zatrudniać co najmniej 3 pracowników socjalnych. W 2016 roku 4 gminy zatrudniały mniej niż 3 pracowników socjalnych (są to gminy wiejskie Dubieninki, Kruklanki, Pozezdrze i Lelkowo). Przedstawione dane mogą być w niektórych przypadkach obciążone błędem, gdyż nie zostali w nich uwzględnieni kierownicy ośrodków pomocy społecznej, którzy często w mniejszych ośrodkach pełnią rolę pracownika socjalnego.

Mapa nr 17. Realizacja wymogu ustawowego zatrudnienia przez ośrodek pomocy społecznej pracowników socjalnych proporcjonalnie do liczby ludności gminy w stosunku jeden pracownik socjalny zatrudniony na 2000 mieszkańców lub proporcjonalnie do liczby rodzin i osób samotnie gospodarujących w stosunku jeden pracownik socjalny na nie więcej niż 50 rodzin i osób samotnie gospodarujących.

Legenda:

	Spełniają
	Nie spełniają

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Oceny zasobów pomocy społecznej

Najliczniejszą grupę pracowników zatrudnionych w jednostkach pomocy społecznej stanowią pozostali pracownicy (66,94% ogółu kadry). Są to osoby pracujące między innymi w następujących obszarach: księgowość, kadry i płace, świadczenia rodzinne i alimentacyjne, praca z klientem pomocy społecznej m.in. psycholog, prawnik, obsługa informatyczna i inne.

Ważnym elementem wspierającym pracę kadry jednostek organizacyjnych pomocy społecznej było korzystanie z pomocy wolontariuszy (tj. osób, które dobrowolnie i bez wynagrodzenia wykonują świadczenia na rzecz uprawnionych organizacji i instytucji na zasadach określonych w ustawie o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie), osób zatrudnionych w ramach zatrudnienia subsydiowanego (tj. umów realizowanych na podstawie skierowań/porozumień z urzędami pracy np. robót publicznych oraz prac inwentaryzacyjnych) oraz osób odbywających staże zawodowe. W ciągu 2016 roku w ramach zatrudnienia pomocniczego zatrudnionych było:

- 137 wolontariuszy,
- 256 osób w ramach zatrudnienia subsydiowanego,
- 209 osób odbywających staże zawodowe.

W 2016 roku w jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej województwa warmińsko-mazurskiego działało **6 zespołów pracy socjalnej i integracji społecznej**. Zespoły te powstały na mocy artykułu 110 a ustawy o pomocy społecznej, zgodnie z którym w ramach

struktury organizacyjnej jednostki może zostać wyodrębniony zespół realizujący zadania ośrodka w zakresie pracy socjalnej i integracji społecznej. W skład zespołu wchodzi co najmniej 3 pracowników socjalnych, a także inni specjaliści realizujący zadania w zakresie integracji społecznej. W województwie warmińsko-mazurskim w skład zespołów pracujących w 4 ośrodkach pomocy społecznej (gmina wiejska Braniewo, gmina miejska Ełk, gmina wiejska Lubawa oraz 3 zespoły w gminie miejskiej Działdowo) wchodziło łącznie 55 pracowników socjalnych oraz 16 innych specjalistów. W przyszłym roku planuje się utworzenie 2 nowych zespołów (w gminie wiejskiej Piecki oraz Ruciane Nida).

Tabela nr 9. Kadra jednostki organizacyjnej pomocy społecznej (w osobach, stan na 31 grudnia).

WYSZCZEGÓLNIENIE		Lata poprzednie		Rok oceny 2016	Potrzeby	
		Rok 2014	Rok 2015		Rok po ocenie	Dwa lata po ocenie
OGÓŁEM PRACOWNICY JEDNOSTKI						
Liczba ogółem pracowników jednostki pomocy społecznej	1	3 113	3 166	3 288	3 333	3 332
KADRA KIEROWNICZA						
Ogółem kadra kierownicza (dyrektor jednostki i jego zastępcy)	2	166	166	163	164	164
W tym: (od poz. 3 do poz. 4)						
Wykształcenie wyższe	3	150	153	150	151	151
Specjalizacja z organizacji pomocy społecznej	4	158	160	159	160	160
PRACOWNICY SOCJALNI						
Ogółem	5	948	927	924	931	928
W tym: pracownicy socjalni ogółem zatrudnieni z EFS	6	93	1	1	4	4
W tym: (od poz. 7 do poz. 11)						
Wykształcenie wyższe	7	636	623	633	647	666
Wykształcenie średnie	8	312	304	291	284	262
Specjalizacja 1-ego stopnia w zawodzie	9	305	285	299	326	328
Specjalizacja 2-ego stopnia w zawodzie	10	96	110	112	147	156
Specjalizacja z organizacji pomocy społecznej	11	111	108	111	114	117
POZOSTALI PRACOWNICY:						
Ogółem	12	1 999	2 073	2 201	2 238	2 240
W tym: (od poz. 13 do poz. 15)						
Wykształcenie wyższe	13	1 040	1 104	1 232	1 269	1 293
Wykształcenie średnie	14	602	623	604	598	578
Inne	15	357	346	365	371	369

Tabela nr 10. Zatrudnienie pomocnicze w jednostce organizacyjnej pomocy społecznej (w osobach, w ciągu danego roku).

WYSZCZEGÓLNIENIE		Lata poprzednie		Rok oceny 2016	Potrzeby	
		Rok 2014	Rok 2015		Rok po ocenie	Dwa lata po ocenie
Wolontariusze	1	150	186	137	145	141
Zatrudnienie subsydiowane (roboty publiczne, prace interwencyjne i inne)	2	264	283	256	245	231
Staże	3	256	220	209	222	220

Tabela nr 11. Zespoły pracy socjalnej i integracji społecznej w jednostce pomocy społecznej (w osobach, w ciągu danego roku).

WYSZCZEGÓLNIENIE		Lata poprzednie		Rok oceny 2016	Potrzeby	
		Rok 2014	Rok 2015		Rok po ocenie	Dwa lata po ocenie
Liczba zespołów	1	3	4	6	8	8
Liczba osób ogółem w zespole	2	17	47	55	65	65
W tym z wiersza 2:						
Pracownicy socjalni	3	16	35	37	35	30
Specjaliści zgodnie z art.110 ust.3 ustawy o pomocy społecznej	4	1	11	16	28	33

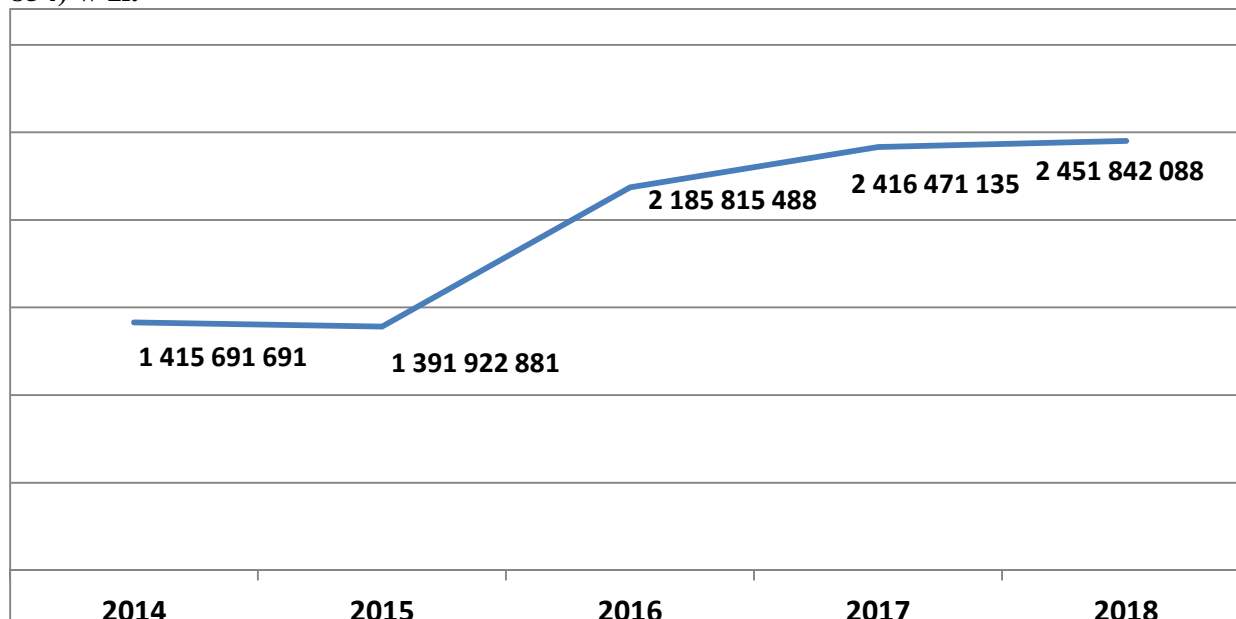
1.8 Środki finansowe na wydatki w pomocy społecznej i innych obszarach polityki społecznej w budżecie jednostki samorządu terytorialnego

W niniejszej części dokumentu przedstawione zostały wydatki związane z realizacją zadań z obszaru szeroko rozumianej polityki społecznej, przypisanych gminom i powiatom w ramach m.in. ustawy o pomocy społecznej, ustawy o świadczeniach rodzinnych, ustawy o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci, ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów i innych, co obrazuje tabela nr 12.

Zadania własne oraz zlecone gmin i powiatów w zakresie polityki społecznej zostały przedstawione zgodnie z klasyfikacją budżetową w następujących działach: **Dział 851** – Ochrona zdrowia, **Dział 852** – Pomoc społeczna, **Dział 853** – Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej i **Dział 854** – Edukacyjna opieka wychowawcza.

W wierszach określonych jako rozdziały klasyfikacji budżetowej przedstawione zostały środki finansowe wydatkowane przez gminę lub powiat. Natomiast w wierszach określonych, jako „budżet OPS/PCPR”, wykazane zostały dane odnoszące się tylko do środków finansowych, którymi w danym roku dysponował OPS/PCPR.

Wykres nr 6. Wydatki poniesione i planowane na zadania z zakresu polityki społecznej w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2014-2018 (suma działów: 851, 852, 853, 854) w zł.

Źródło: opracowanie własne

Powyższy wykres obrazuje tendencję wzrostową wydatkowania środków finansowych na zadania w obszarze polityki społecznej w województwie na przestrzeni ostatnich lat. Wyjątkiem był rok 2015, kiedy to jednostki wskazały nieznaczny spadek wydatków a jego przyczyną było zakończenie przez gminy/powiaty realizacji projektów systemowych w ramach Priorytetu VII PO KL 2007-2013.

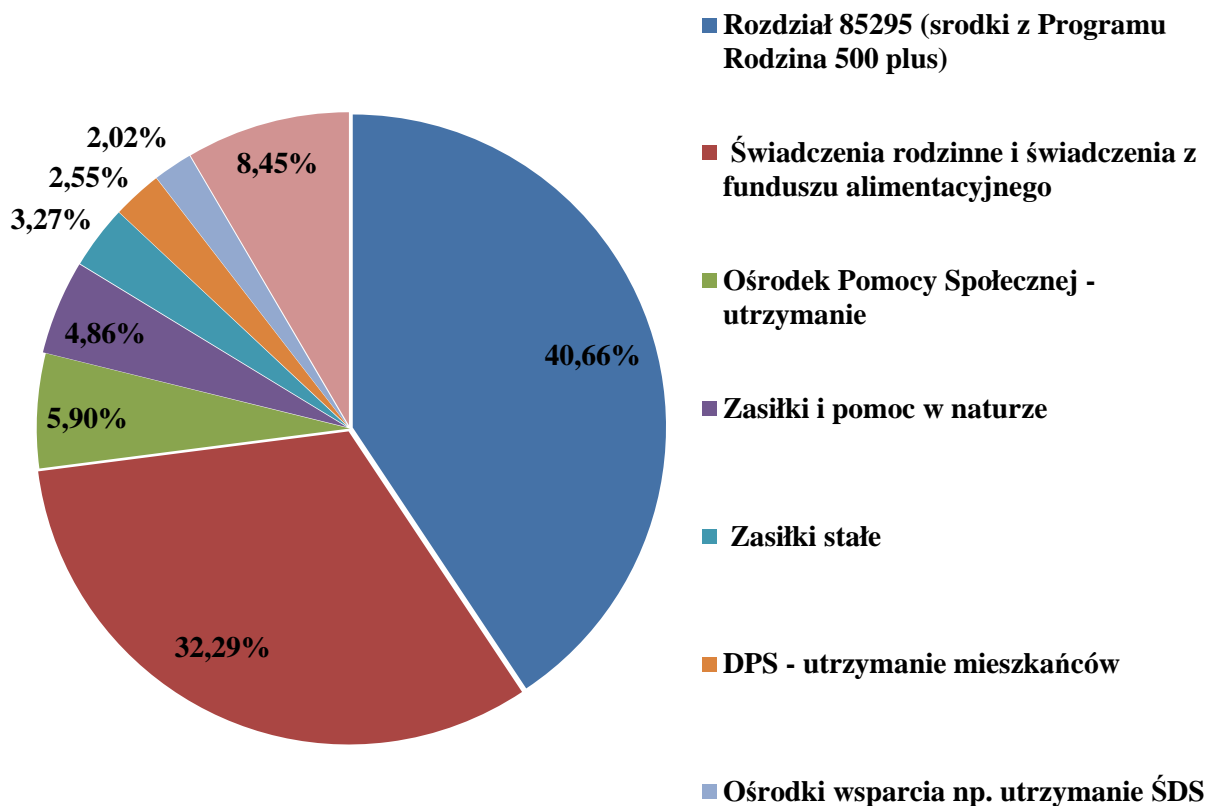
W 2016 roku łączna wysokość środków wydatkowanych przez samorzady gminne i powiatowe na zadania własne i zlecone w obszarze polityki społecznej wyniosła **2.185.815 tys. zł**, z czego **1.661.970 tys. zł** to wydatki poniesione przez OPS-y i PCPR-y. **Jest to aż 57% wzrost względem 2015 roku.** Na tak gwałtowny skok wydatków wpływ miały środki z uruchomionego w 2016 roku **Programu Rodzina 500+**.

Środki finansowe wydatkowane na świadczenia wychowawcze były w budżetach gmin w 2016 roku sklasyfikowane w nowoutworzonym rozdziale 85211, który nie został wprowadzony do formularza OZPS. Ze względu na to, iż jednostkowe formularze gmin nie zostały dostosowane do zmian, jakie wprowadziła ustawa o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci, środki na program 500+ wprowadzone zostały w rozdziale 85295. Było to konieczne do zobrazowanie rzeczywistych wydatków gmin na realizację zadań z zakresu polityki społecznej.

Szczegółowe dane na temat wydatków w gminach, powiatach i miastach na prawach powiatów prezentują trzy poniższe wykresy.

ŚRODKI FINANSOWE WYDATKOWANE PRZEZ GMINY

Wykres nr 7. Struktura wydatków na politykę społeczną w 2016 roku – gminy.

Źródło: opracowanie własne

Na powyższym wykresie przedstawiono najwyższe w wymiarze procentowym wydatki na politykę społeczną poniesione przez gminy w roku 2016.

Prawie połowa środków finansowych spośród 1.591.024 tys. zł, przeznaczanych przez gminy na zadania z zakresu polityki społecznej, wydatkowana została we wspomnianym wyżej rozdziale 85295 (Program Rodzina 500+). W 2017 roku gminy przewidują, iż wydatki na ten cel wzrosną aż o 147 mln zł. Na drugim miejscu znalazły się wydatki gmin na **wypłatę świadczeń rodzinnych, świadczeń z funduszu alimentacyjnego oraz składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe z ubezpieczenia społecznego** – 513.683 tys. zł.

Ta grupa wydatków rośnie nieprzerwanie od 2013 roku. W roku 2016 wydatki gmin na ten cel wzrosły o 61 mln zł względem roku 2015. Zwiększenie wydatków gmin w rozdziale 85212 w spowodowane jest zmianami, jakie wprowadziła ustawa o zmianie ustawy o świadczeniach rodzinnych oraz niektórych innych ustaw (szersze informacje nt. zmian ustawowych zostały opisane w dziale 1.8 niniejszego dokumentu):

- podwyższono wysokość świadczenia pielęgnacyjnego. Od dnia 1 stycznia 2016 r. świadczenie pielęgnacyjne wzrosło z 1.200 zł do 1.300 zł;
- podwyższono kryterium dochodowe dla osób ubiegających się o świadczenia rodzinne. Od dnia 1 listopada 2015 r. zasiłek rodzinny przysługuje, jeżeli dochód rodziny w przeliczeniu na osobę albo dochód osoby uczącej się nie przekracza kwoty 674 zł. Wzrosła również wysokość samego zasiłku rodzinnego;

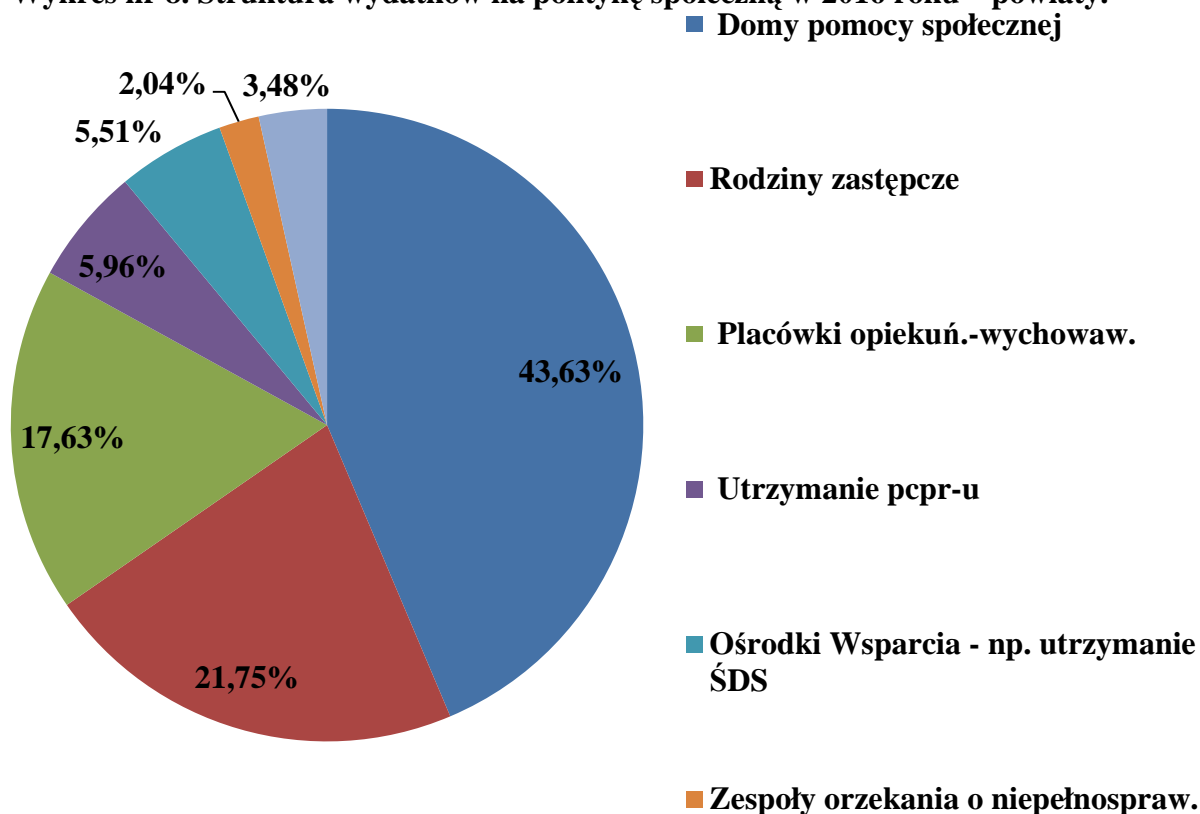
- od 1 stycznia 2016 r. wprowadzono nowe świadczenie rodzinne – świadczenie rodzicielskie. Świadczenie to przysługuje osobom, które urodziły dziecko, a które nie otrzymują zasiłku macierzyńskiego lub uposażenia macierzyńskiego. Wsparcie finansowe w wysokości 1.000 zł miesięcznie przysługuje przez rok po urodzeniu dziecka.

W roku 2016, podobnie jak w roku 2015, **wiele gmin wskazało na wzrost środków przeznaczanych na finansowanie kosztów pobytu osób umieszczanych w domach pomocy społecznej**. Koszt, jaki poniosły gminy w powyższym zakresie wzrósł o **prawie 10%** w stosunku do roku 2015. Obowiązek współfinansowania kosztów pobytu mieszkańców danej gminy w DPS wciąż powoduje rosnące wydatki na realizację tego zadania.

Najmniej środków finansowych w roku oceny wydatkowano na usuwanie skutków klęsk żywiołowych (85278), centra integracji społecznej (85232), rehabilitację zawodową i społeczną osób niepełnosprawnych (85311) oraz specjalistyczne poradnictwo (85220).

ŚRODKI FINANSOWE WYDATKOWANE PRZEZ POWIATY

Wykres nr 8. Struktura wydatków na politykę społeczną w 2016 roku – powiaty.

Źródło: opracowanie własne

Środki finansowe przeznaczone na pomoc społeczną i inne obszary polityki społecznej, wydatkowane przez 19 powiatów województwa warmińsko-mazurskiego wyniosły w 2016 r. 231.241 tys. zł. Z analizy wielkości tych wydatków w latach 2014-2016 wynika, że powiaty podobnie jak gminy przeznaczają na politykę społeczną coraz więcej środków finansowych. W porównaniu do 2015 roku wielkość tych nakładów wzrosła w roku oceny o prawie 10 mln zł, tj. o prawie 4,81%.

Wśród kosztów powiatów w roku oceny dominują **wydatki na domy pomocy społecznej, stanowiąc niemal połowę ogółu kosztów przeznaczanych na politykę społeczną** – 100.896 tys. zł. Największe wydatki na prowadzenie domów pomocy społecznej w wysokości 23 mln zł, podobnie jak w roku ubiegłym, wykazał powiat olsztyński, który prowadzi 6 domów pomocy społecznej dla 649 osób. Wzrost wydatków na utrzymanie i prowadzenie domów pomocy społecznej spowodowany jest stałym zwiększaniem się liczby osób przebywających w domach pomocy społecznej, co wynika z zachodzących przemian demograficznych, a także z corocznego wzrostu kosztów utrzymania mieszkańców.

Do zadań własnych powiatu nałożonych ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej należy m.in.: zapewnienie dzieciom pieczy zastępczej w rodzinach zastępczych, rodzinnych domach dziecka oraz w placówkach opiekuńczo-wychowawczych. **Wśród wydatków ponoszonych przez powiaty koszty związane z organizacją pieczy zastępczej znalazły się na drugim miejscu:**

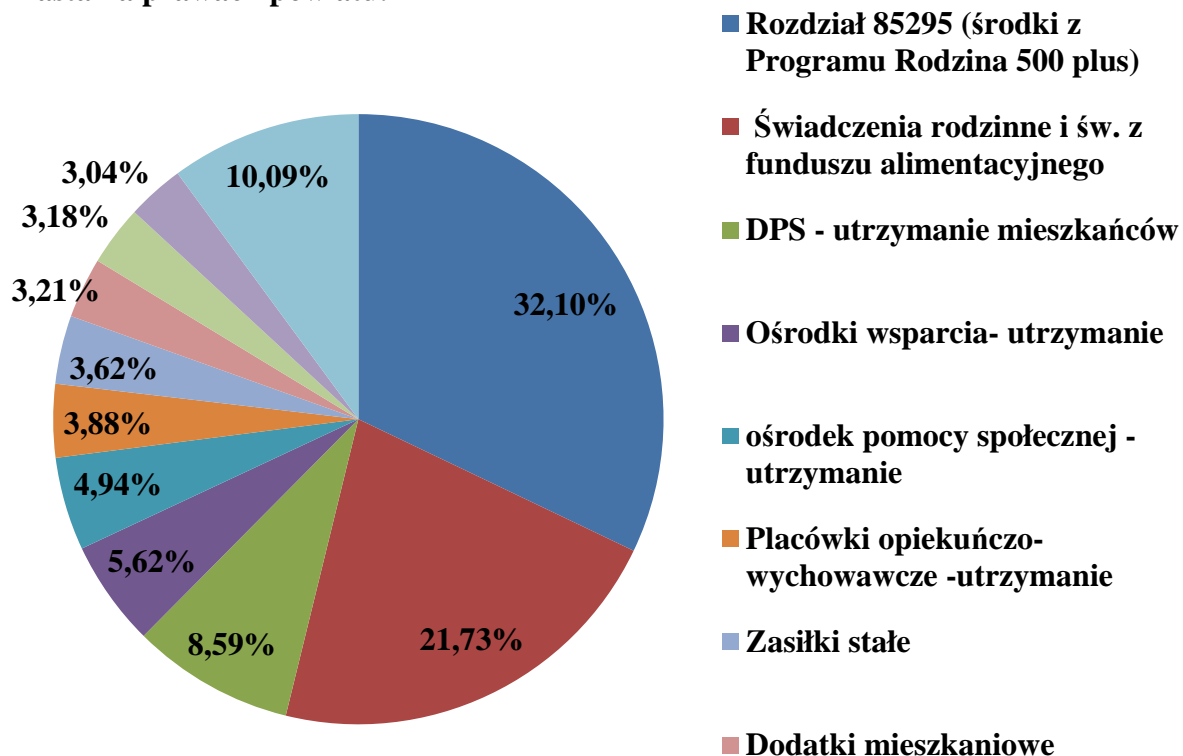
- rodziny zastępcze (50.283 tys. zł),
- placówki opiekuńczo-wychowawcze (40.760 tys. zł),
- wspieranie rodziny (104 tys. zł).

W stosunku do 2015 roku wydatki na wspieranie rodziny wzrosły w roku oceny o ponad 9 mln zł. W prognozach na 2016 i 2017 rok przewiduje się dalszy wzrost wydatków na ten cel. Zgodnie z ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (zmiany do powyższej ustawy zostały wprowadzone ustawą o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci z dnia 11 lutego 2016 roku) z tytułu przebywania **dzieci w pieczy zastępczej** od kwietnia 2016 roku **przekazywane jest dodatkowe wsparcie w wysokości 500 zł miesięcznie. Środki te wypłacają powiaty.**

W dalszej kolejności znalazły się wydatki na: utrzymanie powiatowych centrów pomocy rodzinie (13.773 tys. zł), utrzymanie ośrodków wsparcia (12.738 tys. zł), funkcjonowanie zespołów ds. orzekania o niepełnosprawności (4.724 tys. zł). Koszty rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych pokrywane są w zdecydowanej większości ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych. Jednak ze względu na to, iż nie wchodzi one do budżetu powiatu, nie zostały wykazane w wyżej prezentowanym wykresie. Środki PFRON zostały wykazane w tabeli nr 5.

ŚRODKI FINANSOWE WYDATKOWANE PRZEZ MIASTA NA PRAWACH POWIATU

Wykres nr 9. Struktura najważniejszych wydatków na politykę społeczną w 2016 roku – miasta na prawach powiatu.

Źródło: opracowanie własne

W roku oceny dwa miasta na prawach powiatu (Olsztyn i Elbląg) na zadania z zakresu polityki społecznej wydatkowały łącznie kwotę 363.549 tys. zł. Wśród wydatków Miasta Olsztyn i Miasta Elbląg (podobnie jak w gminach), w 2016 roku dominują wydatki na związane z Programem Rodzina 500+. Na drugim miejscu znalazły się świadczenia rodzinne stanowiąc ponad 79.013 tys. zł. Kolejną pozycję zajmują wydatki na prowadzenie i utrzymanie domów pomocy społecznej 31.228 tys. zł. Budżet tych jednostek obciążają również wydatki na prowadzenie i utrzymanie ośrodków wsparcia 20.425 tys. zł oraz utrzymanie ośrodka pomocy społecznej 17.950 tys. zł.

Tabela nr 12. Środki finansowe na wydatki w pomocy społecznej i innych obszarach polityki społecznej w budżecie jednostki samorządu terytorialnego (zadania własne i zadania zlecone) w zł.

WYSZCZEGÓLNIENIE		Lata poprzednie		Rok oceny 2016	Potrzeby	
		Rok 2014	Rok 2015		Rok po ocenie	Dwa lata po ocenie
OGÓŁEM						
OGÓŁEM (działy)	1	1 415 691 691	1 391 922 881	2 185 815 488	2 416 471 135	2 451 842 088
W tym: w budżecie OPS/PCPR	2	1 021 974 270	997 102 739	1 661 970 180	1 847 332 001	1 874 990 143

WYSZCZEGÓLNIENIE		Lata poprzednie		Rok oceny 2016	Potrzeby	
		Rok 2014	Rok 2015		Rok po ocenie	Dwa lata po ocenie
851 - OCHRONA ZDROWIA						
85153 - Przeciwdziałanie narkomanii	3	884 246	1 001 049	964 802	1 084 937	1 095 419
w tym: w budżecie OPS / PCPR	4	133 362	143 383	146 500	148 953	170 547
85154 - Przeciwdziałanie alkoholizmowi	5	22 506 554	21 898 615	21 840 074	23 324 857	22 565 655
w tym: w budżecie OPS / PCPR	6	3 353 961	3 534 235	3 706 423	3 435 728	3 725 130
852 - POMOC SPOŁECZNA						
85201 - Placówki opiekuńczo-wychowawcze	7	54 517 892	55 617 942	56 560 306	58 869 203	59 826 887
w tym: w budżecie OPS / PCPR	8	12 234 210	12 384 684	14 461 637	16 717 561	17 306 994
85202 - Domy pomocy społecznej	9	158 587 917	167 315 905	172 692 923	186 540 919	191 331 924
w tym: w budżecie OPS / PCPR	10	32 230 507	36 071 973	40 223 918	47 500 442	51 115 419
85203 - Ośrodki Wsparcia	11	59 562 177	65 190 592	65 354 071	64 795 955	65 988 325
w tym: w budżecie OPS / PCPR	12	17 139 484	16 300 056	18 078 131	19 367 781	19 402 386
85204 - Rodziny zastępcze	13	52 417 687	54 954 017	67 032 204	74 757 608	76 080 901
w tym: w budżecie OPS / PCPR	14	51 316 666	53 849 139	65 925 225	73 425 553	74 781 676
85205 - Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie	15	2 176 802	2 234 886	2 073 215	2 298 984	2 506 487
w tym: w budżecie OPS / PCPR	16	1 574 291	1 644 988	1 650 536	1 744 175	1 952 398
85206 - Wspieranie rodziny (m.in. asystenci rodziny i rodziny wspierające)	17	7 213 593	8 868 354	9 554 258	10 260 968	10 468 590
w tym: w budżecie OPS / PCPR	18	5 883 648	7 376 217	7 972 417	8 617 834	8 973 885
85212 - Świadczenia rodzinne, świadczenie z funduszu alimentacyjnego oraz składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe z ubezpieczenia społecznego	19	514 208 582	519 930 531	592 697 429	600 189 739	607 829 515

WYSZCZEGÓLNIENIE		Lata poprzednie		Rok oceny 2016	Potrzeby	
		Rok 2014	Rok 2015		Rok po ocenie	Dwa lata po ocenie
w tym: w budżecie OPS / PCPR	20	435 072 595	441 725 499	502 925 821	512 529 550	517 664 570
85213 - Składki na ubezpieczenie zdrowotne opłacane za osoby pobierające niektóre świadczenia z pomocy społecznej, niektóre świadczenia rodzinne oraz za osoby uczestniczące w zajęciach centrum integracji społecznej	21	8 141 343	10 305 511	11 474 463	12 209 028	12 364 237
w tym: w budżecie OPS / PCPR	22	7 594 128	9 487 360	10 535 983	11 210 798	11 343 350
85214 - Zasiłki i pomoc w naturze oraz składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe	23	103 962 649	98 303 648	88 928 095	87 647 178	88 715 625
w tym: w budżecie OPS / PCPR	24	103 867 391	97 603 549	88 909 491	87 630 207	88 698 654
85215 - Dodatki mieszkaniowe	25	51 544 805	46 114 411	41 257 944	42 973 622	43 155 669
w tym: w budżecie OPS / PCPR	26	41 026 567	36 647 665	31 806 277	32 885 980	33 000 762
85216 - Zasiłki stałe	27	56 735 358	58 651 507	65 234 269	65 018 372	65 454 058
w tym: w budżecie OPS / PCPR	28	56 714 650	58 634 963	65 206 801	64 917 372	65 447 878
85218 - Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie	29	12 237 961	13 361 203	13 773 980	14 207 455	14 678 472
w tym: w budżecie OPS/PCPR	30	12 189 382	13 301 250	13 765 050	14 146 738	14 613 472
85219 - Ośrodek Pomocy Społecznej	31	101 905 818	107 548 446	111 860 975	118 610 325	119 860 118
w tym: w budżecie OPS/PCPR	32	101 900 773	107 511 661	111 843 948	118 045 588	118 735 435
85220 - Specjalistyczne poradnictwo, mieszkania chronione i ośrodki interwencji kryzysowej	33	1 299 445	1 308 001	1 396 092	1 717 464	1 998 506
w tym: w budżecie OPS / PCPR	34	1 081 678	1 092 078	1 204 592	1 475 599	1 763 793
85228 - Usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze	35	27 813 352	28 107 031	30 309 262	34 200 243	35 098 376

WYSZCZEGÓLNIENIE		Lata poprzednie		Rok oceny 2016	Potrzeby	
		Rok 2014	Rok 2015		Rok po ocenie	Dwa lata po ocenie
w tym: w budżecie OPS / PCPR	36	26 222 889	26 459 897	28 445 180	27 694 562	28 515 007
85231 - Pomoc dla cudzoziemców	37	18 800	30 200	29 000	14 800	16 000
w tym: w budżecie OPS / PCPR	38	18 800	30 200	29 000	14 800	16 000
W tym (z wiersza 37): Wydatki na pomoc dla cudzoziemców w celu integracji ze środowiskiem (cudzoziemcy, którzy uzyskali status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą)	39	0	3 800	6 000	0	0
w tym: w budżecie OPS / PCPR	40	0	3 800	6 000	0	0
85232 - Centra Integracji Społecznej	41	789 818	770 440	1 113 274	1 441 649	1 446 264
w tym: w budżecie OPS / PCPR	42	126 728	129 460	122 995	143 857	148 472
85278 - Usuwanie skutków klęsk żywiołowych	43	13 564	128 214	245 772	20 000	50 000
w tym: w budżecie OPS / PCPR	44	13 564	128 214	245 772	20 000	50 000
85295 - Pozostała działalność*	45	68 205 341	60 027 697	764 283 312	945 477 288	959 122 578
w tym: w budżecie OPS / PCPR	46	64 082 020	54 753 908	637 264 530	786 284 904	796 288 092
853 - POZOSTAŁE ZADANIA W ZAKRESIE POLITYKI SPOŁECZNEJ						
85305 - Żłobki	47	12 012 756	13 914 884	17 760 276	16 154 717	16 279 616
w tym: w budżecie OPS / PCPR	48	0	0	0	0	0
85306 - Kluby dziecięce	49	49 832	95 378	135 160	185 500	187 700
w tym: w budżecie OPS / PCPR	50	0	0	0	0	0
85307 - Dzienni opiekunowie	51	185 077	1 018 909	362 878	375 002	375 003
w tym: w budżecie OPS / PCPR	52	0	0	0	0	0
85311 - Rehabilitacja zawodowa i społeczna osób niepełnosprawnych	53	2 993 860	2 782 383	3 094 897	2 951 602	2 979 466
w tym: w budżecie OPS / PCPR	54	234 589	246 672	300 093	325 627	325 627
85321 - Zespoły orzekania o	55	5 280 599	6 014 827	5 873 670	5 212 903	5 434 188

WYSZCZEGÓLNIENIE		Lata poprzednie		Rok oceny 2016	Potrzeby	
		Rok 2014	Rok 2015		Rok po ocenie	Dwa lata po ocenie
niepełnosprawności						
w tym: w budżecie dyspozycji OPS / PCPR	56	4 103 903	4 653 205	4 644 100	4 155 563	4 376 848
85324 - Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych	57	830 631	820 703	779 923	761 954	765 250
w tym: w budżecie OPS / PCPR	58	500 021	463 902	479 988	472 307	475 520
85395 - Pozostała działalność w zakresie polityki społecznej	59	48 429 641	9 038 908	3 971 947	9 557 220	10 487 418
w tym: w budżecie OPS / PCPR	60	32 942 525	1 963 425	488 704	2 676 563	4 134 917
854 - Edukacyjna opieka wychowawcza						
85415 - Pomoc materialna dla uczniów	61	41 165 591	36 568 689	35 161 017	35 611 643	35 679 841
w tym: w budżecie OPS / PCPR	62	10 415 938	10 965 156	11 587 068	11 743 959	11 63 311

*W rozdziale 85295 wykazano m.in. środki wydatkowane przez gminy na świadczenia wychowawcze w ramach Programu Rodzina 500 +

1.9 Aktywność projektowo-konkursowa jednostki organizacyjnej pomocy społecznej

Poza ustawowymi zadaniami z zakresu pomocy społecznej, samorządy gminne i powiatowe realizują wiele innych programów i projektów, których zasadniczym celem jest poprawa sytuacji zawodowej, społecznej i rodzinnej, w tym polepszenie warunków życia osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym. Tego typu projekty realizowane są zwłaszcza przez instytucje pomocy społecznej, administrację samorządową, organizacje pozarządowe i instytucje rynku pracy.

W niniejszym dziale przedstawiono informacje odnoszące się do projektów i programów z zakresu pomocy i integracji społecznej realizowanych przez gminy, powiaty, jednostki organizacyjne pomocy społecznej, organizacje pozarządowe działające na terenie danej jednostki samorządu terytorialnego. Przedstawione dane odnoszą się do informacji o liczbie osób objętych działaniami w ramach:

- projektów współfinansowanych lub finansowanych ze środków unijnych,
- programów resortowych ogłaszanych przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej,
- programów osłonowych.

PROJEKTY WSPÓLFINANSOWANE ZE ŚRODKÓW UNIJNYCH

Zgodnie z danymi zawartymi w formularzu OZPS w roku oceny można zaobserwować 14% spadek liczby realizowanych projektów finansowanych ze środków unijnych względem 2015 roku (i prawie 90% spadek względem 2014 roku). Powodem tej sytuacji, było zakończenie w roku 2014 realizacji projektów systemowych przez ośrodki pomocy społecznej finansowanych ze środków Priorytetu VII POKL 2007-2013. Z danych będących w zasobach ROPS wynika, że w 2015 roku w ramach Priorytetu VII jednostki organizacyjne pomocy społecznej kontynuowały realizację 8 projektów konkursowych, które zostały dofinansowane w latach poprzednich.

Wykorzystanie środków w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego WiM 2014-2020 w zakresie Osi priorytetowej 11 „Włączenie społeczne” następuje stopniowo. W 2016 roku podpisano 20 umów na realizację projektów skierowanych do osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym na łączną kwotę dofinansowania ponad 54 mln zł, w tym 5 gmin i jeden powiat, które otrzymały dofinansowanie w łącznej kwocie ponad 5 mln zł.

Jednostki organizacyjne pomocy społecznej wykazały, że w 2017 roku na ich obszarach, realizowanych będzie 60 projektów finansowanych ze środków unijnych, w których uczestniczyć będą 2.642 osoby. Można przypuszczać, że w kolejnych latach liczba projektów oraz liczba ich beneficjentów będzie wzrastała wraz z rozstrzygnięciem kolejnych konkursów

UDZIAŁ W KONKURSACH OGŁASZANYCH PRZEZ MRPiPS

Oprócz funduszy europejskich źródłem pozyskiwania środków finansowych przeznaczonych na realizację zadań na rzecz osób i rodzin będących w trudnej sytuacji życiowej, są konkursy ogłaszane przez Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej.

Zgodnie z danymi zawartymi w formularzu OZPS można zaobserwować stosunkowo stały poziom aktywności samorządów gminnych i powiatowych w realizacji projektów konkursowych ogłaszanych przez MRPiPS – odpowiednio w latach 2014, 2015, 2016 zrealizowano 158, 148 i 157 projektów w ramach ww. konkursów. Prognoza na rok po ocenie (2017) wskazuje na utrzymanie się dotychczasowej tendencji – szacuje się, że liczba złożonych wniosków konkursowych wyniesie 153.

Wpływ na duże zainteresowanie środkami Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej może mieć wymiana doświadczeń pomiędzy samorządami, które od lat z powodzeniem ubiegają się i otrzymują środki wspierające realizację istotnych zadań z zakresu polityki społecznej.

W projektach realizowanych w ramach konkursów ogłaszanych przez MRPiPS w roku oceny brało udział 1.314 osób, natomiast w prognozie roku następnego można zauważyć wzrost liczby potencjalnych uczestników objętych tego rodzaju zadaniami – do 1.785 osób. W roku 2016, podobnie jak w latach ubiegłych największa ilość jednostek z terenu województwa warmińsko-mazurskiego otrzymała dofinansowanie w ramach programu „Asystent rodziny i koordynator rodzinnej pieczy zastępczej” – edycja 2016.

Tabela nr 13. Informacja nt. podmiotów z terenu województwa warmińsko-mazurskiego, które uzyskały dofinansowanie w ramach konkursów ogłaszanych przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej w 2016 roku

WYSZCZEGÓLNIENIE		Liczba jednostek, które uzyskały dofinansowanie	Łączna kwota przyznanych dotacji (w zł)
Program	Konkurs		
"Asystent rodziny i koordynator rodzinnej pieczy zastępczej"	„Asystent rodziny”	115	2.792.189
	„Koordynator rodzinnej pieczy zastępczej”	21	975.540
„Aktywne Formy Przeciwdziałania Wykluczeniu Społecznemu –	„Nowe horyzonty aktywnej integracji w środowisku lokalnym –	1	68.000

WYSZCZEGÓLNIENIE		Liczba jednostek, które uzyskały dofinansowanie	Łączna kwota przyznanych dotacji (w zł)
Program	Konkurs		
nowy wymiar 2020''	animacja, edukacja, aktywizacja na rzecz zmniejszenia wykluczenia społecznego – edycja 2016''		
	„Partnerstwa przeciw wykluczeniu społecznemu – profesjonalne formy pomocy, ze szczególną rolą zatrudnienia socjalnego” – edycja 2016''	1	89.000
	„Aktywne postawy młodzieży – podnoszenie kompetencji, przedsiębiorczości i odpowiedzialności w wymiarze środowiska” – edycja 2016.	0	0
„Program Wspierający Powrót Osób Bezdomnych do Społeczności”, Edycja 2016		4	465.000
„Oparcie Społeczne dla Osób z Zaburzeniami Psychicznymi” w 2016 r.		2	107.680
"Wspieranie jednostek samorządu terytorialnego w tworzeniu systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie" – edycja 2016 r.		8	216.000
Resortowy program rozwoju instytucji opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 "MALUCH - edycja 2016" (moduł 1)		9	3.580.575
Program Wieloletni „Senior-WIGOR” na lata 2015–2020 – Edycja 2016''	Moduł I	5	979.646
	Moduł II	5	347.842
"Rządowy Program na rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych na lata 2014 – 2020" edycja 2016	Priorytet I	5	401.847
	Priorytet II	7	657.895
	Priorytet III	1	33.786
	Priorytet IV	4	343.265,50

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

UDZIAŁ W PROGRAMACH OSŁONOWYCH

W ramach programów osłonowych podejmowano działania mające na celu:

- poprawę sytuacji społeczno-ekonomicznej osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym,
- przeciwdziałanie przemocy w rodzinie,
- wsparcie społeczności romskiej.

Na podstawie danych z OZPS można stwierdzić, że programami osłonowymi w województwie warmińsko-mazurskim w roku 2016 objętych było 19.127 osób. W latach 2014-2015 liczba odbiorców tych programów utrzymywała się na poziomie ok. 20.800 osób. Zgodnie z prognozą, w roku 2017 planuje się, że liczba ta zmniejszy się nieznacznie w stosunku do roku 2016, osiągając 18.240 osób.

Programem osłonowym realizowanym przez wszystkie gminy województwa warmińsko-mazurskiego jest program rządowy „Pomoc państwa w zakresie dożywiania”. W 2016 roku wsparciem Programu zostało objętych 73.957 osób (pomoc w formie zasiłku i posiłku). Jest to znacznie mniej niż w 2015 roku, gdzie wsparciem objęto 82.827 osób (spadek o 8.870 osób). Z informacji gmin wynika, iż spadek ten spowodowany jest uruchomieniem w 2016 roku Programu Rodzina 500+, który przyczynił się do poprawy warunków materialnych rodzin i osób korzystających z pomocy społecznej. W roku 2017 przewiduje się dalszy spadek korzystających do 72.417 osób (spadek o 1.540 osób).

Więcej informacji nt. programu „Pomoc państwa w zakresie dożywiania” znajduje się w innej części dokumentu tj. Rozdział pt. Dane o korzystających z pomocy i wsparcia (Gmina – zadania ośrodków pomocy społecznej).

1.10 Współpraca z organizacjami pozarządowymi – zadania zlecone w obszarze pomocy i wsparcia

Realizując zapisy ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, organy administracji publicznej mogą wspierać lub powierzać realizację zadań publicznych, mających charakter działalności pożytku publicznego, organizacjom pozarządowym i innym uprawnionym podmiotom. Sferę zadań mających charakter działalności pożytku publicznego, określa art. 4 ust. 1 ww. ustawy, który wymienia 33 rodzaje zadań możliwych do zlecenia organizacjom pozarządowym. W roku 2016 nastąpił 14 % wzrost, w stosunku do roku ubiegłego, liczby organizacji pozarządowych współpracujących z samorządami gminnymi i powiatowymi.

Podjętą w 2016 r. współpracę samorządów lokalnych z organizacjami pozarządowymi w zakresie polityki społecznej obrazuje tabela nr 14.

Jednostki organizacyjne pomocy i integracji społecznej w sporządzonych sprawozdaniach jednostkowych, wykazały następujące obszary współpracy (na podstawie danych uzyskanych z jednostek samorządu terytorialnego):

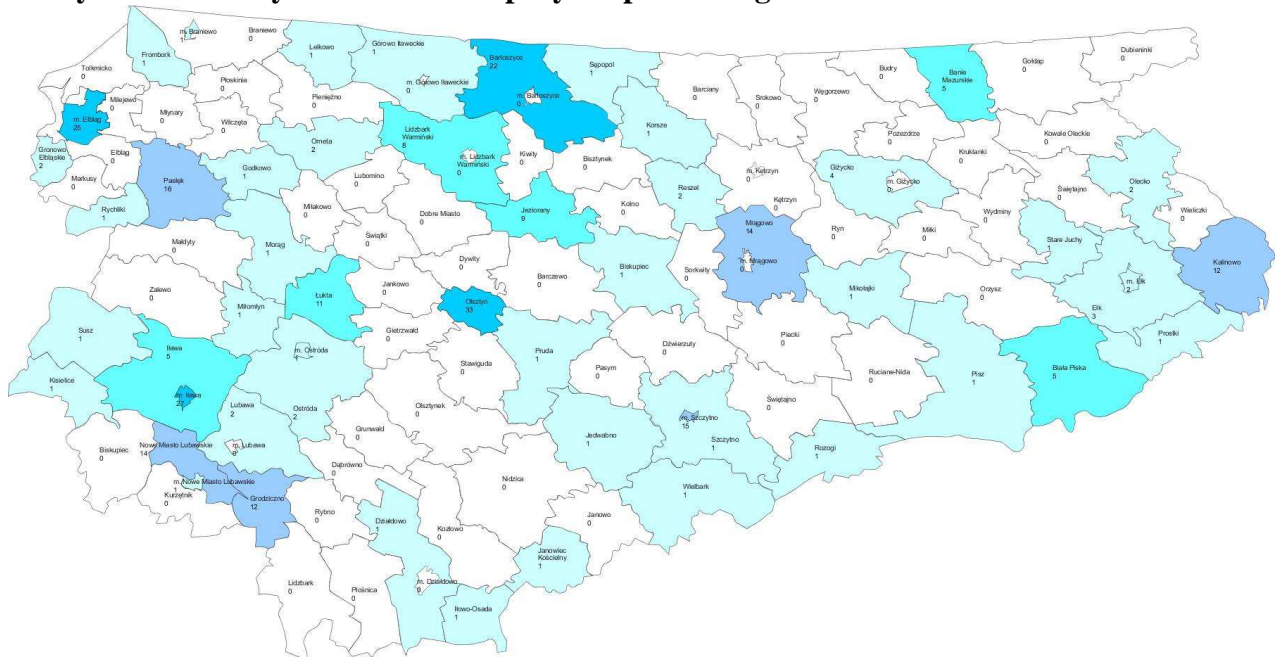
1. pomoc społeczna, w tym pomoc rodzinom i osobom w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrównywanie szans tych rodzin i osób,
2. wspieranie rodzin i systemu pieczy zastępczej,
3. działalność na rzecz integracji i reintegracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym,
4. działalność na rzecz osób niepełnosprawnych,
5. przeciwdziałanie uzależnieniom i patologiom społecznym.

Zlecanie zadań w trybie działalności pożytku publicznego

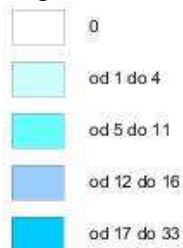
Zlecanie realizacji ww. zadań w trybie działalności pożytku publicznego odbywa się najczęściej po przeprowadzeniu otwartego konkursu ofert.

Na 135 jednostek organizacyjnych pomocy i integracji społecznej (w tym Miasto Olsztyn i Miasto Elbląg wykonujące zadania gminy i powiatu) 69 wykazało współpracę ich samorządów lokalnych z organizacjami pozarządowymi w formie zlecenia zadań w trybie działalności pożytku publicznego. Należy wyciągnąć wniosek, że w dalszym ciągu jest to najczęściej stosowana forma współpracy samorządów terytorialnych (51% samorządów) z organizacjami pozarządowymi.

Mapa nr 18. Liczba organizacji pozarządowych, którym samorzady gminne (w tym dwa miasta na prawach powiatu, tj. Olsztyn i Elbląg) województwa warmińsko-mazurskiego zleciły zadania w trybie działalności pożytku publicznego w 2016 r.

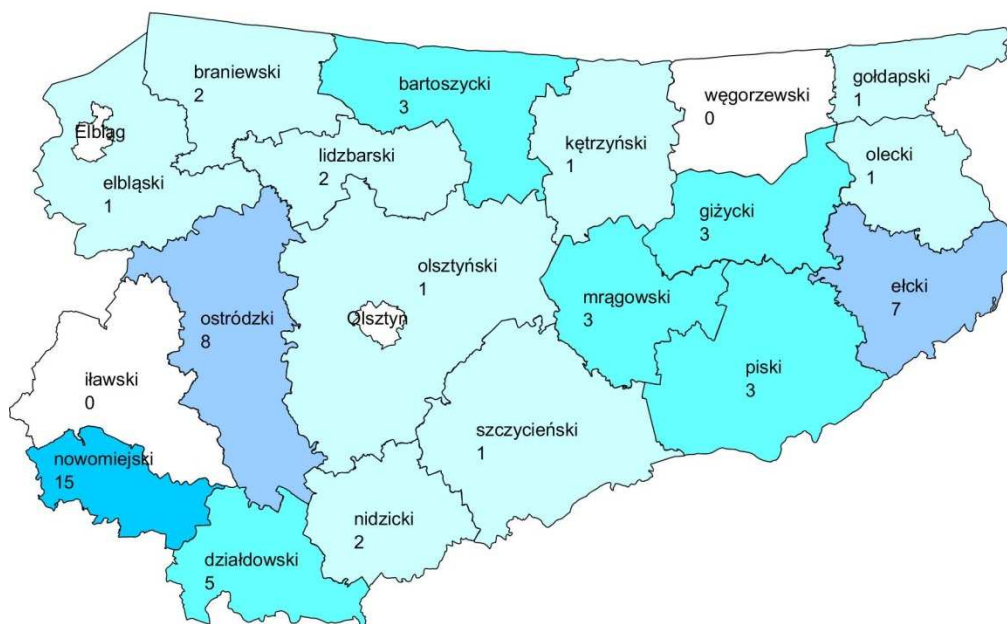

Legenda:

Źródło: Ocena zasobów pomocy społecznej

Mapa nr 19. Liczba organizacji pozarządowych, którym samorzady powiatowe województwa warmińsko-mazurskiego zleciły zadania w trybie działalności pożytku publicznego w 2016 r.

Legenda:

Źródło: Ocena zasobów pomocy społecznej

W roku 2016 gminy i powiaty w województwie warmińsko-mazurskim zawarły 435 umów z 340 organizacjami pozarządowymi na realizację zadań w ww. obszarach. Największą aktywnością w 2016 r. w tym zakresie wykazała się gmina miejska Olsztyn (42 umowy), gmina miejska Bartoszyce (40 umów) oraz gmina miejska Elbląg (38 umów).

Z analizy sprawozdań jednoznacznie wynika, że te same jednostki samorządu terytorialnego, które zawarły umowy z organizacjami pozarządowymi na realizację zadań z zakresu polityki społecznej w 2016 roku i wcześniej, zaplanowały tego typu działania również w roku 2017 – planuje się zawarcie 423 umów z 338 organizacjami.

Łączna kwota dotacji przekazanych w 2016 r. przez samorzady lokalne na zlecenie zadań w trybie ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie w obszarze pomocy i wsparcia, wyniosła 69.577 tys. zł. Jest to wartość o nieco ponad 2 mln niższa niż w roku 2015. W prognozach na 2017 rok przewiduje się, że łączna kwota przekazanych dotacji zwiększy się o niemal 3.500 tys. zł.

Wysokość środków przekazanych przez poszczególne samorzady lokalne w 2016 r. była bardzo zróżnicowana, przy czym najniższa suma przekazanych wówczas dotacji wyniosła 2.100 zł (powiat elcki oraz gmina Frombork), a najwyższa 17.816 tys. zł (miasto Olsztyn). Powyższe dotacje przeznaczono m.in. na przeciwdziałanie uzależnieniom i patologiom społecznym, przeciwdziałanie przemocy w rodzinie, wsparcie osób bezdomnych, rehabilitację społeczną

i zawodową osób niepełnosprawnych, prowadzenie noclegowni dla osób bezdomnych i najuboższych, aktywizację osób starszych, usługi opiekuńcze, specjalistyczne usługi opiekuńcze, warsztaty terapii zajęciowej, a także na prowadzenie placówek pomocy społecznej. Informacja nt. zlecenia zadań do realizacji organizacjom pozarządowym przez samorząd województwa znajduje się w rozdziale 2.4.

Zlecenie zadań w trybie zamówień publicznych:

W 2016 r., podobnie jak w roku 2015 r., niewielka liczba samorządów lokalnych (10 – co stanowi 7% wszystkich samorządów) zleciło **zadania w trybie zamówień publicznych** ogółem 12 pojedynczym organizacjom pozarządowym. W stosunku do roku 2014 i 2015 r. o połowę zmalała liczba organizacji, którym zlecono zadania w trybie zamówień publicznych. Wpływ na ten wynik statystyczny miała gmina miejska Olsztyn, która w latach 2014-2015 zawarła umowy odpowiednio z trzynastoma i piętnastoma organizacjami, a w roku oceny jedynie z dwoma.

Łączna wartość dotacji przekazanych organizacjom pozarządowym w trybie zamówień publicznych w 2016 roku wyniosła 5.708 tys. zł, z czego wartością najwyższą była dotacja przekazana przez gminę miejską Olsztyn w wysokości 3.975 tys. zł. Planuje się, że w roku 2017 wysokość dotacji przekazanych podmiotom trzeciego sektora w omawianym trybie zmaleje do 1.586 tys. zł, co może być spowodowane tym, że Miasto Olsztyn w 2017 r. nie planuje zlecenia zadań w trybie zamówień publicznych.

Usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze:

W roku 2016, podobnie jak w roku 2015, **dwadzieścia cztery samorządy** gminne zleciły realizację **usług opiekuńczych** o łącznej wartości przekazanych **dotacji 11.994 tys. zł**. Zawarto w tym celu umowy z 28 podmiotami trzeciego sektora. Najwyższą wartość dotacji na zlecenie usług opiekuńczych wykazały gminy miejskie Olsztyn i Elbląg, odpowiednio 3.558 tys. zł i 1.953 tys. zł. W kwestii liczby organizacji, którym zostaną zlecone usługi opiekuńcze prognozy na 2017 r. pozostają na tym samym poziomie co w 2016 r. Przewidywany jest natomiast wzrost wartości przekazanych na ten cel dotacji z 11.994 zł w 2016 r. do 15.223 tys. zł w 2017 r.

W dalszym ciągu tylko pojedyncze samorządy (3) zawierają umowy z organizacjami pozarządowymi na zlecenie **specjalistycznych usług opiekuńczych**. Od 2014 roku niezmienna jest niewielka liczba 3-4 podmiotów trzeciego sektora, z którymi zawierane są umowy na realizację specjalistycznych usług opiekuńczych. Najwyższą wartość przekazanych dotacji w 2016 r. na powyższy cel wykazała gmina miejska Olsztyn, tj. 418 tys. zł.

Jest to wartość dużo wyższa od pozostałych dwóch samorządów, tj. gmina wiejska Ełk w roku oceny przekazała dotację w wysokości 15 tys. zł, a gmina miejska Bartoszyce mimo zawartej umowy nie przekazała żadnych środków finansowych, ponieważ nie zgłoszono zapotrzebowania na tego typu usługi.

Ogólna kwota dotacji przekazanych w województwie warmińsko-mazurskim na realizację specjalistycznych usług opiekuńczych w roku oceny była niższa o 137 tys. zł od roku poprzedniego, tj. w 2015 r. na realizację specjalistycznych usług opiekuńczych zleconych do realizacji organizacjom pozarządowym samorządy lokalne przekazały 569 tys. zł, a w roku oceny 432 tys. zł. Znaczny wzrost środków planuje się w roku 2017, w którym na zlecenie specjalistycznych usług opiekuńczych zaplanowano 1.308 tys. zł, w tym gmina miejska Olsztyn planuje na ten cel przeznaczyć 1.291 tys. zł.

W związku z tym, że formularz Oceny zasobów pomocy społecznej nie wymagał wskazania, w jakim trybie samorządy zlecały usługi opiekuńcze oraz specjalistyczne usługi opiekuńcze, nie jest możliwe określenie czy był to tryb działalności pożytku publicznego czy zamówień publicznych.

Prowadzenie placówki pomocy społecznej:

Od 2014 r. corocznie ok. 30 samorządów zleca organizacjom pozarządowym **prowadzenie placówek pomocy społecznej**, w tym m.in. domów pomocy społecznej, środowiskowych domów samopomocy, noclegowni dla osób bezdomnych, placówek opiekuńczo-wychowawczych o charakterze socjalizacyjnym oraz typu rodzinnego itp.

W roku 2016 prowadzenie placówek pomocy społecznej zlecono **71 organizacjom** pozarządowym na łączną kwotę przekazanych **dotacji 54.346 tys. zł**. Najwięcej środków, tj. 15.669 tys. zł wydatkowano w gminie miejskiej Olsztyn, gdzie w celu prowadzenia placówek pomocy społecznej zawarto umowy z 13 podmiotami trzeciego sektora. Prognozy na 2017 r. są bardzo zbliżone do sytuacji w 2016 r.

Najczęściej podejmowaną formą współpracy finansowej jest zlecenie zadań w trybie działalności pożytku publicznego – corocznie ok. 68 samorządów lokalnych podejmuje współpracę tego typu z podmiotami trzeciego sektora. Widoczny jest systematyczny wzrost liczby organizacji pozarządowych, którym zlecane są zadania w obszarze pomocy społecznej i wsparcia (od 279 w roku 2014 do 340 w roku 2016). W ślad za tym rośnie liczba zawieranych umów oraz wysokość środków finansowych przekazywanych z budżetów samorządów gminnych i powiatowych (rok 2014 – 381 umów na łączną kwotę przekazanych dotacji 62.498 tys. zł; rok 2016 – 435 umów na łączną kwotę przekazanych dotacji 69.577 tys. zł).

Wiele gmin miejskich, miejsko-wiejskich i powiatów (m.in. Elbląg, Olsztyn, Ełk, Bartoszyce, Nidzica, Grodziczno, Iława, Ostróda, Pasłęk, Szczytno, Giżycko, Nowe Miasto Lubawskie) wykazało wieloletnią współpracę z organizacjami pozarządowymi, polegającą na zleceniu zadań w trybie ustawy o działalności pożytku publicznego, zleceniu prowadzenia placówek pomocy społecznej oraz realizacji usług opiekuńczych.

Najmniej powszechną formą współpracy jest zlecenie specjalistycznych usług opiekuńczych. Wynika to z faktu, iż w wielu środowiskach lokalnych nie występuje zapotrzebowanie na tego typu usługi.

W częściach opisowych wypełnianych przez OPS-y i PCPR-y daje się zauważyć, że organizacje pozarządowe stopniowo zdobywają coraz większe znaczenie. Wraz ze wzrostem ich liczby, zasobności i profesjonalizmu stają się znaczącym partnerem dla samorządu, realizatorem zadań publicznych i pomysłodawcą wielu inicjatyw.

Warto pamiętać, że współpraca jednostek samorządu terytorialnego oraz jednostek organizacyjnych pomocy i integracji społecznej w województwie warmińsko-mazurskim z organizacjami pozarządowymi często przybiera postać pozafinansową i polega m.in. na działaniach w zakresie dostarczania i dystrybucji żywności z programu FEAD, zabezpieczenia podopiecznych w odzież, leki, środki opatrunkowe i higieniczne, współorganizowaniu konferencji, szkoleń, spotkań integracyjnych, pikników, zbiórek żywności itp.

W kontekście zachodzących przemian demograficznych, skutkujących starzeniem się społeczeństwa, w kolejnych latach należy spodziewać się wzrostu zapotrzebowania na usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze, a także rozwoju infrastruktury społecznej zapewniającej codzienne i całodobowe wsparcie osobom starszym. W tym obszarze należy upatrywać szans rozwoju dla organizacji pozarządowych oraz podmiotów ekonomii społecznej.

Tabela nr 14. Współpraca z organizacjami pozarządowymi – zadania zleczone w obszarze pomocy i wsparcia (w całym okresie sprawozdawczym).

WYSZCZEGÓLNIENIE		Lata poprzednie		Rok oceny 2016	Prognoza rok po ocenie
		Rok 2014	Rok 2015		
Liczba organizacji pozarządowych z którymi współpracuje OPS/PCPR	1	336	342	390	392
ZLECENIA W TRYBIE DZIAŁALNOŚCI POŻYTKU PUBLICZNEGO					

WYSZCZEGÓLNIENIE		Lata poprzednie		Rok oceny 2016	Prognoza rok po ocenie
		Rok 2014	Rok 2015		
Liczba organizacji pozarządowych, którym zlecono zadania	2	279	320	340	338
Liczba zleceń / umów	3	381	414	435	423
Wartość przekazanych dotacji dla organizacji pozarządowych w złotych	4	62 497 848	71 903 372	69 576 819	73 041 316
ZLECENIA W TRYBIE ZAMÓWIENÍ PUBLICZNYCH					
Liczba organizacji pozarządowych, którym zlecono zadania	5	25	25	12	8
Wartość przekazanych dotacji dla organizacji pozarządowych w złotych	6	5 813 782	8 151 265	5 707 951	1 586 122
WYBRANE USŁUGI POMOCY SPOŁECZNEJ					
Usługi opiekuńcze					
Liczba organizacji pozarządowych, którym zlecono zadania	7	26	25	28	28
Wartość przekazanych dotacji dla organizacji pozarządowych w złotych	8	10 072 794	10 527 162	11 994 435	15 223 188
Specjalistyczne usługi opiekuńcze					
Liczba organizacji pozarządowych, którym zlecono zadania	9	3	4	3	3
Wartość przekazanych dotacji dla organizacji pozarządowych w złotych	10	399 080	569 279	432 066	1 308 099
Prowadzenie placówki pomocy społecznej					
Liczba organizacji pozarządowych, którym zlecono zadania	11	68	74	74	72
Wartość przekazanych dotacji dla organizacji pozarządowych w złotych	12	52 490 843	59 849 624	55 896 430	54 696 547

1.11 Wskaźniki Oceny zasobów pomocy społecznej

Tabela nr 15. Wskaźnik wykształcenia kadry kierowniczej.

rok		2012	2013	2014	2015	2016	2017 potrzeby	2018 potrzeby
liczba osób pełniących funkcje kierownicze posiadających wyższe wykształcenie	1	142	148	150	153	150	151	151
liczba wszystkich osób pełniących funkcje kierownicze	2	163	165	166	166	163	164	164
Wartość wskaźnika w1 / w2 x 100% (%)	3	87	90	90	92	92	92	92
Dynamika (%)	4	X	103	100	102	100	100	100

Tabela nr 16. Wskaźnik profesjonalizacji kadry kierowniczej.

rok		2012	2013	2014	2015	2016	2017 potrzeby	2018 potrzeby
liczba osób pełniących funkcje kierownicze posiadających specjalizację z organizacji pomocy społecznej	1	152	157	158	160	159	160	160
liczba wszystkich osób pełniących funkcje kierownicze	2	163	165	166	166	163	164	164
Wartość wskaźnika w1 / w2 x 100% (%)	3	93	95	95	96	98	98	98
Dynamika (%)	4	X	102	100	101	102	100	100

Tabela nr 17. Wskaźnik wykształcenia pracowników socjalnych.

rok		2012	2013	2014	2015	2016	2017 potrzeby	2018 potrzeby
liczba pracowników socjalnych posiadających wyższe wykształcenie	1	611	634	636	623	633	647	666
liczba wszystkich pracowników socjalnych	2	936	954	948	927	924	931	928
Wartość wskaźnika w1 / w2 x 100% (%)	3	65	66	67	67	69	69	72
Dynamika (%)	4	X	102	102	100	103	100	104

Tabela nr 18. Wskaźnik deprivacji lokalnej – gmina i miasto na prawach powiatu.

rok	2012	2013	2014	2015	2016	2017 prognoza

rok		2012	2013	2014	2015	2016	2017 prognoza
liczba osób w rodzinach, którym decyzją przyznano świadczenie	1	204 173	208 867	194 627	181 872	164 709	163 760
liczba mieszkańców	2	1 450 697	1 446 915	1 445 692	1 444 167	1 439 675	1 432 773
Wartość wskaźnika liczba osób w rodzinach, którym przyznano świadczenie na każde 1000 mieszkańców w1 / w2 x 1000	3	140,74	144,35	134,63	125,94	114,41	114,30
Dynamika (%)	4	X	103	93	94	91	100

Tabela nr 19. Wskaźnik długotrwanie korzystających z pomocy – gmina i miasto na prawach powiatu.

rok		2012	2013	2014	2015	2016	2017 prognoza
liczba osób długotrwanie korzystających ze świadczeń	1	68 673	70 763	69 279	68 538	64 721	63 718
liczba osób, którym przyznano świadczenie	2	121 917	126 393	119 637	112 879	102 468	101 695
Wartość wskaźnika procentowy udział osób długotrwanie korzystających ze świadczeń w ogólnej liczbie świadczeniobiorców w1 / w2 x 100%	3	56	56	58	61	63	63
Dynamika (%)	4	X	100	104	105	103	100

Tabela nr 20. Wskaźnik pomocy pieniężnej - gmina, powiat i miasto na prawach powiatu.

rok		2012	2013	2014	2015	2016	2017 prognoza
liczba osób, którym przyznano świadczenie pieniężne	1	73 655	74 051	69 580	64 036	58 526	58 029
liczba osób, którym przyznano świadczenie OGÓŁEM	2	123 288	126 479	119 714	112 959	102 535	101 770
Wartość wskaźnika w1 / w2 x 100% (%)	3	60	59	58	57	57	57
Dynamika (%)	4	X	98	98	98	100	100

Tabela nr 21. Wskaźnik pomocy niepieniężnej – gmina, powiat i miasto na prawach powiatu.

rok		2012	2013	2014	2015	2016	2017 prognoza
liczba osób, którym przyznano świadczenie niepieniężne	1	61 157	61 378	57 982	55 530	49 850	49 688
liczba osób, którym przyznano świadczenie OGÓŁEM	2	123 288	126 479	119 714	112 959	102 535	101 770
Wartość wskaźnika w1 / w2 x 100% (%)	3	50	49	48	49	49	49
Dynamika (%)	4	X	98	98	102	100	100

Tabela nr 22. Struktura rodzin, którym przyznano pomoc według powodów przyznania pomocy.

rok		2012	2013	2014	2015	2016	2017 prognoza
Ubóstwo (%)	1	52	55	56	57	56	56
Bezrobocie (%)	2	61	63	62	59	56	55
Niepełnosprawność (%)	3	31	31	32	33	34	35
Długotrwała lub ciężka choroba (%)	4	28	28	29	31	33	33
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gosp. domowego (%)	5	18	16	16	16	15	15
Alkoholizm (%)	6	7	6	6	7	6	6
Narkomania (%)	7	1	0	0	0	0	0
Potrzeba ochrony macierzyństwa (%)	8	11	11	11	12	12	12
Przemoc w rodzinie (%)	9	1	1	2	2	2	2

Tabela nr 23. Wskaźnik korzystających z usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych realizowanych w ramach zadań własnych – gmina i miasto na prawach powiatu

rok		2012	2013	2014	2015	2016	2017 prognoza
liczba osób objęta pomocą w formie usług opiekuńczych w wieku poprodukcyjnym	1	2 808	2 947	3 524	3 900	4 242	4 375
Liczba mieszkańców w wieku poprodukcyjnym	2	146 301	150 072	236 339	245 690	255 335	254 872
Wartość wskaźnika w1 / w2 x 100% (%)	3	2	2	1	2	2	2
Dynamika (%)	4	X	100	50	200	100	100

Tabela nr 24. Wskaźnik kontraktu socjalnego.

rok		2012	2013	2014	2015	2016	2017 prognoza
liczba osób objętych kontraktem socjalnym	1	5 866	6 084	5 356	2 820	2 815	3 494
liczba osób, którym przyznano świadczenie	2	123 288	126 479	119 714	112 959	102 535	101 770
Wartość wskaźnika w1 / w2 x 100% (%)	3	5	5	4	2	3	3
Dynamika (%)	4	X	100	80	50	150	100

Tabela nr 25. Wskaźnik reintegracji społeczno-zawodowej – gmina i miasto na prawach powiatu.

rok		2012	2013	2014	2015	2016	2017 prognoza
liczba osób z indywidualnym programem zatrudnienia socjalnego i osób z kontraktem socjalnym w KIS	1	2 269	2 147	2 075	1 134	1 170	1 349
liczba osób długotrwale bezrobotnych	2	61 165	65 243	59 743	49 260	41 176	40 649
Wartość wskaźnika w1 / w2 x 100% (%)	3	4	3	3	2	3	3
Dynamika (%)	4	X	75	100	67	150	100

Tabela nr 26. Wskaźnik odmów – gmina i miasto na prawach powiatu. (odmowy pomocy i wsparcia tylko w zakresie zagadnień związanych z pomocą społeczną).

rok		2012	2013	2014	2015	2016	2017 prognoza
liczba decyzji odmownych	1	8 397	8 162	7 176	5 561	4 001	4 043
liczba decyzji przyznających zasiłek / usługę	2	346 623	355 787	342 073	330 431	287 611	283 011
Wartość wskaźnika w1/(w1+w2) x 100% (%)	3	2	2	2	2	1	1
Dynamika (%)	4	X	100	100	100	50	100

Tabela nr 27. Struktura wydatków gminy i powiatów na zadania realizowane w ramach polityki społecznej w zł (rozdziały).

Wyszczególnienie		2013		2014		2015		2016		2017 Potrzeby		2018 Potrzeby	
		Kwota	%	Kwota	%	Kwota	%	Kwota	%	Kwota	%	Kwota	%
Ogółem wydatki	1	1 372 721 136	100	1 415 691 691	100	1 391 922 881	100	2 185 815 488	100	2 416 471 135	100	2 451 842 088	100
85153 - Przeciwdziałanie narkomanii	2	879 031	0,06	884 246	0,06	1 001 049	0,07	964 802	0,04	1 084 937	0,04	1 095 419	0,04
85154 - Przeciwdziałanie alkoholizmowi	3	21 838 416	1,59	22 506 554	1,59	21 898 615	1,57	21 840 074	1,00	23 324 857	0,97	22 565 655	0,92
85201 - Placówki opiekuńczo-wychowawcze	4	55 114 084	4,01	54 517 892	3,85	55 617 942	4,00	56 560 306	2,59	58 869 203	2,44	59 826 887	2,44
85202 - Domy pomocy społecznej	5	148 985 368	10,85	158 587 917	11,20	167 315 905	12,02	172 692 923	7,90	186 540 919	7,72	191 331 924	7,80
85203 - Ośrodki Wsparcia	6	54 971 181	4,00	59 562 177	4,21	65 190 592	4,68	65 354 071	2,99	64 795 955	2,68	65 988 325	2,69
85204 - Rodziny zastępcze	7	49 193 115	3,58	52 417 687	3,70	54 954 017	3,95	67 032 204	3,07	74 757 608	3,09	76 080 901	3,10
85205 - Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie	8	1 846 207	0,13	2 176 802	0,15	2 234 886	0,16	2 073 215	0,09	2 298 984	0,10	2 506 487	0,10
85206 - Wspieranie rodziny (m.in. asystenci rodziny i rodziny wspierające)	9	4 903 371	0,36	7 213 593	0,51	8 868 354	0,64	9 554 258	0,44	10 260 968	0,42	10 468 590	0,43

Ocena zasobów pomocy społecznej województwa warmińsko-mazurskiego za 2016 rok

Wyszczególnienie		2013		2014		2015		2016		2017 Potrzeby		2018 Potrzeby	
		Kwota	%	Kwota	%	Kwota	%	Kwota	%	Kwota	%	Kwota	%
85212 - Świadczenia rodzinne, świadczenie z funduszu alimentacyjnego oraz składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe z ubezpieczenia społecznego	10	499 767 467	36,41	514 208 582	36,32	519 930 531	37,35	592 697 429	27,12	600 189 739	24,84	607 829 515	24,79
85213 - Składki na ubezpieczenie zdrowotne opłacane za osoby pobierające niektóre świadczenia z pomocy społecznej, niektóre świadczenia rodzinne oraz za osoby uczestniczące w zajęciach centrum integracji społecznej	11	7 458 509	0,54	8 141 343	0,58	10 305 511	0,74	11 474 463	0,52	12 209 028	0,51	12 364 237	0,50
85214 - Zasiłki i pomoc w naturze oraz składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe	12	108 084 333	7,87	103 962 649	7,34	98 303 648	7,06	88 928 095	4,07	87 647 178	3,63	88 715 625	3,62

Ocena zasobów pomocy społecznej województwa warmińsko-mazurskiego za 2016 rok

Wyszczególnienie		2013		2014		2015		2016		2017 Potrzeby		2018 Potrzeby	
		Kwota	%	Kwota	%	Kwota	%	Kwota	%	Kwota	%	Kwota	%
85215 - Dodatki mieszkaniowe	13	53 928 299	3,93	51 544 805	3,64	46 114 411	3,31	41 257 944	1,89	42 973 622	1,78	43 155 669	1,76
85216 - Zasiłki stałe	14	53 966 862	3,93	56 735 358	4,01	58 651 507	4,21	65 234 269	2,98	65 018 372	2,69	65 454 058	2,67
85218 - Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie	15	11 567 385	0,84	12 237 961	0,86	13 361 203	0,96	13 773 980	0,63	14 207 455	0,59	14 678 472	0,60
85219 - Ośrodek Pomocy Społecznej	16	104 455 749	7,61	101 905 818	7,20	107 548 446	7,73	111 860 975	5,12	118 610 325	4,91	119 860 118	4,89
85220 - Specjalistyczne poradnictwo, mieszkania chronione i ośrodki interwencji kryzysowej	17	1 165 162	0,08	1 299 445	0,09	1 308 001	0,09	1 396 092	0,06	1 717 464	0,07	1 998 506	0,08
85228 - Usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze	18	26 869 920	1,96	27 813 352	1,96	28 107 031	2,02	30 309 262	1,39	34 200 243	1,42	35 098 376	1,43
85231 - Pomoc dla cudzoziemców	19	18 100	0,00	18 800	0,00	30 200	0,00	29 000	0,00	14 800	0,00	16 000	0,00
85232 - Centra Integracji Społecznej	20	463 947	0,03	789 818	0,06	770 440	0,06	1 113 274	0,05	1 441 649	0,06	1 446 264	0,06
85278 - Usuwanie skutków klęsk żywiołowych	21	343 718	0,03	13 564	0,00	128 214	0,01	245 772	0,01	20 000	0,00	50 000	0,00

Ocena zasobów pomocy społecznej województwa warmińsko-mazurskiego za 2016 rok

Wyszczególnienie		2013		2014		2015		2016		2017 Potrzeby		2018 Potrzeby	
		Kwota	%	Kwota	%	Kwota	%	Kwota	%	Kwota	%	Kwota	%
85295 - Pozostała działalność W tym: - klub integracji społecznej, - warsztat terapii zajęciowej, - prace społecznie użyteczne, - program "Pomoc państwa w zakresie dożywiania" - wkład własny gminy	22	65 894 728	4,80	68 205 341	4,82	60 027 697	4,31	764 283 312	34,97	945 477 288	39,13	959 122 578	39,12
85305 - Żłobki	23	11 352 066	0,83	12 012 756	0,85	13 914 884	1,00	17 760 276	0,81	16 154 717	0,67	16 279 616	0,66
85306 - Kluby dziecięce	24	44 858	0,00	49 832	0,00	95 378	0,01	135 160	0,01	185 500	0,01	187 700	0,01
85307 - Dzienni opiekunowie	25	119 189	0,01	185 077	0,01	1 018 909	0,07	362 878	0,02	375 002	0,02	375 003	0,02
85311 - Rehabilitacja zawodowa i społeczna osób niepełnosprawnych	26	2 482 541	0,18	2 993 860	0,21	2 782 383	0,20	3 094 897	0,14	2 951 602	0,12	2 979 466	0,12
85321 - Zespoły orzekania o niepełnosprawności	27	4 924 914	0,36	5 280 599	0,37	6 014 827	0,43	5 873 670	0,27	5 212 903	0,22	5 434 188	0,22
85324 - Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób	28	1 000 966	0,07	830 631	0,06	820 703	0,06	779 923	0,04	761 954	0,03	765 250	0,03

Ocena zasobów pomocy społecznej województwa warmińsko-mazurskiego za 2016 rok

Wyszczególnienie		2013		2014		2015		2016		2017 Potrzeby		2018 Potrzeby	
		Kwota	%	Kwota	%	Kwota	%	Kwota	%	Kwota	%	Kwota	%
Niepełnosprawni													
85395 - Pozostała działalność w zakresie polityki społecznej	29	40 934 046	2,98	48 429 641	3,42	9 038 908	0,65	3 971 947	0,18	9 557 220	0,40	10 487 418	0,43
85415 - Pomoc materialna dla uczniów	30	40 147 604	2,92	41 165 591	2,91	36 568 689	2,63	35 161 017	1,61	35 611 643	1,47	35 679 841	1,46

* procentowy udział w wydatkach ogółem

Tabela nr 28. Struktura wydatków na zadania realizowane w ramach polityki społecznej w zł (rozdziały) – gmina.

Wyszczególnienie		2013		2014		2015		2016		2017 Potrzeby		2018 Potrzeby	
		Kwota	%	Kwota	%	Kwota	%	Kwota	%	Kwota	%	Kwota	%
Ogółem wydatki	1	923 924 779	100	945 152 551	100	927 641 119	100	1 591 024 009	100	1 770 300 340	100	1 793 827 667	100
85153 - Przeciwdziałanie narkomanii	2	818 766	0,09	820 289	0,09	935 799	0,10	917 310	0,06	1 017 937	0,06	1 027 419	0,06
85154 - Przeciwdziałanie alkoholizmowi	3	16 190 622	1,75	16 742 630	1,77	16 331 453	1,76	16 485 844	1,04	17 827 275	1,01	17 071 023	0,95
85201 - Placówki opiekuńczo-wychowawcze	4	621 409	0,07	699 294	0,07	1 117 434	0,12	1 702 825	0,11	2 283 384	0,13	2 448 313	0,14
85202 - Domy pomocy społecznej	5	28 756 319	3,11	32 230 840	3,41	36 945 569	3,98	40 567 987	2,55	47 873 504	2,70	51 483 081	2,87
85203 - Ośrodki Wsparcia	6	26 467 416	2,86	23 588 838	2,50	31 860 118	3,43	32 190 189	2,02	33 343 118	1,88	34 151 716	1,90
85204 - Rodziny zastępcze	7	1 088 787	0,12	2 769 368	0,29	4 305 050	0,46	5 685 927	0,36	7 288 350	0,41	7 613 776	0,42
85205 - Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie	8	366 816	0,04	396 224	0,04	583 839	0,06	537 555	0,03	700 793	0,04	815 785	0,05
85206 - Wspieranie rodziny (m.in. asystenci rodziny i rodziny wspierające)	9	3 451 781	0,37	4 810 010	0,51	6 550 906	0,71	7 150 589	0,45	7 786 057	0,44	7 930 005	0,44

Ocena zasobów pomocy społecznej województwa warmińsko-mazurskiego za 2016 rok

Wyszczególnienie		2013		2014		2015		2016		2017 Potrzeby		2018 Potrzeby	
		Kwota	%	Kwota	%	Kwota	%	Kwota	%	Kwota	%	Kwota	%
85212 - Świadczenia rodzinne, świadczenie z funduszu alimentacyjnego oraz składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe z ubezpieczenia społecznego	10	437 039 161	47,30	449 373 367	47,55	452 665 274	48,80	513 683 825	32,29	520 164 138	29,38	526 570 107	29,35
85213 - Składki na ubezpieczenie zdrowotne opłacane za osoby pobierające niektóre świadczenia z pomocy społecznej, niektóre świadczenia rodzinne oraz za osoby uczestniczące w zajęciach centrum integracji społecznej	11	6 145 731	0,67	6 729 510	0,71	8 674 224	0,94	9 614 336	0,60	10 249 680	0,58	10 381 019	0,58
85214 - Zasiłki i pomoc w naturze oraz składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe	12	92 423 065	10,00	89 821 982	9,50	85 700 630	9,24	77 355 366	4,86	76 725 973	4,33	77 443 625	4,32
85215 - Dodatki mieszkaniowe	13	37 789 946	4,09	36 525 459	3,86	33 048 334	3,56	29 572 797	1,86	30 972 080	1,75	31 153 669	1,74
85216 - Zasiłki stałe	14	43 051 459	4,66	45 203 584	4,78	46 666 860	5,03	52 082 297	3,27	52 092 672	2,94	52 428 358	2,92

Ocena zasobów pomocy społecznej województwa warmińsko-mazurskiego za 2016 rok

Wyszczególnienie		2013		2014		2015		2016		2017 Potrzeby		2018 Potrzeby	
		Kwota	%	Kwota	%	Kwota	%	Kwota	%	Kwota	%	Kwota	%
85219 - Ośrodek Pomocy Społecznej	15	88 514 787	9,58	85 509 581	9,05	90 564 379	9,76	93 910 140	5,90	99 854 141	5,64	100 980 118	5,63
85220 - Specjalistyczne poradnictwo, mieszkania chronione i ośrodki interwencji kryzysowej	16	114 909	0,01	120 131	0,01	153 718	0,02	190 432	0,01	284 736	0,02	420 486	0,02
85228 - Usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze	17	20 032 866	2,17	20 991 386	2,22	21 428 923	2,31	22 729 590	1,43	26 313 434	1,49	27 111 567	1,51
85231 - Pomoc dla cudzoziemców	18	2 500	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	2 800	0,00	4 000	0,00
85232 - Centra Integracji Społecznej	19	114 876	0,01	157 818	0,02	160 440	0,02	286 833	0,02	320 277	0,02	324 892	0,02
85278 - Usuwanie skutków klęsk żywiołowych	20	343 718	0,04	13 564	0,00	128 214	0,01	245 772	0,02	20 000	0,00	50 000	0,00
85295 - Pozostała działalność W tym: - klub integracji społecznej, - warsztat terapii zajęciowej, - prace społecznie użyteczne, - program "Pomoc państwa w zakresie dożywiania" - wkład własny gminy	21	57 971 876	6,27	59 576 688	6,30	52 070 027	5,61	646 959 170	40,66	794 015 003	44,85	802 626 542	44,74

Ocena zasobów pomocy społecznej województwa warmińsko-mazurskiego za 2016 rok

Wyszczególnienie		2013		2014		2015		2016		2017 Potrzeby		2018 Potrzeby	
		Kwota	%	Kwota	%	Kwota	%	Kwota	%	Kwota	%	Kwota	%
85305 - Żłobki	22	1 873 210	0,20	2 216 119	0,23	2 687 801	0,29	7 193 074	0,45	5 656 834	0,32	5 672 596	0,32
85306 - Kluby dziecięce	23	4 730	0,00	6 380	0,00	33 750	0,00	69 500	0,00	116 620	0,01	118 820	0,01
85307 - Dzienni opiekunowie	24	119 189	0,01	185 077	0,02	1 018 909	0,11	326 878	0,02	327 002	0,02	327 003	0,02
85311 - Rehabilitacja zawodowa i społeczna osób niepełnosprawnych	25	123 855	0,01	298 400	0,03	180 193	0,02	194 649	0,01	206 836	0,01	211 102	0,01
85321 - Zespoły orzekania o niepełnosprawności	26	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
85324 - Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych	27	5 500	0,00	13 484	0,00	12 737	0,00	14 000	0,00	10 000	0,00	10 000	0,00
85395 - Pozostała działalność w zakresie polityki społecznej	28	24 791 840	2,68	29 572 031	3,13	1 907 613	0,21	493 651	0,03	3 373 534	0,19	3 961 285	0,22
85415 - Pomoc materialna dla uczniów	29	35 699 645	3,86	36 780 497	3,89	31 908 925	3,44	30 863 473	1,94	31 474 162	1,78	31 491 360	1,76

* procentowy udział w wydatkach ogółem

Tabela nr 29. Struktura wydatków na zadania realizowane w ramach polityki społecznej w zł (rozdziały) – miasto na prawach powiatu.

Wyszczególnienie		2013		2014		2015		2016		2017 Potrzeby		2018 Potrzeby	
		Kwota	%	Kwota	%	Kwota	%	Kwota	%	Kwota	%	Kwota	%
Ogółem wydatki	1	236 594 497	100	248 968 937	100	243 644 150	100	363 549 666	100	401 077 042	100	408 482 241	100
85153 - Przeciwdziałanie narkomanii	2	60 265	0,03	63 957	0,03	65 250	0,03	47 492	0,01	67 000	0,02	68 000	0,02
85154 - Przeciwdziałanie alkoholizmowi	3	5 603 605	2,37	5 704 733	2,29	5 517 821	2,26	5 303 179	1,46	5 426 830	1,35	5 426 830	1,33
85201 - Placówki opiekuńczo-wychowawcze	4	16 221 207	6,86	14 042 879	5,64	13 917 129	5,71	14 097 088	3,88	13 809 412	3,44	13 909 412	3,41
85202 - Domy pomocy społecznej	5	25 452 909	10,76	28 265 477	11,35	29 820 325	12,24	31 228 454	8,59	32 968 475	8,22	33 468 475	8,19
85203 - Ośrodki Wsparcia	6	19 008 407	8,03	25 788 511	10,36	22 882 268	9,39	20 425 090	5,62	18 618 472	4,64	18 718 472	4,58
85204 - Rodziny zastępcze	7	8 726 036	3,69	8 776 650	3,53	9 244 191	3,79	11 062 624	3,04	12 204 272	3,04	12 204 272	2,99
85205 - Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie	8	767 533	0,32	874 986	0,35	797 045	0,33	750 708	0,21	814 038	0,20	814 038	0,20
85206 - Wspieranie rodziny (m.in. asystenci rodziny i rodziny wspierające)	9	1 331 381	0,56	2 298 427	0,92	2 209 192	0,91	2 298 815	0,63	2 418 207	0,60	2 422 285	0,59
85212 - Świadczenia rodzinne, świadczenie z funduszu alimentacyjnego oraz składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe z ubezpieczenia społecznego	10	62 728 306	26,51	64 835 215	26,04	67 265 257	27,61	79 013 604	21,73	80 025 601	19,95	81 259 408	19,89

Ocena zasobów pomocy społecznej województwa warmińsko-mazurskiego za 2016 rok

Wyszczególnienie		2013		2014		2015		2016		2017 Potrzeby		2018 Potrzeby	
		Kwota	%	Kwota	%	Kwota	%	Kwota	%	Kwota	%	Kwota	%
85213 - Składki na ubezpieczenie zdrowotne opłacane za osoby pobierające niektóre świadczenia z pomocy społecznej, niektóre świadczenia rodzinne oraz za osoby uczestniczące w zajęciach centrum integracji społecznej	11	1 312 778	0,55	1 411 833	0,57	1 631 287	0,67	1 860 127	0,51	1 959 348	0,49	1 983 218	0,49
85214 - Zasiłki i pomoc w naturze oraz składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe	12	15 661 268	6,62	14 140 667	5,68	12 603 018	5,17	11 572 729	3,18	10 921 205	2,72	11 272 000	2,76
85215 - Dodatki mieszkaniowe	13	16 138 353	6,82	15 019 346	6,03	13 066 077	5,36	11 685 147	3,21	12 001 542	2,99	12 002 000	2,94
85216 - Zasiłki stałe	14	10 915 403	4,61	11 531 774	4,63	11 984 647	4,92	13 151 972	3,62	12 925 700	3,22	13 025 700	3,19
85218 - Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie	15	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
85219 - Ośrodek Pomocy Społecznej	16	15 940 962	6,74	16 396 237	6,59	16 984 067	6,97	17 950 835	4,94	18 756 184	4,68	18 880 000	4,62
85220 - Specjalistyczne poradnictwo, mieszkania chronione i ośrodki interwencji kryzysowej	17	348 551	0,15	409 617	0,16	442 013	0,18	448 919	0,12	451 526	0,11	451 526	0,11
85228 - Usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze	18	6 837 054	2,89	6 821 966	2,74	6 678 108	2,74	7 579 672	2,08	7 886 809	1,97	7 986 809	1,96
85231 - Pomoc dla cudzoziemców	19	15 600	0,01	18 800	0,01	30 200	0,01	29 000	0,01	12 000	0,00	12 000	0,00

Ocena zasobów pomocy społecznej województwa warmińsko-mazurskiego za 2016 rok

Wyszczególnienie		2013		2014		2015		2016		2017 Potrzeby		2018 Potrzeby	
		Kwota	%	Kwota	%	Kwota	%	Kwota	%	Kwota	%	Kwota	%
85232 - Centra Integracji Społecznej	20	349 071	0,15	602 000	0,24	610 000	0,25	826 441	0,23	1 121 372	0,28	1 121 372	0,27
85278 - Usuwanie skutków klęsk żywiołowych	21	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
85295 - Pozostała działalność W tym: - klub integracji społecznej, - warsztat terapii zajęciowej, - prace społecznie użyteczne, - program "Pomoc państwa w zakresie dożywiania" - wkład własny gminy	22	7 794 924	3,29	8 550 609	3,43	7 674 803	3,15	116 684 592	32,10	149 292 592	37,22	153 876 036	37,67
85305 - Żłobki	23	9 478 856	4,01	9 796 637	3,93	11 227 083	4,61	10 567 202	2,91	10 497 883	2,62	10 607 020	2,60
85306 - Kluby dziecięce	24	40 128	0,02	43 452	0,02	61 628	0,03	65 660	0,02	68 880	0,02	68 880	0,02
85307 - Dzienni opiekunowie	25	0	0,00	0	0,00	0	0,00	36 000	0,01	48 000	0,01	48 000	0,01
85311 - Rehabilitacja zawodowa i społeczna osób niepełnosprawnych	26	372 708	0,16	426 476	0,17	462 105	0,19	640 714	0,18	467 373	0,12	472 167	0,12
85321 - Zespoły orzekania o niepełnosprawności	27	953 563	0,40	1 059 773	0,43	1 289 130	0,53	1 149 374	0,32	1 046 952	0,26	1 051 952	0,26
85324 - Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych	28	96 863	0,04	107 685	0,04	92 895	0,04	114 644	0,03	120 000	0,03	120 000	0,03
85395 - Pozostała	29	6 183 207	2,61	7 927 830	3,18	2 751 561	1,13	1 113 927	0,31	3 447 369	0,86	3 462 369	0,85

Ocena zasobów pomocy społecznej województwa warmińsko-mazurskiego za 2016 rok

Wyszczególnienie		2013		2014		2015		2016		2017 Potrzeby		2018 Potrzeby	
		Kwota	%	Kwota	%	Kwota	%	Kwota	%	Kwota	%	Kwota	%
działalność w zakresie polityki społecznej													
85415 - Pomoc materialna dla uczniów	30	4 255 559	1,80	4 053 400	1,63	4 337 050	1,78	3 845 657	1,06	3 700 000	0,92	3 750 000	0,92

* procentowy udział w wydatkach ogółem

Tabela nr 30. Struktura wydatków na zadania realizowane w ramach polityki społecznej (rozdziały) – powiat

Wyszczególnienie		2013		2014		2015		2016		2017 Potrzeby		2018 Potrzeby	
		Kwota	%	Kwota	%	Kwota	%	Kwota	%	Kwota	%	Kwota	%
Ogółem wydatki	1	212 201 860	100	221 570 203	100	220 637 612	100	231 241 813	100	245 093 753	100	249 532 180	100
85153 - Przeciwdziałanie narkomanii	2	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
85154 - Przeciwdziałanie alkoholizmowi	3	44 189	0,02	59 191	0,03	49 341	0,02	51 051	0,02	70 752	0,03	67 802	0,03
85201 - Placówki opiekuńczo-wychowawcze	4	38 271 468	18,04	39 775 719	17,95	40 583 379	18,39	40 760 393	17,63	42 776 407	17,45	43 469 162	17,42
85202 - Domy pomocy społecznej	5	94 776 140	44,66	98 091 600	44,27	100 550 011	45,57	100 896 482	43,63	105 698 940	43,13	106 380 368	42,63
85203 - Ośrodki Wsparcia	6	9 495 358	4,47	10 184 828	4,60	10 448 206	4,74	12 738 792	5,51	12 834 365	5,24	13 118 137	5,26
85204 - Rodziny zastępcze	7	39 378 292	18,56	40 871 669	18,45	41 404 776	18,77	50 283 653	21,75	55 264 986	22,55	56 262 853	22,55
85205 - Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie	8	711 858	0,34	905 592	0,41	854 002	0,39	784 952	0,34	784 153	0,32	876 664	0,35
85206 - Wspieranie rodziny (m.in. asystenci rodziny i rodziny wspierające)	9	120 209	0,06	105 156	0,05	108 256	0,05	104 854	0,05	56 704	0,02	116 300	0,05

Wyszczególnienie		2013		2014		2015		2016		2017 Potrzeby		2018 Potrzeby	
		Kwota	%	Kwota	%	Kwota	%	Kwota	%	Kwota	%	Kwota	%
85212 - Świadczenia rodzinne, świadczenie z funduszu alimentacyjnego oraz składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe z ubezpieczenia społecznego	10	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
85213 - Składki na ubezpieczenie zdrowotne opłacane za osoby pobierające niektóre świadczenia z pomocy społecznej, niektóre świadczenia rodzinne oraz za osoby uczestniczące w zajęciach centrum integracji społecznej	11	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
85214 - Zasiłki i pomoc w naturze oraz składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe	12	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
85215 - Dodatki mieszkaniowe	13	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
85216 - Zasiłki stałe	14	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00

Ocena zasobów pomocy społecznej województwa warmińsko-mazurskiego za 2016 rok

Wyszczególnienie		2013		2014		2015		2016		2017 Potrzeby		2018 Potrzeby	
		Kwota	%	Kwota	%	Kwota	%	Kwota	%	Kwota	%	Kwota	%
85218 - Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie	15	11 567 385	5,45	12 237 961	5,52	13 361 203	6,06	13 773 980	5,96	14 207 455	5,80	14 678 472	5,88
85220 - Specjalistyczne poradnictwo, mieszkania chronione i ośrodki interwencji kryzysowej	16	701 702	0,33	769 697	0,35	712 270	0,32	756 741	0,33	981 202	0,40	1 126 494	0,45
85228 - Usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze	17	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
85231 - Pomoc dla cudzoziemców	18	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
85232 - Centra Integracji Społecznej	19	0	0,00	30 000	0,01	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
85278 - Usuwanie skutków klęsk żywiołowych	20	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
85295 - Pozostała działalność W tym: - klub integracji społecznej, - warsztat terapii zajęciowej, - prace społecznie użyteczne, - program "Pomoc państwa w zakresie dożywiania" - wkład własny gminy	21	127 928	0,06	78 044	0,04	282 867	0,13	639 550	0,28	2 169 693	0,89	2 620 000	1,05

Ocena zasobów pomocy społecznej województwa warmińsko-mazurskiego za 2016 rok

Wyszczególnienie		2013		2014		2015		2016		2017 Potrzeby		2018 Potrzeby	
		Kwota	%	Kwota	%	Kwota	%	Kwota	%	Kwota	%	Kwota	%
85305 - Żłobki	22	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
85306 - Kluby dziecięce	23	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
85307 - Dzienni opiekunowie	24	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
85311 - Rehabilitacja zawodowa i społeczna osób niepełnosprawnych	25	1 985 978	0,94	2 268 984	1,02	2 140 085	0,97	2 259 534	0,98	2 277 393	0,93	2 296 197	0,92
85321 - Zespoły orzekania o niepełnosprawności	26	3 971 351	1,87	4 220 826	1,90	4 725 697	2,14	4 724 296	2,04	4 165 951	1,70	4 382 236	1,76
85324 - Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych	27	898 603	0,42	709 462	0,32	715 071	0,32	651 279	0,28	631 954	0,26	635 250	0,25
85395 - Pozostała działalność w zakresie polityki społecznej	28	9 958 999	4,69	10 929 780	4,93	4 379 734	1,99	2 364 369	1,02	2 736 317	1,12	3 063 764	1,23
85415 - Pomoc materialna dla uczniów	29	192 400	0,09	331 694	0,15	322 714	0,15	451 887	0,20	437 481	0,18	438 481	0,18

* procentowy udział w wydatkach ogółem

12 OCENA ZASOBÓW POMOCY SPOŁECZNEJ W KONTEKŚCIE REALIZACJI POLITYKI SPOŁECZNEJ PRZEZ SAMORZĄD WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO

Ocena zasobów pomocy społecznej województwa warmińsko-mazurskiego za 2016 rok sporządzona została w oparciu o oceny opracowane przez wszystkie gminy i powiaty. Aby dokument przedstawiał całościowo realizację działań w obszarze polityki społecznej, niezbędne jest przedstawienie informacji na temat zadań realizowanych przez Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego.

Realizacja polityki społecznej na poziomie wojewódzkim odbywa się w oparciu o zapisy głównego dokumentu strategicznego województwa – **Strategię rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do roku 2025**, zaktualizowaną i przyjętą przez Sejmik Województwa Warmińsko-Mazurskiego w 2013 roku. Jednym z celów strategicznych tego dokumentu jest wzrost aktywności społecznej, realizowanej głównie poprzez rozwój kapitału społecznego oraz wzrost dostępności i jakości usług publicznych. Wzrost aktywności społecznej i zawodowej jest warunkiem rozwoju gospodarczego, likwidowania problemów społecznych, budowania nowych więzi, a także realizacji potrzeb i aspiracji poszczególnych jednostek. Akcent kładziony na aktywność społeczną i zawodową przyczyniającą się do rozwoju społecznego pokrywa się również z celem głównym **Strategii polityki społecznej województwa warmińsko-mazurskiego do 2020 roku**, który brzmi: „Osoby i rodziny z województwa warmińsko-mazurskiego, ich środowiska lokalne i otoczenie instytucjonalne współdziałają ze sobą i są zaangażowane we wzmacnianie integracji oraz aktywizacji społecznej i zawodowej”.

2.1 Opracowywanie i wdrażanie programów wojewódzkich

Realizacja zapisów Strategii polityki społecznej na poziomie wojewódzkim odbywa się m.in. w oparciu o programy wojewódzkie. Opracowywanie i wdrażanie tych programów przebiega przy aktywnym współdziałaniu jednostek samorządu terytorialnego, administracji rządowej, jednostek organizacyjnych pomocy i integracji społecznej, instytucji rynku pracy, jednostek organizacyjnych wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, placówek działających w obszarze oświaty, kultury i sportu, podmiotów ekonomii społecznej, organizacji pozarządowych i in.

Szczegółowe informacje dotyczące wdrażania niżej wymienionych programów wojewódzkich znajdują się w corocznie opracowywanych i przyjmowanych przez Sejmik Województwa Warmińsko-Mazurskiego lub Zarząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego **raportach i sprawozdaniach**. Dokumenty te umieszczane są na stronie internetowej Urzędu Marszałkowskiego.

Poniżej zamieszczono wybrane informacje dotyczące wdrażania poszczególnych programów:

a. Wojewódzki Program Polityki Prorodzinnej na lata 2012-2016

Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego realizując zapisy ustawy o samorządzie województwa, dotyczące polityki prorodzinnej, wdrażał w 2016 roku Wojewódzki Program Polityki Prorodzinnej na lata 2012-2016.

W ramach realizacji działań ww. programu najważniejszym przedsięwzięciem były Warmińsko-Mazurskie Dni Rodziny, które odbywają się corocznie od 1999 roku na przełomie maja i czerwca, służąc integracji rodzin i społeczności lokalnych. W 2016 roku odbyły się już XVIII Warmińsko-Mazurskie Dni Rodziny, które przebiegły pod hasłem „Rodzina - tu wszystko się zaczyna”. Organizatorami Warmińsko-Mazurskich Dni Rodziny był Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego oraz działająca przy Marszałku Województwa Rada ds. Rodzin Województwa Warmińsko-Mazurskiego, przy współpracy z Katolickim Stowarzyszeniem „Civitas Christiana” w Olsztynie oraz Warmińsko-Mazurskim Urzędem Wojewódzkim. W ramach XVIII Warmińsko-Mazurskich Dni Rodziny, jak co roku, przeprowadzono konkursy na szczeblu wojewódzkim: Wojewódzki Konkurs Literacki, Wojewódzki Konkurs Plastyczny oraz Grafiki Komputerowej, promowano także Konkurs „Ośmiu Wspaniałych” dotyczący wolontariatu młodzieżowego. Przedsięwzięcie to było szeroko upowszechniane i nagłaśniane dzięki mediom, tj. na łamach „Gazety Olsztyńskiej” tygodnika „Nasz Olsztyniak” i „Gość Niedzielny”, za pośrednictwem Oddziału Terenowego TVP S.A. w Olsztynie, w Radiu Olsztyn i Radiu Plus, z którymi Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego współpracuje.

Systematyczny kontakt z lokalnymi organizatorami oraz szeroka promocja ww. przedsięwzięcia (m.in. poprzez biuletyn wydawany dwa razy do roku i plakat) sprawia, że Warmińsko-Mazurskim Dniom Rodziny towarzyszy wiele różnorodnych inicjatyw m.in. konferencje, seminaria, warsztaty, festyny, pikniki, rajdy rowerowe, biegi uliczne, przedstawienia, koncerty. W 2016 roku odbyło się ponad tysiąc wydarzeń, w których organizację zaangażowało się ponad 1.000 różnych podmiotów m.in. szkół, przedszkoli, domów kultury, jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, organizacji pozarządowych.

PROGRAM PN. „WARMIA I MAZURY DLA DUŻEJ RODZINY”

Sejmik Województwa Warmińsko-Mazurskiego Uchwałą Nr XVII/404/16 z dnia 31 maja 2016 roku przyjął Program pn. „Warmia i Mazury Dla Dużej Rodziny”. Program zakłada stworzenie katalogu miejsc przyjaznych rodzinie – placówek, instytucji, firm proponujących tańsze usługi, produkty i artykuły rodzinom wielodzietnym, których status został potwierdzony Ogólnopolską Kartą Dużej Rodziny. Każdy członek rodziny wielodzietnej posiadający Kartę Dużej Rodziny może korzystać z tańszej oferty Partnerów, których lista dostępna jest na stronie internetowej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie. W oparciu o zawarte z Partnerami Programu porozumienia, członkom rodzin wielodzietnych przysługują uprawnienia m.in. w postaci tańszych biletów wstępu na wydarzenia kulturalne, zniżek na dodatkowe zajęcia edukacyjne oraz uprawnienia w zakresie oferty rekreacyjnej, turystycznej i innej. W przedsięwzięciu biorą udział wszystkie instytucje i firmy otwarte na inicjatywy społeczne i przyjazne rodzinie.

W ramach ww. Programu realizowano kampanię promocyjno-informacyjną mającą na celu zachęcenie potencjalnych Partnerów do przystąpienia do Programu, w tym utworzenie zakładki na stronie internetowej w domenie <http://www.warmia.mazury.pl/>. Portal stanowi podstawowe źródło informacji o programie i zawiera m.in. bazę partnerów oraz wykaz ulg i uprawnień przez nich zaoferowanych w ramach programu „Warmia i Mazury dla Dużej Rodziny”. Ponadto podmiotowi zewnętrznemu zlecono przygotowanie materiałów informacyjnych i promocyjnych tj. ulotek oraz tabliczek i plakatów informacyjnych. Materiały te zostały przekazane podmiotom zaangażowanym w realizację projektu.

W roku 2016 do Programu „Warmia i Mazury dla Dużej Rodziny” przystąpiły 22 instytucje. W grupie tej znalazły się m.in. wojewódzkie samorządowe jednostki organizacyjne oraz podmioty prywatne. Partnerzy projektu zaoferowali pakiet szczególnych ulg i uprawnień dla

rodzin wielodzietnych w ramach prowadzonej przez siebie działalności. **Łączna liczba osób, które skorzystały z szeregu ulg/uprawnień w roku 2016 wyniosła 9.507.**

b. Wojewódzki Program Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej na lata 2013-2017

Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego w 2016 roku wdrażał Program Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej w Województwie Warmińsko-Mazurskim na lata 2013-2017. Program realizowany jest we współpracy z lokalnymi samorządami, instytucjami i placówkami, organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami, które zajmują się sprawami rodziny. W ramach realizacji ww. programu podjęto szereg działań i inicjatyw mających na celu szeroko rozumiane pojęcia wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, tj.:

- W okresie od stycznia do kwietnia 2016 roku odbyły się cztery spotkania doradczo-konsultacyjne mające na celu wdrożenie pilotażowego programu pn. „Metoda budowania strategii w pracy z dzieckiem i rodziną” w powiecie kętrzyńskim. Uczestnikami spotkań byli pracownicy Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Kętrzynie, przedstawiciele jednostek pomocy społecznej ww. powiatu, policji i poradni psychologiczno-pedagogicznej oraz pracownicy placówki opiekuńczo-wychowawczej. Podczas spotkań wypracowano model współpracy podmiotów zaangażowanych w pracę z rodziną biologiczną w sytuacji umieszczenia dziecka w pieczy zastępczej.
- W kwietniu 2016 roku zorganizowano seminarium szkoleniowe p.n. „Tworzenie kompleksowego systemu wsparcia rodziny i pieczy zastępczej w oparciu o współpracę PCPR, Sądu i Prokuratury”. Celem seminarium była poprawa jakości współpracy instytucji realizujących zadania w zakresie wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej oraz poszerzenia katalogu dobrych praktyk w zakresie współpracy na rzecz pracy z rodziną i powrotu dzieci z pieczy zastępczej do domu rodzinnego.
- Ponadto w ramach realizacji Programu 30 maja 2016 roku zainicjowano Warmińsko-Mazurskie Seminarium z okazji Dnia Rodzicielstwa Zastępczego. Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej zorganizował je we współpracy z Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie, Miejskim Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Olsztynie oraz Wyższą Szkołą Pedagogiczną im. Janusza Korczaka w Olsztynie. W Seminarium uczestniczyli przedstawiciele powiatowych centrów pomocy rodzinie, jednostek pomocy społecznej i świata naukowego oraz rodzice zastępczy i usamodzielnieni wychowankowie rodzin zastępczych. Seminarium było uroczystą okazją do lepszego wzajemnego poznania się rodziców zastępczych oraz do przedstawienia zarówno sukcesów jak i trudności w realizowanej funkcji opiekuńczo-wychowawczej. Pozwoliło na wypracowanie rekomendacji w zakresie poprawy jakości funkcjonowania rodzicielstwa zastępczego w województwie warmińsko-mazurskim.

➤ WARMIŃSKO-MAZURSKI OŚRODEK ADOPCYJNY W OLSZTYNIE

W oparciu o zapisy ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego powołał z dniem 31 grudnia 2011 roku nową jednostkę organizacyjną – Warmińsko-Mazurski Ośrodek Adopcyjny w Olsztynie. Funkcjonuje on od 1 stycznia 2012 roku wraz z filiami w Ełku i Elblągu.

Działania Warmińsko-Mazurskiego Ośrodka Adopcyjnego w Olsztynie w 2016 roku:

1. Przeposobienia dzieci (krajowe i międzynarodowe):
 - do Warmińsko-Mazurskiego Ośrodka Adopcyjnego w Olsztynie i jego filii zgłoszono 485 dzieci z uregulowaną sytuacją prawną,
 - do przeposobienia zakwalifikowano 176 dzieci,
 - dla 132 dzieci pozyskano rodziny przeposobiające, w tym 104 dzieci to przeposobienie krajowe, 28 dzieci - przeposobienia międzynarodowe.

Tabela nr 31. Liczba przeposobionych dzieci w województwie warmińsko-mazurskim w 2016 r. w podziale na wiek, płeć oraz miejsce pobytu przed przeposobieniem.

Lp.	Wyszczególnienie	Liczba dzieci			
		Olsztyn	Ełk	Elbląg	Razem
1	2	3			
1.	Dzieci przeposobione, z tego w wieku:	72	23	37	132
1.1.	poniżej 1 roku	9	1	7	17
1.2.	Od 1 roku do 4 lat	31	12	20	63
1.3	Od 5 do 9 lat	26	10	9	45
1.4	10 i więcej lat	6	0	1	7
2.	Dzieci przeposobione, z tego:	72	23	37	132
2.1.	dziewczęta	30	13	16	59
2.2.	chłopcy	42	10	21	73
3.	Dzieci przeposobione z orzeczeniem o niepełnosprawności	0	2	3	5
4.	Dzieci według miejsca pobytu przed przeposobieniem, w tym:	72	23	37	132
4.1.	w pieczy instytucjonalnej	13	1	2	16
4.2.	w rodzinnej pieczy zastępczej	59	22	35	116
4.3	w rodzinie biologicznej	0	0	0	0

2. Prowadzenie Wojewódzkiego Banku Danych o dzieciach z terenu województwa oczekujących na przeposobienie.
3. Poradnictwo dla rodzin przeposobiających i rodzin naturalnych.
4. Szkolenia prowadzone przez ośrodki adopcyjne dla kandydatów na rodziny przeposobiające.
5. Okresowa ocena sytuacji dziecka.
6. Opinia kwalifikacyjna dla kandydata do przeposobienia dziecka.

Szczegółowe dane na temat działalności ośrodka w powyższym zakresie prezentuje tabela nr 32.

Tabela nr 32. Działania Warmińsko-Mazurskiego Ośrodka Adopcyjnego.

Lp.	Wyszczególnienie	Olsztyn	Ełk	Elbląg	Razem
1.	Poradnictwo prowadzone przez ośrodki adopcyjne dla:	266	118	94	478
1.1	rodzin przeposobiających	255	117	83	455
1.2	rodzin naturalnych, w tym kobietom w ciąży sygnalizującym zamiar pozostawienia dziecka po	11	1	11	23

Lp.	Wyszczególnienie	Olsztyn	Ełk	Elbląg	Razem
	urodzeniu				
2.	Szkolenia prowadzone przez ośrodki adopcyjne dla kandydatów na rodziny przysposabiające	47 osób	16 osób	10 osób + 14 osób w trakcie szkolenia	73 osoby + 14 osób w trakcie szkolenia
3.	Opinia kwalifikacyjna dla kandydata do przysposobienia dziecka Dodatkowo: Opinie na zlecenie sądów rodzinnych	36 37	7 1	20 9	63
5.	Kwalifikacja dziecka do przysposobienia	110	13	53	176
6.	Wsparcie psychologiczno-pedagogiczne w postępowaniu postadopcyjnym	140	23	41	204
7.	Prowadzenie Wojewódzkiego Banku Danych.				
7.1	Karty dzieci zgłoszonych do WBD Olsztyn z kraju.				957
7.2	Karty dzieci zgłoszonych do WBD – wszystkie Ośrodki w kraju przez W-MOA w Olsztynie				89

7. Kwalifikacja kandydatów na rodziny adopcyjne.

W 2016 roku do Ośrodka zgłosiło się 126 rodzin zainteresowanych przysposobieniem dzieci. Gotowość do podjęcia procedury przysposobienia oraz spełnianie warunków formalnych prezentowało 49 rodzin, które zakwalifikowano na szkolenie.

8. Pozostałe działania :

- promocja idei rodzicielstwa adopcyjnego,
- organizacja „dni otwartych” Warmińsko-Mazurskiego Ośrodka Adopcyjnego,
- spotkanie z dyrektorami powiatowych centrów pomocy rodzinie województwa warmińsko-mazurskiego, zorganizowane przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w WMOAO.

c. Wojewódzki Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Województwie Warmińsko-Mazurskim na lata 2016-2020

Sejmik Województwa Warmińsko-Mazurskiego Uchwałą Nr XIII/301/15 z dnia 30 grudnia 2015 r. przyjął Wojewódzki Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Województwie Warmińsko-Mazurskim na lata 2016-2020. W roku 2016 w budżecie Województwa na realizację Wojewódzkiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych zabezpieczone zostały środki finansowe w wysokości 394 300 zł, które przeznaczono m.in. na:

- wsparcie publicznych zakładów opieki zdrowotnej, dla których Samorząd Województwa jest organem założycielskim, przekazując dotacje w łącznej

- wysokości 82.200 zł. Środki te przeznaczono na modernizacje, remonty oraz doposażenie w niezbędny sprzęt i materiały.
- wsparcie finansowe Gminy Miejskiej Giżycko w wysokości 50.000 zł na pierwsze wyposażenie nowoutworzonego Centrum Integracji Społecznej.
 - dofinansowanie zadania „Podnoszenie kwalifikacji pracowników lecznictwa odwykowego w Województwie Warmińsko-Mazurskim” realizowanego przez Wojewódzki Ośrodek Terapii Uzależnień od Alkoholu i Współuzależnień w Giżycku. Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego w roku 2016 przeznaczył środki na ten cel w wysokości 68.198 zł. W wyniku przekazanej dotacji, kwalifikacje zawodowe podwyższyło 15 pracowników lecznictwa uzależnień. Poza dofinansowaniem szkoleń indywidualnych zorganizowane zostały przez Ośrodek dwa moduły szkolenia grupowego, w postaci konferencji. Ponadto, wzorem lat ubiegłych, przeprowadzone zostały superwizje programów terapeutycznych w 17 placówkach lecznictwa odwykowego.
 - organizację wiosennej narady pełnomocników/koordynatorów ds. rozwiązywania problemów alkoholowych, przygotowaną przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego. W naradzie udział wzięło łącznie 47 osób, głównie gminni pełnomocnicy/koordynatorzy ds. rozwiązywania problemów uzależnień, a także kierownicy ośrodków pomocy społecznej, sekretarze gmin oraz przedstawiciele powiatowego centrum pomocy rodzinie.

Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego, realizując zadania zapisane w Wojewódzkim Programie Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, współpracuje z samorządami lokalnymi. Jednym z elementów tej współpracy jest organizowanie spotkań, które są podstawą do tworzenia spójnej polityki profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień i przeciwdziałania przemocy w rodzinie na terenie województwa warmińsko-mazurskiego. Cykliczne narady przynoszą wymierne rezultaty przede wszystkim poprzez wymianę „dobrych praktyk”, analizowanie bieżących problemów oraz przekazywanie najnowszych trendów w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom.

d. Wojewódzki Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w Województwie Warmińsko-Mazurskim na lata 2015-2020

W 2016 roku zadania wynikające z ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz określone w Krajowym Programie Przeciwdziałania Przemocy realizowane były w ramach Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w Województwie Warmińsko-Mazurskim lata 2015-2020.

W ramach współpracy z trzecim sektorem, Samorząd Województwa zaproponował w 2016 roku w otwartym konkursie ofert z zakresu profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień, trzy zadania do realizacji organizacjom pozarządowym, o następującej treści:

- szkolenia przeznaczone dla osób pracujących z osobami uwikłanymi w przemoc w rodzinie,
- zorganizowanie w dniach 25 listopada – 10 grudnia wojewódzkich obchodów w ramach kampanii „Biała wstążka” poświęconej przeciwdziałaniu przemocy wobec kobiet.
- zorganizowanie konferencji mającej na celu upowszechnianie „dobrych praktyk” w zakresie skutecznych metod przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Cztery ze zgłoszonych projektów otrzymały dofinansowanie na łączną kwotę: 20.000 zł.

W roku 2016 w ramach realizacji ww. Programu przeprowadzono ponadto szkolenia, konferencje jak i kampanie przeciwko przemocy, tj.:

- szkolenia dotyczące niesienia pomocy i wsparcia osobom i rodzinom doświadczającym sytuacji kryzysowych z powodu przemocy w rodzinie. Łącznie przeprowadzono pięć szkoleń, w których wzięło udział ok. 300 osób m.in.: pracownicy socjalni, policjanci, pedagodzy, kuratorzy, psychologzy oraz przedstawiciele innych zawodów,
- Samorząd Województwa, w ramach współpracy z Fundacją Instytut Badań i Edukacji Społecznej z Olsztyna włączył się w organizację konferencji pod hasłem „Oblicza przemocy – portret sprawcy”, która odbyła się 25 listopada 2016 roku w Elblągu. Udział w niej wzięło 70 osób, m.in.: pracownicy samorządów gminnych i powiatowych, pedagodzy, pracownicy socjalni, policjanci, kuratorzy sądowi, terapeuci, członkowie zespołów interdyscyplinarnych ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie, pracownicy specjalistycznych placówek zajmujących się pomocą ofiarom i sprawcom przemocy,
- 25 listopada 2016 roku w Elblągu odbyła się Wojewódzka Konferencja pn. „Oblicza Przemocy – portret sprawcy” organizowana w ramach międzynarodowej Kampanii „Biała Wstążka” – kampanii przeciwko przemocy ze względu na płeć,
- w ramach ww. Kampanii 3 grudnia 2016 roku Samorząd Województwa, szereg samorządów lokalnych jak i organizacji pozarządowych zorganizowało „Dzień Otwartych Drzwi”. W dniu tym placówki oraz instytucje niosące pomoc ofiarom przemocy w rodzinie były otwarte i służyły pomocą oraz informacją wszystkim zainteresowanym. W inicjatywę włączyło się 65 instytucji. Z informacji uzyskanych z instytucji, które włączyły się w kampanię wynika, że tego typu działania są potrzebne ze względu na uświadamianie ludziom faktu, iż są miejsca, w których zawsze otrzymają pomoc.

e. Wojewódzki Program Przeciwdziałania Narkomanii w Województwie Warmińsko-Mazurskim na lata 2013-2017

Samorząd Województwa realizuje Wojewódzki Program Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2013-2017, którego celem jest przeciwdziałanie narkomanii w województwie warmińsko-mazurskim. W ramach realizacji programu podejmowane są działania profilaktyczne zmierzające do zahamowania tempa wzrostu popytu na narkotyki. Osoby uzależnione obejmowane są leczeniem, rehabilitacją, postrehabilitacją. Ponadto prowadzone są badania i monitoring problemu narkomanii w celu zapewnienia dostępu do informacji dla budowania i prowadzenia racjonalnej polityki społecznej w tym obszarze.

W budżecie Województwa w 2016 roku na realizację Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Narkomanii zabezpieczone zostały środki w wysokości 255.000 zł, które zostały przeznaczone na następujące działania:

- otwarty konkurs ofert na wykonanie zadań publicznych Samorządu Województwa przez organizacje pozarządowe w zakresie przeciwdziałania narkomanii, przeznaczając na ten cel 60.000 zł. Ze złożonych wniosków, które spełniały wymogi formalne i podlegały rozpatrzeniu, wybrano 7 ofert do realizacji i dofinansowania w ramach budżetu Województwa. Ogólna liczba uczestników działań wyniosła 1.362 osoby,
- zorganizowanie spotkania poświęconego problemowi zagrożenia używania dopalaczy w województwie warmińsko-mazurskim. W spotkaniu udział wzięło 19 osób, byli to przedstawiciele instytucji, placówek i organizacji na co dzień zajmujących się problematyką uzależnień od substancji psychoaktywnych, takich jak: stacje sanitarno-

epidemiologiczne (w Elblągu i Olsztynie), kierownicy ośrodków terapeutycznych, przedstawiciele Policji, psychoprofilaktycy,

- samorząd województwa podejmował ponadto szereg działań, mających na celu walkę z problemem zażywania „dopalaczy” i innych substancji psychoaktywnych oraz planował zadania na kolejne lata. W kwietniu 2016 roku zostały przesłane do gmin wnioski i rekomendacje do realizacji, podjęte przez uczestników ww. seminarium dotyczącego problematyki „dopalaczy”. Problem używania środków zastępczych został również przedstawiony na wojewódzkiej naradzie pełnomocników w Kromerowie.

f. Wojewódzki program wyrównywania szans i przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu oraz pomocy w realizacji zadań na rzecz zatrudniania osób niepełnosprawnych na lata 2016-2020

Zarząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego Uchwałą nr 70/876/15/V z dnia 29 grudnia 2015 r. przyjął „Wojewódzki program wyrównywania szans i przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu oraz pomocy w realizacji zadań na rzecz zatrudniania osób niepełnosprawnych na lata 2016-2020”. Zadania w zakresie powyższego programu realizowane były przede wszystkim przez Departament Zdrowia, a także Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej, Departament Turystyki i Departament Sportu Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie oraz jednostki organizacyjne Województwa Warmińsko-Mazurskiego.

Działania zrealizowane w 2016 roku w ramach ww. Programu:

- Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego dofinansował 21 działań, w tym osiemnastu organizacji pozarządowych oraz trzech szpitali psychiatrycznych z terenu województwa warmińsko-mazurskiego, na łączną kwotę ponad 66 tys. zł. Odbyły się m.in.: imprezy rekreacyjno-sportowe, zajęcia rehabilitacyjne i terapeutyczne, spotkania integracyjne, turnusy, zajęcia sportowe, warsztaty artystyczne, konferencje, szkolenia. Łącznie we wszystkich zrealizowanych przez Departament Zdrowia projektach uczestniczyło prawie 39 tys. beneficjentów, w tym ponad tysiąc to osoby z niepełnosprawnościami.
- Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego udzielił dotacji Warmińsko-Mazurskiej Federacji Sportu Osób Niepełnosprawnych na dofinansowanie organizacji 26 masowych imprez sportowych rangi ogólnopolskiej. Udzielono także dotacji na jedną imprezę sportową organizowaną przez stowarzyszenie działające na rzecz osób niepełnosprawnych. Łączna kwota dofinansowania wyniosła 66 tys. zł. W imprezach sportowych uczestniczyło ponad 800 niepełnosprawnych mieszkańców województwa warmińsko-mazurskiego. Ponadto dotacje udzielono 5 klubom sportowym i jednemu stowarzyszeniu, na łączną kwotę 70 tys. zł, z przeznaczeniem na szkolenia sportowe zawodników – reprezentantów województwa i ich udział w zawodach ogólnopolskich i międzynarodowych w dyscyplinach paraolimpijskich oraz igrzyskach głuchych. Uczestniczyło w nich łącznie ponad 170 osób z niepełnosprawnościami. Wsparciem objęto również niepełnosprawnych sportowców.
- Wojewódzki Ośrodek Ruchu Drogowego w Elblągu oraz Wojewódzki Ośrodek Ruchu Drogowego – Regionalne Centrum Bezpieczeństwa Ruchu Drogowego w Olsztynie, przeprowadziły w sumie ponad 30 akcji, seminariów, konferencji i innych form uświadamiających na temat bezpieczeństwa ruchu drogowego.

- Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego oraz jego jednostki organizacyjne zrealizowały w 2016 r. seminaria, szkolenia, zajęcia z zakresu udzielania pierwszej pomocy, higieny jamy ustnej, dietetyki, a także zdrowego stylu życia. Łącznie w ww. formach doskonalenia uczestniczyło 650 osób.
- Departament Turystyki Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie wraz z 22 jednostkami samorządu terytorialnego (gminnego i powiatowego) oraz Warmińsko-Mazurską Regionalną Organizacją Turystyczną realizował Projekt „Modernizacja i rozbudowa regionalnego systemu informacji turystycznej”, w ramach którego stworzono podjazdy, a także dostosowano pomieszczenia centrów informacji turystycznej do potrzeb osób poruszających się na wózkach inwalidzkich,
- Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego, dofinansował w 2016 r., ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, roboty budowlane w 6 obiektach służących rehabilitacji, w związku z potrzebami osób niepełnosprawnych, w łącznej kwocie 3.477.000 zł. Realizacja ww. zadania stworzyła osobom niepełnosprawnym lepsze warunki do kompleksowej rehabilitacji w miejscu zamieszkania. Ze złożonych wniosków o dofinansowanie ww. zadań i sprawozdań wynika, że z nowopowstałych lub rozbudowanych obiektów służących rehabilitacji będzie mogło korzystać dodatkowo ponad 10 tys. osób z niepełnosprawnościami.
- Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego wydał 5 opinii o ośrodkach ubiegających się o wpis do rejestru ośrodków, w których mogą odbywać się turnusy dla osób niepełnosprawnych korzystających z dofinansowania ze środków PFRON. Przedmiotowe opinie zostały przekazane Wojewodzie Warmińsko-Mazurskiemu, który na ich podstawie dokonał wpisu do rejestru ośrodków, w których mogą odbywać się turnusy dla osób niepełnosprawnych, korzystających z dofinansowania ze środków PFRON.
- Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej zorganizował Konferencję „Wspólna sprawa – Konwencja ONZ o prawach osób niepełnosprawnych w województwie warmińsko-mazurskim”. Wydarzenie to miało za zadanie przybliżenie obecnym reprezentantom różnych środowisk zasad ww. Konwencji ONZ.
- ROPS opracował Bazę placówek, instytucji i ośrodków wsparcia umożliwiających rehabilitację osób niepełnosprawnych w województwie warmińsko-mazurskim, która jest co roku aktualizowana na podstawie informacji zebranych z powiatów i gmin województwa warmińsko-mazurskiego. Na 31 grudnia 2016 roku baza zawierała 592 adresy podmiotów działających na terenie województwa na rzecz wsparcia osób z niepełnosprawnością i ich rodzin.
- Samorząd Województwa oraz jednostki mu podlegające zrealizowały ponad 38 szkoleń/warsztatów a także programy edukacyjne dla kadry jednostek działających na rzecz osób z niepełnosprawnością jak również dla dzieci i młodzieży. Łącznie w ww. szkoleniach i warsztatach uczestniczyło ponad 400 osób. Ponadto Szkoła Policealna w Ełku prowadziła kształcenie w 5 kierunkach zawodowych, tj. opiekun: medyczny, środowiskowy, osoby starszej oraz terapeuta zajęciowy i technik masażysta, przygotowujących kadrę do opieki oraz wsparcia osób z niepełnosprawnościami.
- Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego współorganizował XVIII Festyn Integryjny „Jesteśmy Razem”. Do organizacji

Festynu włączyło się wielu partnerów społecznych. W Festynie wzięli udział przedstawiciele domów pomocy społecznej, warsztatów terapii zajęciowej z całego województwa, organizacji pozarządowych oraz mieszkańcy Olsztyna i okolic. Uczestniczyło w nim około 800 osób, w tym z niepełnosprawnościami.

- Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego zlecił 10 organizacjom pozarządowym realizację zadań z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych ze środków PFRON, na łączną kwotę 200.000 zł, w których uczestniczyło około 483 osób.
- Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego przyznał w 2016 r. dofinansowanie, ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych a także ze środków budżetu Województwa, na działanie 8 zakładów aktywności zawodowej, w łącznej kwocie 4.923.826 zł.

g. Program „Polityka senioralna województwa warmińsko-mazurskiego na lata 2014-2020”

Uchwałą Zarządu Województwa Nr 4/39/14/IV z dnia 20 stycznia 2014 roku przyjęto do wdrażania program „Polityka senioralna województwa warmińsko-mazurskiego na lata 2014-2020”, będący kontynuacją pierwszego Wojewódzkiego programu na rzecz osób starszych realizowanego w latach 2009-2013

W 2016 roku w ramach powyższego programu zrealizowano m.in.:

- Seminarium pt.: „Rozpoznawanie i przeciwdziałanie przemocy wobec osób starszych”. Seminarium skierowane było do osób pracujących bezpośrednio z podopiecznymi. Wzięło w nim udział blisko 70 uczestników – zatrudnionych w środowiskowych domach samopomocy, dziennych domach pomocy oraz domach pomocy społecznej z terenu województwa warmińsko-mazurskiego.
- Wojewódzką konferencję z okazji Światowego Dnia Praw Osób Starszych pt.: „Prawo osób starszych do przyjaznej przestrzeni publicznej, aktywności społecznej oraz bezpieczeństwa”, która zgromadziła ponad 150 uczestników. Podczas konferencji mówiono o kreowaniu przestrzeni publicznej przyjaznej seniorom. Eksperti z Europejskiej Platformy Seniorów AGE Platform przybliżyli europejskie doświadczenia w tworzeniu środowisk przyjaznych osobom starszym oraz możliwości dalszego, wspólnego działania w ramach europejskiego Przymierza na Rzecz Zmian Demograficznych.
 - Ponadto, rozstrzygnięto konkurs „Dzielny Senior” przeprowadzony w ramach wojewódzkiej kampanii „Bezpieczny Senior”, której organizatorem była Federacja Organizacji Socjalnych Województwa Warmińsko-Mazurskiego FOSa z Olsztyna, w partnerstwie z Samorządem Województwa Warmińsko-Mazurskiego oraz Komendą Wojewódzką Policji w Olsztynie.
- IX Wojewódzką konferencję z okazji Międzynarodowego Dnia Osób Starszych pt.: „Seniorzy zaangażowani w zmianę społeczną”. Organizatorem konferencji była Federacja Organizacji Socjalnych Województwa Warmińsko-Mazurskiego FOSa z Olsztyna w ramach zadania zleconego przez Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego. W październikowej konferencji udział wzięło ok. 150 osób.
- Audycję radiową poradniczo-informacyjną na temat bezpieczeństwa seniorów na Warmii i Mazurach wyprodukowaną i wyemitowaną na zlecenie Samorządu Województwa. Miała ona formę rozmowy z trzema ekspertami – przedstawicielami policji, straży pożarnej i ośrodka pomocy społecznej.

- W ramach dotacji udzielonych w 2016 r. z budżetu Województwa Warmińsko – Mazurskiego organizacjom pozarządowym i innym uprawnionym podmiotom dofinansowano łącznie 13 zadań zleconych w obszarze pomocy społecznej, z czego 6 zadań, o łącznej wartości przekazanych dotacji 60 000 zł (na 129 600 zł), to zadania polegające na aktywizowaniu osób starszych, budowaniu i promowaniu ich pozytywnego wizerunku, w tym m.in.:
 - dofinansowano działalność Wojewódzkich Rzeczników Praw Osób Starszych, zrealizowano warsztaty/kursy aktywizujące seniorów,
 - zorganizowano imprezy integrujące środowiska osób starszych oraz spotkania budujące solidarność międzypokoleniową,
 - promowano pozytywny wizerunek seniorów.

Ponadto, w 2016 roku w ramach XIII edycji konkursu Godni Naśladowania w kategorii na najlepszą inicjatywę na rzecz osób starszych w województwie warmińsko-mazurskim Samorząd Województwa nagrodił Stowarzyszenie Społeczno-Kulturalne MOZAIKA z Miłomłyną za inicjatywę „Musicales na ludowo” oraz wyróżnił Towarzystwo Przyjaciół LO z Pasłęka za „Turniej muzyczny - Muzyka łączy pokolenia” w ramach XIII edycji. Zarówno nagrodzeni, jak i wyróżnieni otrzymali statuetki i nagrody finansowe.

2.2 Organizowanie kształcenia kadr pomocy społecznej

W 2016 roku w ramach realizacji tego zadania, ze środków budżetu Województwa Warmińsko-Mazurskiego zorganizowano 9 szkoleń dla pracowników jednostek organizacyjnych pomocy i integracji społecznej (ośrodków pomocy społecznej, domów pomocy społecznej, powiatowych centrów pomocy rodzinie, placówek opiekuńczo-wychowawczych, środowiskowych domów samopomocy). Odbyły się one w formie szkoleń dwu – i trzydniowych, podczas których przeszkolono 290 osób.

Organizowane szkolenia pozwoliły uczestnikom zdobyć wiedzę i nabyć umiejętności oraz kompetencje m.in. w zakresie:

- mediacji,
- profesjonalnego kontaktu z trudnym klientem w relacji interpersonalnej,
- praktycznych umiejętności w pracy z osobami niepełnosprawnymi intelektualnie, chorymi psychicznie, osobami starszymi,
- kontraktu socjalnego,
- diagnozowania sytuacji klienta,
- metod zarządzania projektem w pomocy społecznej.

2.3 Inspirowanie i promowanie nowych rozwiązań w zakresie pomocy społecznej

Marszałek Województwa Warmińsko-Mazurskiego corocznie począwszy od 2001 roku przyznaje nagrody oraz wyróżnienia pracownikom pomocy i integracji społecznej, a także aktywnym liderom organizacji pozarządowych województwa warmińsko-mazurskiego.

Nagrody i wyróżnienia mogą być przyznane w dwóch kategoriach:

- 1) **indywidualnej** - pracownikom pomocy i integracji społecznej oraz najbardziej aktywnym liderom organizacji pozarządowych z terenu województwa warmińsko-mazurskiego;

- 2) **zespołowej** - jednostkom organizacyjnym pomocy i integracji społecznej oraz organizacjom pozarządowym działającym na terenie województwa warmińsko-mazurskiego w obszarze pomocy i integracji społecznej.

Celem przyznania nagród i wyróżnień jest promocja nowoczesnych oraz twórczych rozwiązań w dziedzinie pomocy i integracji społecznej. W 2016 roku nagrody otrzymało 6 osób, natomiast 3 osobom przyznano wyróżnienia. Przyznano również 3 nagrody zespołowe w formie szklanych statuetek. Wręczenie nagród i wyróżnień odbyło się podczas uroczystości z okazji Dnia Pracownika Socjalnego zorganizowanej 17 listopada 2016 r. w salach olsztyńskiego zamku.

2.4 Zlecenie organizacjom pozarządowym zadań z obszaru polityki społecznej

W ramach realizacji Programu współpracy Samorządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie na rok 2016, w grudniu 2015 roku ogłoszony został otwarty konkurs ofert na wykonanie zadań Samorządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego z zakresu pomocy społecznej oraz profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień przez organizacje pozarządowe oraz inne uprawnione podmioty w roku 2016.

Ponadto, w kwietniu 2016 roku ogłoszono otwarty konkurs ofert na realizację w 2016 roku zadań z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych, dofinansowanych przez Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych.

Organizacje pozarządowe i inne uprawnione podmioty mogły ubiegać się o dofinansowanie realizacji zadań z zakresu polityki społecznej.

W wyniku rozstrzygnięcia w/w konkursów wsparto 31 organizacji pozarządowych, dofinansowano realizację 34 zleconych zadań publicznych o łącznej wartości przekazanych dotacji 409.600 zł, w tym:

- z zakresu pomocy społecznej dofinansowano realizację 13 zadań zleconych, o łącznej wartości przekazanych dotacji 12.600 zł,
- z zakresu profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień oraz przeciwdziałania przemocy w rodzinie dofinansowano realizację 11 zadań zleconych, o łącznej wartości przekazanych dotacji 80.000 zł,
- z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych, ze środków finansowych PFRON będących w dyspozycji Samorządu Województwa, dofinansowano realizację 10 zadań zleconych o łącznej wartości przekazanej dotacji 200.000 zł.

Łączna liczba mieszkańców województwa – uczestników dofinansowanych projektów wyniosła 185.455 osób

W ramach dotacji udzielonych organizacjom pozarządowym w zakresie: pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień oraz przeciwdziałania przemocy w rodzinie, a także rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych w 2016 r. dofinansowano m.in.:

1. Działania na rzecz rozwoju i wspierania aktywności społecznej osób starszych oraz wzmacnianie i promowanie integracji międzypokoleniowej,
2. Organizację w Olsztynie XVIII Wojewódzkiego Festynu Integracyjnego, o zasięgu regionalnym, dla osób niepełnosprawnych pod hasłem „Jesteśmy Razem”.

3. Wydanie dwóch numerów biuletynu promującego działania realizowane w ramach XVIII Warmińsko-Mazurskich Dni Rodziny, tj. biuletynu inauguracyjnego i biuletynu podsumowującego XVIII Warmińsko-Mazurskie Dni Rodziny.
4. Działania na rzecz wsparcia osób bezdomnych.
5. Działania z zakresu przeciwdziałania narkomanii.
6. Działania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Zajęcia rehabilitacyjne grupowe i indywidualne, szkolenia, warsztaty i kursy dla osób niepełnosprawnych, ich rodzin i opiekunów.

2.5 Realizacja Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 w zakresie Osi priorytetowej 11 Włączenie społeczne

Oś priorytetowa 11 Włączenie społeczne Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 ukierunkowana jest na aktywizację społeczną oraz zawodową osób doświadczających ubóstwa i wykluczenia społecznego z różnych przyczyn m.in. bezrobocia, niepełnosprawności, a także braku dostępu do wysokiej jakości usług publicznych.

Celami szczegółowymi Osi priorytetowej 11 są:

- Aktywne włączenie osób zagrożonych ubóstwem i/lub wykluczeniem społecznym poprzez poprawę i wzmocnienie ich sytuacji społeczno-zawodowej,
- Zwiększenie dostępności usług zdrowotnych,
- Zwiększenie dostępności usług społecznych dla osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym,
- Wzrost zatrudnienia poprzez rozwój ekonomii społecznej.

W ramach Osi priorytetowej Włączenie społeczne w 2016 roku ogłoszono nabór na 11 konkursów w ramach następujących Poddziałań:

- 11.1.1 Aktywizacja społeczna i zawodowa osób wykluczonych oraz zagrożonych wykluczeniem społecznym – 6 konkursów – łączna alokacja przeznaczona na konkursy – ponad 122 mln zł,
- 11.1.2 Aktywizacja społeczna i zawodowa osób wykluczonych oraz zagrożonych wykluczeniem społecznym z wykorzystaniem instrumentów aktywnej integracji – projekt ZIT Olsztyn – 1 konkurs – alokacja przeznaczona na konkurs – ponad 15 mln zł,
- 11.1.3 Usługi skierowane do osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym świadczone przez podmioty integracji społecznej - projekt ZIT Ełk – 1 konkurs – alokacja przeznaczona na konkurs – ponad 4 mln zł,
- 11.2.3 Ułatwienie dostępu do usług społecznych, w tym integracja ze środowiskiem lokalnym – 2 konkursy – łączna alokacja przeznaczona na konkursy – ponad 42 mln zł,
- 11.3.1 Wsparcie przedsiębiorczości społecznej – 1 konkurs – alokacja przeznaczona na konkurs – ponad 21 mln zł.

W ramach przedmiotowych konkursów złożono ogółem 203 wnioski o dofinansowanie, tj.:

- Poddziałanie 11.1.1 – 123 wnioski,

- Poddziałanie 11.1.2 – 9 wniosków,
- Poddziałanie 11.1.3 – 2 wnioski,
- Poddziałanie 11.2.3 – 67 wniosków,
- Poddziałanie 11.3.1 – 2 wnioski.

W wyniku rozstrzygnięcia konkursów podpisane zostaną 62 umowy o dofinansowanie na łączną kwotę 104, 60 mln zł.

Działanie 10.7 Aktywne i zdrowe starzenie się Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 ukierunkowane jest na realizację kompleksowych programów zdrowotnych obejmujących profilaktykę, diagnostykę i promocję zdrowia, świadczonych indywidualnym osobom w celu zachowania dobrego stanu zdrowia i wydłużenia wieku aktywności zawodowej wśród mieszkańców województwa. Celem szczegółowym Działania 10.7 jest zmniejszenie poziomu dezaktywacji zawodowej ze względu na chorobę lub niepełnosprawności.

W ramach Działania 10.7 w 2016 roku ogłoszono nabór na 1 konkurs w ramach typu projektu: Realizacja programów profilaktycznych opracowanych na szczeblu krajowym pod nadzorem Ministerstwa Zdrowia w zakresie raka szyjki macicy, w tym działania zwiększające zgłaszalność na badania profilaktyczne. Alokacja na ten konkurs wynosiła ponad 2,1 mln zł. W ramach przedmiotowego konkursu złożono ogółem 11 wniosków o dofinansowanie projektów, a jego rozstrzygnięcie nastąpi w 2017 roku.

2.6 Realizacja Wojewódzkiego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej Warmia i Mazury 2015-2020

W dniu 5 maja 2016 r. Zarząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie przyjął do realizacji Projekt pozakonkursowy Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Olsztynie pt. „Ekonomia Społeczna na Warmii i Mazurach” w ramach Poddziałania 11.3.2. Koordynacja ekonomii społecznej w regionie Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020.

Projekt stanowi kontynuację tworzonego systemu wsparcia i koordynacji rozwoju ekonomii społecznej, zapoczątkowanego w okresie programowania 2007-2013 w ramach Projektu systemowego Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Olsztynie pt. „Efektywnie, Fachowo, Skutecznie na Warmii i Mazurach”. Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie realizuje projekt pozakonkursowy od lutego 2016 r. do końca 2017 r.

Celem projektu jest wzmocnienie znaczenia ekonomii społecznej na Warmii i Mazurach poprzez funkcjonowanie Regionalnego Komitetu Rozwoju Ekonomii Społecznej (RKRES), umocnienie powiązań podmiotów ekonomii społecznej, wzrost widoczności podmiotów ekonomii społecznej i współpracy jednostek samorządu terytorialnego w celu budowania dobrego klimatu dla rozwoju ekonomii społecznej do końca 2017 r.

Grupę docelową w projekcie stanowią pracownicy lokalnych i regionalnych podmiotów działających na rzecz rozwoju ekonomii społecznej.

Najważniejsze wydarzenia zrealizowane w ramach projektu w 2016 r.:

- organizacja spotkań sieciujących podmioty reintegracyjne (Centra i Kluby Integracji Społecznej, Warsztaty Terapii Zajęciowej, Zakłady Aktywności Zawodowej), skutkujących zawiązaniem sieci kooperacji podmiotów reintegracyjnych pn. Regionalna Platforma Współpracy na Rzecz Rozwoju Ekonomii Społecznej, w skład której weszło 49 podmiotów,

- powołanie Warmińsko-Mazurskiej Sieci Ośrodków Wsparcia Ekonomii Społecznej,
- organizacja ogólnowojewódzkiej konferencji pt. „Ekonomia społeczna szansą rozwoju lokalnego” w ramach Warmińsko-Mazurskich Dni z Ekonomią Społeczną, w której udział wzięło 120 przedstawicieli regionalnych i lokalnych podmiotów działających na rzecz ekonomii społecznej,
- organizacja 3-dniowych wizyt studyjnych na terenie województwa wielkopolskiego dla przedstawicieli jednostek samorządu terytorialnego oraz reprezentantów ośrodków wsparcia ekonomii społecznej,
- rozpoczęcie wsparcia eksperckiego dla 16 wybranych jednostek samorządu terytorialnego z zakresu stosowania klauzul społecznych w zamówieniach publicznych,
- wydanie Biletynu „Ekonomia społeczna na Warmii i Mazurach“,
- organizacja posiedzeń Regionalnego Komitetu Rozwoju Ekonomii Społecznej, w 2016 roku odbyły się dwa takie posiedzenia.

Ponadto na terenie województwa warmińsko-mazurskiego w 2016 r. funkcjonowały 4 ośrodki wsparcia ekonomii społecznej w 4 subregionach województwa oraz 92 spółdzielnie socjalne (wg danych Urzędu Statystycznego w Olsztynie). W omawianym okresie powstały 2 nowe spółdzielnie socjalne.

2.7 Regionalne Obserwatorium Terytorialne – Obserwatorium Polityki Społecznej

Od 1 stycznia 2015 r. w strukturze Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie funkcjonuje Regionalne Obserwatorium Terytorialne – Obserwatorium Polityki Społecznej (ROT-OPS).

Do zadań ROT-OPS należy przede wszystkim diagnozowanie i monitorowanie zjawisk oraz problemów społecznych występujących w województwie, a także prowadzenie badań regionalnych z zakresu polityki społecznej na potrzeby Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 i przyszłych programów operacyjnych.

Najważniejsze działania podejmowane przez Regionalne Obserwatorium Terytorialne-Obserwatorium Polityki Społecznej w 2016 roku:

- zrealizowanie badania regionalnego pt. „Oferta usług społecznych skierowanych do osób niesamodzielnych w rodzinach, rodzin których dzieci zostały umieszczone w pieczy zastępczej oraz skala zapotrzebowania na te usługi w województwie warmińsko-mazurskim w opinii pracowników instytucji pomocy społecznej”,
- realizacja zadań z zakresu monitoringu i ewaluacji „Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego Województwa Warmińsko-Mazurskiego do roku 2025” w zakresie Celu strategicznego 2 Wzrost aktywności społecznej, Celu operacyjnego 2.2 Wzrost dostępności i jakości usług publicznych w kontekście wdrażania Regionalnego Programu Operacyjnego WiM 2014-2020 (współpraca z Departamentem Polityki Regionalnej w zakresie realizacji tego zadania),
- zaktualizowanie dokumentu: „Problemy społeczne województwa warmińsko-mazurskiego w latach 2001, 2005-2015 w ujęciu statystycznym. Materiały porównawcze na podstawie sprawozdań MPiPS-03” oraz dokumentu „Baza danych instytucji pomocy i integracji społecznej oraz wsparcia rodziny i systemu pieczy zastępczej województwa warmińsko-mazurskiego – stan na dzień 31.12.2015 r.”,
- zaktualizowanie opracowania pt. „Analiza sytuacji społeczno-demograficznej w województwie warmińsko-mazurskim”, na potrzeby profilowania interwencji

realizowanej w ramach osi priorytetowej 11. Włączenie społeczne przez Instytucję Zarządzającą Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 (IZ RPO WiM 2014-2020)”,

- wysłanie drogą elektroniczną 2 newsletterów upowszechniających informacje o bieżącej pracy zespołu ROT-OPS.

Wszystkie opracowane raporty i materiały są dostępne są na stronie internetowej ROT-OPS, będącej integralną częścią strony internetowej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie.

2.8 Realizacja świadczeń rodzinnych w ramach koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego w przypadku przemieszczania się osób w granicach UE, Norwegii, Szwajcarii, Lichtensteinu i Islandii.

Samorząd Województwa realizuje zadania z zakresu świadczeń rodzinnych jako zadania zlecone z zakresu administracji rządowej, na podstawie art. 21 ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych oraz z zakresu świadczenia wychowawczego jako zadania zlecone z zakresu administracji rządowej, na podstawie art. 11 ustawy z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci, w związku z udziałem Rzeczypospolitej Polskiej w koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego w przypadku przemieszczania się osób w granicach Unii Europejskiej, Norwegii, Szwajcarii, Lichtensteinu i Islandii.

Załatwianie spraw odbywa się w oparciu o następujące przepisy unijne jak i przepisy polskie.

W ramach realizacji zadania z zakresu świadczeń rodzinnych w 2016 r. do Biura ds. koordynacji świadczeń rodzinnych Regionalnego Ośrodka polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie wpłynęło 8.745 spraw osób indywidualnych, w tym m.in.:

- 3.484 formularzy z serii E 400 oraz SED-ów z serii F,R i H,
- 1.457 wniosków z gmin o ustalenie czy i od kiedy w sprawie świadczeń rodzinnych mają zastosowanie przepisy o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego,
- 1.895 wniosków klientów indywidualnych o ustalenie prawa do polskich świadczeń rodzinnych.

W ramach powyższych spraw Marszałek Województwa Warmińsko-Mazurskiego wydał ogółem 1.448 decyzji administracyjnych, w tym 238 decyzji dotyczących nienależnie pobranych świadczeń rodzinnych.

Natomiast w ramach realizacji zadania z zakresu świadczenia wychowawczego w okresie od 1 kwietnia 2016 r. do 31 grudnia 2016r. do Biura ds. koordynacji świadczeń rodzinnych Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie wpłynęło 3.067 spraw osób indywidualnych, w tym m.in.:

- 2.427 formularzy z serii E 400 oraz SED-ów z serii F,R i H,
- 274 wniosków z gmin o ustalenie czy i od kiedy w sprawie świadczenia wychowawczego mają zastosowanie przepisy o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego,
- 2.793 wnioski klientów indywidualnych o ustalenie prawa do świadczenia wychowawczego.

W ramach powyższych spraw Marszałek Województwa Warmińsko-Mazurskiego wydał ogółem 1.308 decyzji administracyjnych.

Zgodnie z art. 30 ust. 5 ustawy o świadczeniach rodzinnych, Marszałek Województwa Warmińsko – Mazurskiego **dochodzi wypłaconych w Polsce nienależnie pobranych świadczeń** rodzinnych do 10 lat wstecz od momentu ich wypłaty. W związku z powyższym w wyżej wymienionych sprawach prowadzone są postępowania, które obejmują okresy zasiłkowe od 2006 roku.

13 WNIOSKI I REKOMENDACJE DOTYCZĄCE REALIZACJI POLITYKI SPOŁECZNEJ NA POZIOMIE WOJEWÓDZKIM

Ocena zasobów pomocy społecznej na poziomie wojewódzkim została sporządzona m.in. w oparciu o dane z poszczególnych jednostek samorządu terytorialnego oraz informacje dotyczące realizacji polityki społecznej na szczeblu wojewódzkim.

Diagnoza głównych problemów społecznych w województwie warmińsko-mazurskim oraz odpowiedź na potrzeby kadrowo-infrastrukturalne zawarte w Ocenie znajdują odzwierciedlenie w działaniach realizowanych przez Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego.

Należy podkreślić, że źródłem finansowania realizacji wielu ze sformułowanych poniżej rekomendacji może być Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020.

1. DANE O SYTUACJI DEMOGRAFICZNEJ I SPOŁECZNEJ

a) Ludność województwa warmińsko-mazurskiego

W województwie obserwuje się systematyczny spadek liczby ludności. W roku 2016 w stosunku do roku poprzedniego, liczba mieszkańców województwa zmniejszyła się o 0,3%. Stan ten odzwierciedla ogólnokrajowy problem demograficzny. Według danych Głównego Urzędu Statystycznego pod koniec 2015 roku **województwo zamieszkiwało 1.439.675 osób**. W skali kraju warmińsko-mazurskie zajmuje 12 miejsce pod względem liczby ludności. Wśród mieszkańców przeważały kobiety (stanowiły 51 % populacji), ich liczba była wyższa od liczby mężczyzn o 29.889 osób. Z analizy struktury ludności województwa wynika, że w 2015 roku 18,5% mieszkańców to osoby do 17 roku życia. Największą grupę osób – 63,7%, stanowiły osoby w wieku produkcyjnym. Z roku na rok wzrasta **liczba osób starszych** (kobiety w wieku 60 i więcej lat, mężczyźni w wieku 65 i więcej lat) w 2014 roku osoby te stanowiły 17% ogółu mieszkańców (246.297 osób), natomiast w 2015 roku liczba ta wzrosła do 17,7% (255.335 osób).

W województwie warmińsko-mazurskim w roku 2016 nastąpił wzrost liczby urodzeń. Wyraźnie wskazuje na to liczba jednorazowych zapomóg z tytułu urodzenia się dziecka, która wyniosła w 2016 roku 11.781 (wzrost o 8,22% względem 2015 roku). W prognozach na 2017 rok gminy planują dalszy wzrost liczby wypłaconych świadczeń.

Rekomendacje:

- Realizowanie działań z zakresu polityki prorodzinnej, zarówno na poziomie lokalnym, regionalnym oraz ogólnokrajowym np.:
 - karta dużej rodziny,
 - tworzenie żłobków i przedszkoli,
 - angażowanie pracodawców w działania prorodzinne,
 - korzystne regulacje prawne dla zakładających rodziny.
- Wspieranie osób starszych w celu utrzymania aktywności i jak najdłuższego funkcjonowania we własnym środowisku.
- Stosowanie zachęt dla młodych mieszkańców województwa do podejmowania pracy w regionie lub/i zakładania działalności gospodarczej.

b) Rynek pracy

Stopa bezrobocia w województwie warmińsko-mazurskim w 2016 roku była najwyższa w kraju i osiągnęła wartość 14,2%, w pozostałych województwach nie przekraczała 12,1%, natomiast wartość tego wskaźnika dla Polski wyniósł 8,3%. W porównaniu do 2014 roku w województwie warmińsko-mazurskim zanotowano spadek stopy bezrobocia o 2,1 punktu procentowego.

Dane dotyczące rynku pracy wskazują na spadek **liczby osób bezrobotnych**. W 2016 roku liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy zmniejszyła się o 12,5% względem 2015 roku. Spośród 73.079 bezrobotnych zarejestrowanych w powiatowych urzędach pracy w 2016 roku aż 56,7% stanowili długotrwale bezrobotni.

Brak zatrudnienia przekłada się na niski poziom zamożności mieszkańców oraz powoduje, iż nie są oni w stanie samodzielnie zaspokoić niezbędnych potrzeb, co ma wpływ na liczbę osób korzystających z pomocy społecznej.

Jednostki organizacyjne pomocy społecznej zwracają również uwagę na zjawisko „dziedziczenia” bezrobocia, polegającym na tym, że dzieci osób bezrobotnych (naśladując wzorce rodziców) również stają się klientami urzędów pracy i ośrodków pomocy społecznej.

Rekomendacje:

- Podejmowanie działań mających na celu zwiększenie zatrudnialności i podniesienie jakości życia w regionie, m.in. poprzez:
 - tworzenie warunków dla pozyskiwania inwestorów i realizowania inwestycji w regionie,
 - tworzenie nowych miejsc pracy, wspieranie mobilności i aktywności osób bezrobotnych,
 - objęcie kompleksowym wsparciem całych rodzin, w których są osoby bezrobotne,
 - powiązanie szkolnictwa i kierunków kształcenia z potrzebami lokalnego rynku pracy,
 - promowanie idei kształcenia przez całe życie,
 - wspieranie świadomości i gotowości do przekwalifikowania w sytuacji zmian na rynku pracy,
 - wspieranie samozatrudnienia i zakładania działalności gospodarczej (w tym realizacja działań w zakresie ekonomii społecznej a w szczególności spółdzielni socjalnych),
 - rozwijanie form zatrudnienia subsydiowanego takich jak: prace społecznie użyteczne, roboty publiczne.
 - współpraca instytucji pomocy i integracji społecznej, i instytucji rynku pracy w zakresie aktywizacji społeczno-zawodowej osób w wieku produkcyjnym dotychczas nieaktywnych, długotrwale korzystających z pomocy społecznej.

Do realizacji części z wyżej wymienionych działań są obecnie wykorzystywane środki będące w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020.

c) Infrastruktura społeczna

W 2016 roku w sprawozdaniu Oceny zasobów pomocy społecznej wykazano funkcjonowanie **30.057 mieszkań komunalnych** w zasobach gmin (spadek w stosunku do roku poprzedniego o 1.201 lokali tj. o 3,8%). Największy spadek w liczbie dostępnych lokali komunalnych wykazało miasto Bartoszyce (o 286 lokali), Elbląg (o 207 lokali) i miasto Olsztyn (o 147 lokali). W 20 gminach liczba lokali komunalnych pozostała bez zmian, natomiast w 27 zwiększyła się łącznie o 282 lokali.

Chociaż liczba lokali socjalnych systematycznie rośnie (o 4,3% w stosunku do 2015 r.), w dalszym ciągu nie jest ona wystarczająca. Liczba osób oczekujących na mieszkanie socjalne w 2016 roku wynosiła 3.606 i w stosunku do roku 2015 zmalała o 166 osób. W 24 gminach wiejskich mieszkania socjalne w ogóle nie funkcjonują. Natomiast w 4 gminach (4 wiejskich), w których w roku poprzednim nie było mieszkań socjalnych, pojawiło się łącznie 11 nowych lokali.

Rekomendacje:

- Należy rozwijać infrastrukturę mieszkaniową tj. zwiększać liczbę mieszkań chronionych i mieszkań socjalnych poprzez pozyskanie dodatkowych środków finansowych na rozwój infrastruktury mieszkaniowej dzięki udziałowi gmin w konkursach ogłaszanych przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej.

Istotnym problemem większości gmin są nadal **niewystarczające zasoby infrastruktury społecznej w zakresie opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 oraz w wieku przedszkolnym**. Szczególnie dotkliwe są deficyty w opiece żłobkowej. Na przestrzeni ostatnich 3 lat liczba żłobków funkcjonujących na terenie województwa warmińsko-mazurskiego systematycznie się zwiększa. W 2014 roku działało 61 placówek, w 2015 – 65, zaś w **2016 – 75 żłobków**. Na uwagę zasługuje fakt, iż w większości gmin żłobki w ogóle nie funkcjonują (82 gminy), a także to, iż istnieje duża liczba dzieci, którym nie przyznano miejsc w placówkach (663 dzieci). Pomimo faktu, że liczba żłobków zwiększa się, liczba miejsc w nich jest niewystarczająca. **W 2016 roku 663 dzieciom nie przyznano miejsca w żłobku** z powodu braku miejsc.

Liczba przedszkoli funkcjonujących w województwie w porównaniu z rokiem 2015 wzrosła o 4% względem 2015 roku.

Przedszkola w województwie warmińsko-mazurskim w 2015 roku zapewniły miejsca 44.099 dzieciom, natomiast 1.337 dzieciom nie przyznano miejsca. Głównym powodem odmowy był brak wolnych miejsc, z tego powodu nie przyjęto 867 dzieci. Aby wyeliminować problem braku miejsc w przedszkolach, ich liczbę należałoby zwiększyć o 3,0%.

Rekomendacje:

- Powstawanie nowych żłobków oraz ich oddziałów, zarówno publicznych, jak i prywatnych. Wpieranie powstawania przyzakładowych i uczelnianych żłobków i przedszkoli.
- Rozwój i szeroka promocja instytucji dziennego opiekuna, klubów dziecięcych i in. (również w kontekście tworzenia nowych miejsc pracy).
- Rozwój infrastruktury w oparciu o partnerstwo publiczno-prywatne lub wykorzystanie możliwości poszerzenia infrastruktury w ramach środków będących do dyspozycji w Regionalnym Programie Operacyjnym Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020.
- Rozwój instytucji opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 z wykorzystaniem Programu MRPiPS „Maluch plus”.

W stosunku do 2015 roku odnotowano niewielki spadek **liczby świetlic i klubów dla dzieci i młodzieży** – ich liczba w 2016 roku wyniosła 1.157. Oznacza to, iż zmniejszyła się o 19 (1,6%) placówek w stosunku do roku 2015.

Systematycznie wzrasta również **liczba klubów i innych miejsc spotkań dla seniorów**. Między 2014 a 2015 rokiem liczba takich miejsc zwiększyła się o 6, a między rokiem 2015 i 2016

liczba miejsc zwiększyła się o 17 miejsc (7,1%), jednak nadal 34% gmin nie posiada na swoim terenie tego typu miejsc spotkań dla seniorów.

Rekomendacje:

- Rozwijanie infrastruktury ukierunkowanej na aktywizację i integrację seniorów, m.in. w formie klubów i świetlic.
- Upowszechnianie informacji o inicjatywach na rzecz seniorów oraz promowanie aktywności osób starszych zarówno w środowisku pracowników służb społecznych, jak i wśród lokalnej społeczności.
- Ubieganie się przez samorządy o dotację w ramach przyjętego Programu Wieloletniego „Senior + ” oraz innych programów i konkursów.

2. DANE O KORZYSTAJĄCYCH Z POMOCY I WSPARCIA

a) Wspieranie rodziny i piecza zastępcza

We wnioskach końcowych jednostkowych OZPS pojawiał się problem bezradności opiekuńczo-wychowawczej rodzin. Liczba rodzin niewydolnych wychowawczo, w których małoletni pozostawieni są w środowiskach problemowych, pomimo spadku (o 14,75% względem 2015 roku) wciąż utrzymuje się na wysokim poziomie (liczba osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej z tego powodu wyniosła 14,51% w 2016 roku). Pozostawienie rodzin bez pomocy może skutkować odbieraniem dzieci z rodzin biologicznych i umieszczaniem w pieczy zastępczej. Wsparcie rodzin, zgodnie z zapisami ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, opiera się głównie na pracy asystentów rodziny oraz rodzin wspierających. Niestety nadal w żadnej z gmin województwa nie funkcjonują rodziny wspierające. Dwie gminy, tj. Iława i Dywity w prognozach na 2017 rok wykazały funkcjonowanie łącznie siedmiu rodzin wspierających.

Nadal rosną wydatki gmin związane ze wspieraniem rodziny i pieczą zastępczą. W roku oceny OPS-y wydatkowały na ten cel (tj. asystent rodziny, wydatki na opiekę i wychowanie dzieci umieszczonych w rodzinach zastępczych, rodzinnych domach dziecka czy placówkach opiekuńczo-wychowawczych) **ogółem ponad 14 mln zł**. Dla porównania w 2015 roku jednostki wydatkowały ok. 12 mln zł, a w 2014 roku ok. 8 mln zł.

Od 2012 r. realizowany jest rządowy Program asystent rodziny i koordynator rodzinnej pieczy zastępczej. Dzięki niemu gminy i powiaty mogą uzyskać środki na dofinansowanie zatrudnienia asystentów rodziny oraz koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej.

Asystenci rodziny objęli wsparciem łącznie 2.247 rodzin. W 2016 roku (podobnie jak w roku 2015) tylko 1 gmina nie zatrudniała asystenta rodziny.

Rekomendacje:

- W ramach kompleksowego wsparcia rodzin wieloproblemowych, proponuje się podjęcie następujących działań:
 - tworzenie i rozwijanie placówek wsparcia dziennego dla dzieci, w tym świetlic socjoterapeutycznych dla dzieci i młodzieży, jak również pracy podwórkowej,
 - dalszy rozwój i poprawę dostępności do bezpłatnego poradnictwa specjalistycznego,
 - realizację programów i projektów integrujących rodziny oraz wzmacniających więzi między poszczególnymi jej członkami,

- wzmocnienie współpracy podmiotów działających na rzecz rodziny oraz tworzenie interdyscyplinarnych zespołów mających na celu kompleksowe podejście do wspierania i rozwiązywania problemów w rodzinach dysfunkcyjnych,
- rozwijanie i wzmocnianie roli asystentów rodziny i rodzin wspierających, jako efektywnej formy pracy z rodzinami dysfunkcyjnymi lub znajdującymi się w kryzysie. Jest to sposób na zwiększenie efektywności pomocy poprzez pracę w środowisku, jak również na obniżenie kosztów związanych z organizacją opieki zastępczej, w tym potencjalnego umieszczenia dzieci w placówkach opiekuńczo-wychowawczych. Zatrudnianie asystentów rodzin ma również uzasadnienie ekonomiczne, gdyż globalne koszty organizacji ich pracy są niższe niż zapewnienie opieki w ramach pieczy zastępczej,
- pozyskiwanie środków na zatrudnienie asystenta rodziny poprzez udział gmin w konkursie MRPiPS w ramach Resortowego programu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej.

W 2016 roku zmniejszyła się zarówno liczba dzieci umieszczanych w rodzinach zastępczych (z 3.341 w 2015 roku do 3.280 w 2016 roku), jak i liczba rodzin zastępczych (z 2.098 rodzin w 2015 roku do 2.061 w 2016 roku).

Dla zapewnienia odpowiedniej pomocy i wsparcia w opiece szczególnie nad najmłodszymi dziećmi, niedostosowanymi społecznie i z różnego rodzaju niepełnosprawnościami, niezbędne jest sprawne funkcjonowanie zawodowych rodzin zastępczych. Ich odsetek wśród wszystkich typów rodzin zastępczych nadal utrzymuje się na niskim poziomie (6,6%). Tylko w czterech powiatach w 2016 roku funkcjonowały rodziny zastępcze specjalistyczne. Konieczność utworzenia takich rodzin jest podyktowana ciągle rosnącymi potrzebami w opiece nad dziećmi niepełnosprawnymi, niedostosowanymi społecznie oraz wymagającymi stałej całodobowej opieki. Poszukiwanie kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej specjalistycznej jest trudnym zadaniem, gdyż osoby pełniące funkcję rodziny specjalistycznej muszą posiadać odpowiednie predyspozycje psychofizyczne i umiejętności. W sześciu powiatach nie ma rodzin zastępczych pełniących funkcję pogotowia rodzinnego. W tych powiatach w sytuacjach interwencyjnych, gdy dziecko jest odbierane rodzicom z uwagi na zagrożenie zdrowia lub życia, występują trudności z natychmiastowym znalezieniem miejsca dla dziecka w rodzinie zastępczej.

Obserwowane potrzeby rodzin zastępczych, problemy emocjonalne i wychowawcze, z którymi się borykają oraz praca zmierzająca do powrotu dzieci do rodzin biologicznych, wymaga silnego i systematycznego wsparcia wszystkich stron uczestniczących w procesie opieki i wychowania.

Rekomendacje:

- Promowanie zawodowych rodzin zastępczych i zabezpieczanie na ten cel odpowiednich środków finansowych w budżetach powiatów.
- Zwiększanie nakładów na szkolenia dla rodzin zastępczych, osób prowadzących rodzinne domy dziecka i kandydatów na rodziny adopcyjne.
- Rozwijanie specjalistycznego poradnictwa dla osób sprawujących rodzinną pieczę zastępczą.
- Rozwijanie współpracy instytucjonalnej w obszarze pieczy zastępczej.
- Prowadzenie lokalnych i regionalnych kampanii społecznych informujących i promujących ideę rodzicielstwa zastępczego.
- Upowszechnianie w systemie pieczy zastępczej rodzin pomocowych (w roku oceny funkcjonowało tylko 37 takich rodzin).

- Rozbudowa kadry powiatowych centów pomocy społecznej. Konieczne staje się zatrudnienie pedagoga i terapeuty rodzinnego oraz doraźne zatrudnianie różnego rodzaju specjalistów, jak na przykład seksuologa, logopedy czy psychiatry.
- Pomoc dla usamodzielnianych wychowanków z rodzin zastępczych i placówek opiekuńczo-wychowawczych, np. rozwój mieszkalnictwa chronionego, upowszechnienie edukacji ekonomicznej.
- Zatrudnianie i rozwijanie form pracy asystentów rodziny w celu umożliwienia powrotu dzieci z pieczy zastępczej do rodziny biologicznej oraz zapobieganie odbieraniu dzieci z rodzin do pieczy zastępczej.

b) Osoby korzystające z pomocy i wsparcia

W roku 2016 w województwie warmińsko-mazurskim świadczeniami pomocy społecznej objęto 102.535 osób (7,12% mieszkańców). Liczba osób korzystających z pomocy społecznej spadła w stosunku do 2015 roku o 9,23% i aż o 14,35% w stosunku do 2014 roku. W 2017 roku jednostki przewidują dalszy spadek liczby osób korzystających z pomocy społecznej. Przyczyną spadku liczby osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej było m.in. wprowadzenie Programu „Rodzina 500+”. Wydatki gmin związane z realizacją ww. programu w 2016 roku wyniosły ponad 700 mln złotych.

Jednym z niepokojących tendencji utrzymujących się w strukturze osób korzystających z systemu pomocy społecznej jest długotrwałe pozostawanie w systemie świadczeń – 63,14% wszystkich świadczeniobiorców pomocy społecznej.

Głównymi powodami korzystania z pomocy społecznej w roku 2016 były: ubóstwo (56,28% ogólnej liczby rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej), bezrobocie (55,52% ogólnej liczby rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej), niepełnosprawność (34,44% ogólnej liczby rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej), długotrwała lub ciężka choroba (33,07% ogólnej liczby rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej). Najrzadziej pomoc przyznawano z tytułu klęsk żywiołowych i ekologicznych oraz sieroctwa.

Rekomendacje:

- Umacnianie i zwiększanie efektywności działań jednostek organizacyjnych pomocy społecznej np. poprzez standaryzację usług, wzmacnianie i profesjonalizację kadry, stosowanie innowacyjnych rozwiązań i narzędzi wspierających podopiecznych pomocy społecznej.
- Prowadzenie aktywnej integracji adresowanej do klientów pomocy społecznej z wykorzystaniem instrumentów aktywizacji społecznej, zawodowej i edukacyjnej. Należy również podejmować działania na rzecz zmiany postaw klientów, zwiększania ich aktywności i oraz współuczestnictwa w rozwiązywaniu ich trudnych sytuacji życiowych.
- Wzrost aktywności gmin i powiatów w poszukiwaniu innowacyjnych form aktywnej integracji zwłaszcza w ramach RPO WiM 2014-2020.
- Rozwój usług adekwatnych do potrzeb osób długotrwałe bezrobotnych, w szczególności: świadczonych w klubach integracji społecznej, centrach integracji społecznej oraz w spółdzielniach socjalnych;
- Utrzymanie i wzmocnienie działań aktywizująco-wspierających, kierowanych do całych rodzin korzystających z pomocy społecznej, szczególnie przez rozwój pracy socjalnej, usług społecznych i działań profilaktycznych zapobiegającym występowaniu problemów społecznych.

- Wymiany informacji i doświadczeń pomiędzy instytucjami i podmiotami działającymi w obszarze pomocy społecznej i aktywnej integracji w regionie, w tym poprzez wymianę dobrych praktyk.

Bezrobocie

Województwo warmińsko-mazurskie charakteryzuje się utrzymującym się stale na wysokim poziomie odsetkiem osób bezrobotnych, w tym również osób, którym nie przysługuje prawo do zasiłku dla bezrobotnych – najtrudniejsza sytuacja dotyczy osób będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy tj. bezrobotnych do 30 roku życia oraz osób w wieku 50+.

Bezrobocie stanowi również dominujący powód udzielania pomocy i wsparcia wśród osób korzystających z pomocy społecznej. W 2016 r. 101.448 osób w rodzinach zostało objętych pomocą z tego powodu, co stanowi 61,55% spośród świadczeń wypłacanych na podstawie powodów zawartych w art. 7 ustawy o pomocy społecznej. Należy podkreślić, iż w roku oceny liczba osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej z ww. powodu spadła o 13,97% w stosunku do 2015 roku.

Ubóstwo

Uwarunkowania gospodarczo-ekonomiczne skutkują m.in. poszerzaniem się kręgu osób zagrożonych ubóstwem, na które narażone są osoby niepełnosprawne i przewlekle chore, osoby o niskim poziomie wykształcenia, osoby bezrobotne, uzależnione, mające problemy ze zdrowiem psychicznym. Ubóstwo jest drugim po bezrobociu (biorąc pod uwagę liczbę osób w rodzinach) najczęściej występującym powodem udzielania wsparcia. W roku 2016 liczba osób w rodzinach objętych pomocą społeczną z tego tytułu wyniosła **92.563**, co stanowiło 56,16% spośród wypłacanych świadczeń. Również w przypadku tego powodu liczba osób korzystających z pomocy społecznej wyraźnie spadła – o 10,75% w stosunku do 2015 roku.

Rekomendacje:

- Rozwijanie form zatrudnienia subsydiowanego takich jak: prace społecznie użyteczne, roboty publiczne.
- Wzmocnienie współpracy jednostek organizacyjnych pomocy społecznej i instytucji rynku pracy w celu podejmowania działań na rzecz tworzenia nowych miejsc pracy, w tym w podmiotach ekonomii społecznej w celu aktywizacji osób bezrobotnych i umożliwienia powrotu na rynek pracy.
- Wspieranie rozwoju podmiotów ekonomii społecznej (m. in. przedsiębiorstw społecznych, KIS, CIS) oraz upowszechnianie przedsiębiorczości społecznej.
- Rozwój specjalistycznego poradnictwa zawodowego.
- Tworzenie warunków współpracy pomiędzy edukacją a rynkiem pracy.
- Wprowadzanie elastycznych form zatrudnienia oraz powstawanie przedszkoli i żłobków ułatwiających podejmowanie rodzicom pracy zawodowej i godzenie pracy zawodowej z życiem rodzinnym.
- Realizacja staży zawodowych.
- Dalsza realizacja projektów współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej.
- Opracowywanie i realizowanie programów oraz projektów nastawionych na wyrównywanie szans edukacyjnych i zawodowych grup szczególnie narażonych na problem bezrobocia (osoby młode, osoby w wieku 50+, osoby o niskich kwalifikacjach zawodowych, osoby niepełnosprawne).

- Podejmowanie działania na rzecz zmiany postaw klientów pomocy społecznej, zwiększania ich aktywności i oraz współuczestnictwa w rozwiązywaniu ich trudnej sytuacji życiowych.
- Tworzenie warunków do powstawania nowych miejsc pracy oraz podejmowania aktywizacji zawodowej, które jednocześnie spowodują, że dochody z pracy będą wyższe niż zasiłki z pomocy społecznej.

Liczba kontraktów socjalnych zawartych w roku 2016 wyniosła 2.331, jest to liczba zbliżona do roku 2015. W 2017 roku prognozuje się dalszy wzrost zawieranych kontraktów socjalnych, co jest efektem projektów realizowanych przez jednostki organizacyjne pomocy społecznej ze środków Regionalnego Programu Operacyjnego WiM 2014-2020. Blisko 22% wszystkich kontraktów zawartych było w ramach działalności Klubów Integracji Społecznej – jednostek mających na celu pomoc w reintegracji społecznej i zawodowej osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Jak wynika z OZPS wśród wszystkich osób, którym w 2016 r. przyznano decyzją świadczenie zaledwie 0,49% podpisało kontrakt socjalny

Rekomendacja:

- Wykorzystywanie w większym stopniu dostępnych narzędzi pracy socjalnej, tj. m.in. kontraktu socjalnego podpisywanego z osobą korzystającą z pomocy.
- Umacnianie roli kontraktu socjalnego jako głównego narzędzia motywującego do podjęcia działań w celu poprawy sytuacji społeczno-ekonomicznej.

Osoby starsze

W obliczu starzenia się społeczeństwa i wydłużania długości życia oraz ograniczonych możliwości zapewnienia opieki przez rodzinę, rokrocznie zwiększa się liczba osób umieszczanych w domach pomocy społecznej. Jednocześnie corocznie wzrastają miesięczne koszty utrzymania mieszkańca domu pomocy społecznej. W związku z tym rosną koszty gmin związane z finansowaniem odpłatności za pobyt podopiecznych w tych placówkach, którzy z dochodów własnych oraz dochodów swych rodzin nie są w stanie pokryć kosztów swego pobytu w DPS (o 11,33 % względem 2015 roku). W dokumencie Oceny zasobów pomocy społecznej na 2016 rok w części dotyczącej budżetu wydatki na utrzymanie i prowadzenie domów pomocy społecznej wyniosły **7,90%** – trzecie miejsce wśród wszystkich wydatków na politykę społeczną. Opłacenie pobytu mieszkańca DPS jest dla samorządów gminnych zdecydowanie droższą formą wsparcia niż realizacja usług opiekuńczych. W 2016 roku usługami opiekuńczymi objęto 5.171 osób, natomiast liczba osób, za które gmina opłaciła pobyt w DPS wyniosła 2.884. Należy podkreślić, że całkowity koszt usług opiekuńczych był o 42% niższy od wydatków ponoszonych przez gminy za pobyt w DPS.

Rosnąca liczba osób w wieku poprodukcyjnym objętych pomocą w formie usług opiekuńczych (wzrost o 8,77% w stosunku do 2015 roku) potwierdza stałą tendencję do wzrostu liczby osób starszych potrzebujących opieki w naszym województwie, co powinno skłaniać służby pomocy społecznej do wzmocnienia działań pomocowych skierowanych do tej grupy podopiecznych w miejscu zamieszkania.

Rekomendacje:

- Organizowanie opieki środowiskowej nad osobami starszymi w miejscu zamieszkania poprzez m.in.:
 - zatrudnienie wykwalifikowanych opiekunek,

- angażowanie pomocy sąsiedzkiej,
- aktywizowanie środowiska lokalnego,
- wykorzystanie nowoczesnych technologii informacyjno-komunikacyjnych w usługach opiekuńczych np. teleopieki, systemów przywoławczych.
- Doskonalenie i rozwijanie opieki nad seniorem w formie usług opiekuńczych w środowisku, jako formy bardziej przyjaznej dla osoby starszej i oszczędniejszej dla budżetu. Podjęcie działań zmierzających do zapewnienia wykwalifikowanej kadry celem zapewnienia usług na wysokim poziomie.
- Tworzenie w środowiskach lokalnych różnego typu placówek adekwatnych do potrzeb osób starszych (RDP, DDP).
- Podejmowanie działań zmierzających do zapewnienia opieki zdrowotnej osobom starszym, tj.: zwiększenie miejsc w zakładach opiekuńczo-leczniczych oraz utworzenie oddziałów oraz poradni geriatrycznych.
- Realizowanie różnorodnych form aktywności społecznej, zawodowej, kulturalnej, sportowej osób starszych i innych (np. kluby seniora, Uniwersytety III Wieku).
- Rozwijanie usług społecznych na rzecz osób starszych, w tym z zakresu rehabilitacji oraz specjalistycznego poradnictwa, skierowanych do osób starszych.
- Tworzenie programów na rzecz osób starszych, związanych z utrzymaniem samodzielności i aktywności, a także z wykorzystaniem ich potencjału życiowego.
- Uruchamianie w regionie za pośrednictwem szkół wyższych specjalizacji pedagogicznych ukierunkowanych na pracę z osobami dorosłymi oraz starszymi, zaś poprzez studia podyplomowe – ukierunkowanie umiejętności i kompetencji osób pracujących w zawodach medycznych i okołomedycznych na pracę z osobami starszymi.
- Poszerzanie działań służących aktywizacji – społecznej, zdrowotnej, edukacyjnej – osób marginalizowanych i zagrożonych wykluczeniem społecznym między innymi w oparciu o projekty dofinansowywane z funduszy europejskich oraz przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej.
- Inspirowanie samorządów do opracowania programów na rzecz osób starszych w każdym powiecie i gminie.

INFRASTRUKTURA POMOCY I INTEGRACJI SPOŁECZNEJ

Jednostki organizacyjne pomocy i integracji społecznej wykazały w 2016 roku 121 ośrodków wsparcia z łączną liczbą 5.560 miejsc.

Od kilkunastu lat obserwuje się znaczny wzrost osób z zaburzeniami psychicznymi, wymagającymi wsparcia w zakresie zapewnienia opieki i pielęgnacji oraz w zakresie prawidłowego funkcjonowania w społeczeństwie, zarówno w formie dziennej, jak i całodobowej. Decydującą rolę w zakresie prawidłowego funkcjonowania w społeczeństwie odgrywają środowiskowe domy samopomocy. Liczba **środowiskowych domów samopomocy** dla osób zaburzonych psychicznie ulega w województwie stałemu zwiększeniu. Praktycznie każdego roku uruchamiana jest nowa placówka tego typu (w 2016 roku funkcjonowało 70 środowiskowych domów samopomocy). W przyszłym roku planuje się utworzenie kolejnego ŚDS. Poza zapewnieniem osobom niepełnosprawnym opieki, pielęgnacji i wsparcia przez jednostki organizacyjne pomocy społecznej, kluczową rolę odgrywają również różnego rodzaju działania w zakresie aktywizacji tych osób, rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz integracji tj. warsztaty terapii zajęciowej.

Rekomendacje:

- Wskazane jest zwiększenie liczby ŚDS, szczególnie na terenach tych powiatów, gdzie występują w niewystarczającej liczbie.
- Poszerzenie środowiskowego systemu wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi poprzez zwiększenie liczby klubów samopomocy oraz utworzenie dodatkowych miejsc w środowiskowych domach samopomocy, szczególnie całodobowego pobytu, np. poprzez zlecenie tych zadań w drodze otwartych konkursów ofert organizacjom pozarządowym.

Liczba dziennych domów pomocy utrzymuje się na zbliżonym poziomie. W 2016 roku w wyniku ogłoszonego konkursu na dofinansowanie działań jednostek samorządu w procesie tworzenia Dziennych Domów „Senior-WIGOR” w województwie warmińsko-mazurskim powstały 3 tego typu placówki (od roku 2017 program funkcjonuje pod zmienioną nazwą: Program Wieloletni „Senior+”).

Rekomendacje:

- Bieżące monitorowanie zapotrzebowania na powstawanie i funkcjonowanie DDP.
- Zwiększenie wysokości środków finansowych w gminnych budżetach na powstawanie dziennych domów pomocy.
- Rozbudowa systemu opieki środowiskowej skierowanej do osób starszych i ich rodzin w celu podwyższenia komfortu życia oraz przedłużenia możliwości przebywania dłużej w ich środowisku (większa efektywność tego typu wsparcia oraz obniżenie kosztów, które wiązałyby się z umieszczaniem seniorów w placówkach całodobowych).
- Ubieganie się przez samorządy o dotacje w ramach Programu Rządowego „Senior+” (w roku 2016 w ramach ww. Programu zabezpieczono w budżecie państwa 40 mln złotych na utworzenie i prowadzenie dziennych domów seniora w kraju).

Alternatywną formą wsparcia skierowaną do osób, które wymagają częściowego wsparcia jest tworzenie **mieszkań chronionych** dla osób, które są na tyle samodzielne, by funkcjonować przy umiarkowanym wsparciu. W 2015 roku funkcjonowały 53 mieszkania, w których zamieszkiwały 83 osoby. W kolejnych latach 5 gmin planuje uruchomienie nowych mieszkań chronionych. Zwiększenie liczby mieszkań chronionych i ośrodków wsparcia dziennego jest bardziej korzystne finansowo niż opieka w domu pomocy społecznej.

Rekomendacje:

- Dalszy rozwój mieszkań chronionych w województwie dla różnych grup odbiorców (w szczególności dla wychowanków opuszczających placówki opiekuńczo-wychowawcze, osób niepełnosprawnych i osób starszych) oraz zabezpieczenie zwiększonych środków finansowych na ich utrzymanie i prowadzenie.

Ważnym elementem włączenia społecznego osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym są **podmioty ekonomii społecznej**, w szczególności o charakterze reintegracyjnym. Mimo systematycznego rozwoju w tym obszarze, liczba tego rodzaju podmiotów w województwie jest nadal niewystarczająca. W województwie funkcjonuje 9 centrów integracji społecznej, 33 kluby integracji społecznej, 8 zakładów aktywności zawodowej i 35 warsztatów terapii zajęciowej.

Rekomendacje:

- Wspieranie rozwoju podmiotów ekonomii społecznej w szczególności przedsiębiorstw społecznych oraz podmiotów reintegracji typu KIS, CIS, WTZ, ZAZ w celu stworzenia i zwiększenia liczby miejsc pracy dla osób wykluczonych społecznie.
- Wspieranie samorządów lokalnych i organizacji pozarządowych w pozyskiwaniu środków zewnętrznych, w tym z funduszy Unii Europejskiej w obecnym okresie programowania (2014-2020), na rozwój i modernizację infrastruktury instytucjonalnej.
- Podejmowanie działań promocyjnych związanych z rozwojem podmiotów ekonomii społecznej (m.in. spółdzielni socjalnych).
- Obejmowanie wsparciem osób niepełnosprawnych zatrudnionych w ZAZ-ach chcących podjąć zatrudnienie na otwartym rynku pracy. Wspieranie rozwoju ZAZ-ów i WTZ-ów sprzyja aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych.
- Podejmowanie działań mających na celu zwiększenie liczby miejsc pracy dla osób niepełnosprawnych oraz realizowanie szkoleń i kursów dla osób niepełnosprawnych chcących podnieść swoje kwalifikacje zawodowe lub chcących się przekwalifikować zawodowo.

3. KADRA JEDNOSTKI ORGANIZACYJNEJ POMOCY SPOŁECZNEJ

W 2016 roku w województwie warmińsko-mazurskim w strukturach jednostek pomocy społecznej liczba pracowników socjalnych utrzymała się na poziomie zbliżonym do 2015 roku. Wzrosła natomiast liczba pozostałych pracowników (o 6,17 względem 2015 roku).

W województwie nadal są ośrodki pomocy społecznej, które zatrudniają mniej niż 3 pracowników socjalnych (cztery OPS-y). W 2016 roku **5 ośrodków pomocy społecznej** (4,31%) nie zatrudniało wymaganej ustawowo liczby pracowników socjalnych – liczonej proporcjonalnie do liczby mieszkańców gminy w stosunku: jeden pracownik socjalny zatrudniony w pełnym wymiarze czasu pracy na 2000 mieszkańców gminy lub proporcjonalnie do liczby rodzin i osób samotnie gospodarujących liczonej w stosunku: w stosunku jeden pracownik socjalny na nie więcej niż 50 rodzin i osób samotnie gospodarujących.

Rekomendacje:

- Zwiększenie środków przez samorzady lokalne na sfinansowanie i zwiększenie zatrudnienia pracowników socjalnych w celu spełnienia przez jednostki wymogów ustawowych.

Coraz więcej **pracowników socjalnych** posiada wyższe wykształcenie i specjalizację I lub II stopnia w zawodzie pracownik socjalny lub specjalizację z organizacji pomocy społecznej. Jest to efekt wieloletnich projektów edukacyjnych profesjonalizacji kadry jednostek pomocy społecznej prowadzonej na szczeblu rządowym, a przede wszystkim regionalnym (w tym przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej). Jednakże w stosunku do ogólnej liczby zatrudnionych pracowników socjalnych, specjalizację I stopnia posiada zaledwie 32,36% pracowników socjalnych. Pomimo, iż w skali województwa odnotowano wzrost odsetka pracowników legitymujących się specjalizacją II stopnia, stanowił on jedynie niecałe 12,12% wszystkich pracowników socjalnych.

Rekomendacje:

- Profesjonalizacja kadr pomocy i integracji społecznej m.in. poprzez osiąganie kolejnych stopni specjalizacji, co zapewnia podnoszenie jakości świadczonych przez OPS usług społecznych w środowisku lokalnym.
- Zapewnienie kadrze jednostek organizacyjnych pomocy społecznej możliwości podwyższania kwalifikacji za pomocą różnorodnych form doskonalenia zawodowego, w tym: kursów, treningów, szkoleń, studiów i kursów zawodowych (np. ze środków PO WER).
- Upowszechnienie praktyki wolontariatu w administracji samorządowej.

Dotychczasowe zatrudnienie **specjalistycznej kadry jednostek** pomocy społecznej (m.in. prawnicy, pedagodzy, doradcy zawodowi, psychologowie, asystenci rodziny, koordynatorzy rodzinnej pieczy zastępczej) jest niewystarczające w stosunku do potrzeb i zwiększania zakresu zadań pracowników. Ponadto osoby te często są zatrudnione na część etatu lub na podstawie umowy zlecenia (np. asystenci rodziny), co ogranicza ich dostępność i nie daje gwarancji długotrwałej oraz efektywnej współpracy.

Rekomendacje:

- Zwiększanie zatrudnienia specjalistycznej kadry jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, szczególnie: prawników, psychologów, pedagogów, doradców zawodowych, mediatorów, asystentów rodziny, koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej.
- Kształcenie i doszkalanie kadry zgodnie ze zgłaszanymi potrzebami.
- Profesjonalizacja i standaryzacja pracy socjalnej poprzez dostosowanie oferty usług do zmieniających się potrzeb indywidualnych i lokalnych.
- Upowszechnianie praktyk i staży zawodowych w administracji samorządowej.

W 2016 roku z formy zatrudniania w ramach **stażu zawodowego** wspierającego kadrowo jednostki pomocy społecznej skorzystało 57,78% jednostek, zaś z form zatrudnienia subsydiowanego skorzystało 43,70% jednostek organizacyjnych pomocy społecznej województwa warmińsko-mazurskiego.

Rekomendacje:

- Kontynuacja i zwiększanie zatrudnienia w ramach realizacji staży zawodowych, które z jednej strony są ważnym elementem wspomagania kadry i odciążenie pracowników od prac administracyjno-biurowych, a z drugiej strony pozwalają na nabywanie przez młode osoby bezrobotne umiejętności praktycznych do wykonywania zawodu.
- Kontynuacja realizacji zatrudniania subsydiowanego na wykonywanie m.in. prac administracyjnych wspierających pracę jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, a zarazem stwarzających możliwość aktywizacji zawodowej i zdobywania doświadczenia podnoszącego kompetencje i umiejętności zawodowe osób znajdujących się w szczególnej sytuacji na rynku pracy.

W rekomendacjach, które znalazły się w jednostkowych ocenach pojawiła się sprawa bezpieczeństwa pracowników socjalnych w sytuacji konfrontacji z niezadowolonym beneficjentem, szczególnie osobami uzależnionymi i nie zrównoważonymi psychicznie. Ważnym zadaniem staje się stworzenie warunków zapewniających poczucie bezpieczeństwa pracownikom ośrodków pomocy społecznej.

4. WSPÓŁPRACA Z ORGANIZACJAMI POZARZĄDOWYMI – ZADANIA ZLECONE W OBSZARZE POMOCY I WSPARCIA

W roku 2016 nastąpił 14 % wzrost, w stosunku do roku ubiegłego, liczby organizacji pozarządowych współpracujących z samorządami. Najczęściej stosowaną formą współpracy samorządów terytorialnych z organizacjami pozarządowymi jest zlecenie zadań w trybie określonym przez ustawę o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie – korzysta z niej corocznie ok. 51% jednostek samorządu terytorialnego w województwie warmińsko-mazurskim. Łączna kwota dotacji przekazanych w 2016 r. przez samorzady lokalne na zlecenie zadań w trybie ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie w obszarze pomocy i wsparcia, wyniosła 69.577 tys. zł. Jest to wartość o nieco ponad 2 mln niższa niż w roku 2015. W prognozach na 2017 rok przewiduje się, że łączna kwota przekazanych dotacji zwiększy się o niemal 3.500 tys. zł.

Zlecenia w trybie zamówień publicznych stosowało zaledwie 7% wszystkich samorządów.

W 2017 roku liczba organizacji, z którymi będą współpracować samorzady utrzyma się na poziomie roku 2016.

Rekomendacja:

- Podejmowanie działań w partnerstwie lokalnym i dążenie do zwiększania liczby umów na realizację zadań w obszarze pomocy społecznej zlecanych organizacjom pozarządowych.
- Promowanie wśród samorządów terytorialnych współpracy z III sektorem np. poprzez organizowanie cyklicznych spotkań przedstawicieli jednostek samorządu terytorialnego z organizacjami pozarządowymi, mających na celu wypracowanie płaszczyzny stałej współpracy.
- Zachęcanie organizacji pozarządowych do inicjowania współpracy z samorządami lokalnymi (tzw. „inicjatywy oddolne”).
- Pobudzanie aktywności społecznej i obywatelskiej, szczególnie w gminach wiejskich, w których brakuje podmiotów trzeciego sektora.

Na przestrzeni lat 2014-2016 widoczny jest niewielki, ale systematyczny wzrost liczby samorządów, które podmiotom trzeciego sektora zlecały i będą zlecać prowadzenie placówek pomocy społecznej i wsparcia, tj. od 66 samorządów w 2014 roku do 69 w roku 2016.

Rekomendacja:

- Budowanie partnerskich relacji pomiędzy samorządami i organizacjami pozarządowymi, w szczególności poprzez zlecenie podmiotom niepublicznym prowadzenia placówek pomocy społecznej.
- Promowanie organizacji pozarządowych działających w szczególności na rzecz osób starszych poprzez zlecenie przez samorzady zadań w tym obszarze oraz dofinansowanie i organizowanie działań zmierzających do profesjonalizacji i specjalizacji organizacji w tym zakresie.

Spis map, tabel i wykresów

Spis map:

Mapa nr 1. Podział administracyjny województwa warmińsko-mazurskiego w 2015 roku.	7
Mapa nr 2. Liczba mieszkań komunalnych w zasobach gmin województwa warmińsko-mazurskiego w 2016 roku.	10
Mapa nr 3. Liczba mieszkań socjalnych w gminach województwa warmińsko-mazurskiego w 2016 roku.	11
Mapa nr 4. Liczba przedszkoli w gminach województwa warmińsko-mazurskiego w 2016 roku.	13
Mapa nr 5. Liczba osób w rodzinach, którym przyznano świadczenie na 1000 mieszkańców w gminach i miastach na prawach powiatu w województwie warmińsko-mazurskim w 2016 r. (Wskaźnik: liczba osób, którym przyznano decyzją świadczenie/liczba mieszkańców gminy x 1000)	16
Mapa nr 6. Liczba osób objęta pomocą w formie usług opiekuńczych w gminach województwa warmińsko-mazurskiego w 2016 r.	20
Mapa nr 7. Liczba rodzin zastępczych funkcjonujących w powiatach w województwie warmińsko-mazurskim w 2016 r.	29
Mapa nr 8. Liczba rodzin korzystających z zasiłków i dodatków do zasiłków rodzinnych w województwie warmińsko-mazurskim w 2016 roku w podziale na powiaty.	35
Mapa nr 9. Domy Pomocy Społecznej funkcjonujące na obszarze województwa warmińsko-mazurskiego według stanu na dzień 31 grudnia 2016 r.	41
Mapa nr 10. Gminne i ponadgminne środowiskowe domy samopomocy funkcjonujące na obszarze województwa warmińsko-mazurskiego według stanu na dzień 31 grudnia 2016 r.	42
Mapa nr 11. Dzielne domy pomocy funkcjonujące na obszarze województwa warmińsko-mazurskiego według stanu na dzień 31 grudnia 2016 r.	43
Mapa nr 12. Instytucje świadczące usługi na rzecz osób bezdomnych w województwie warmińsko-mazurskim (stan na dzień 31 grudnia 2016 r.).	44
Mapa nr 13. Całodobowe placówki opiekuńczo-wychowawcze funkcjonujące na obszarze województwa warmińsko-mazurskiego według stanu na dzień 31 grudnia 2016 r.	45
Mapa nr 14. Centra integracji społecznej wpisane do rejestru Wojewody Warmińsko-Mazurskiego wg. stanu na dzień 31 grudnia 2016 r.	46
Mapa nr 15. Kluby Integracji Społecznej funkcjonujące na obszarze województwa warmińsko-mazurskiego według stanu na dzień 31 grudnia 2016 r.	47
Mapa nr 16. Zakłady aktywności zawodowej i warsztaty terapii zajęciowej funkcjonujące w województwie warmińsko-mazurskim w 2016 r.	48
Mapa nr 17. Realizacja wymogu ustawowego zatrudnienia przez ośrodek pomocy społecznej pracowników socjalnych proporcjonalnie do liczby ludności gminy w stosunku jeden pracownik socjalny zatrudniony na 2000 mieszkańców lub proporcjonalnie do liczby rodzin i osób samotnie gospodarujących w stosunku jeden pracownik socjalny na nie więcej niż 50 rodzin i osób samotnie gospodarujących.	57
Mapa nr 18. Liczba organizacji pozarządowych, którym samorzady gminne województwa warmińsko-mazurskiego zleciły zadania w trybie działalności pożytku publicznego w 2016 r.	72
Mapa nr 19. Liczba organizacji pozarządowych, którym samorzady powiatowe województwa warmińsko-mazurskiego zleciły zadania w trybie działalności pożytku publicznego w 2016 r.	73

Spis tabel:

Tabela nr 1. Udział procentowy poszczególnych grup społecznych w ogólnej liczbie bezrobotnych województwa warmińsko-mazurskiego i Polski w latach 2015-2016.	8
Tabela nr 2. Dane o sytuacji demograficznej i społecznej (stan na 31 XII).	13
Tabela nr 3. Dane o korzystających z pomocy i wsparcia (w całym okresie sprawozdawczym).	21
Tabela nr 4. Gmina – zadania ośrodków pomocy społecznej (w całym okresie sprawozdawczym).	25
Tabela nr 5. Powiat – zadania powiatowych centów pomocy rodzinie (w całym okresie sprawozdawczym).	31
Tabela nr 6. Inne rodzaje pomocy i świadczeń.	38

Tabela nr 7. Zasoby instytucjonalne pomocy i wsparcia.....	48
Tabela nr 8. Inne instytucje pomocy i wsparcia.....	55
Tabela nr 9. Kadra jednostki organizacyjnej pomocy społecznej (w osobach, stan na 31 grudnia).....	58
Tabela nr 10. Zatrudnienie pomocnicze w jednostce organizacyjnej pomocy społecznej (w osobach, w ciągu danego roku).....	59
Tabela nr 11. Zespoły pracy socjalnej i integracji społecznej w jednostce pomocy społecznej (w osobach, w ciągu danego roku).....	59
Tabela nr 12. Środki finansowe na wydatki w pomocy społecznej i innych obszarach polityki społecznej w budżecie jednostki samorządu terytorialnego (zadania własne i zadania zlecone) w zł.	64
Tabela nr 13. Informacja nt. podmiotów z terenu województwa warmińsko-mazurskiego, które uzyskały dofinansowanie w ramach konkursów ogłaszanych przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej w 2016 roku.....	69
Tabela nr 14. Współpraca z organizacjami pozarządowymi – zadania zlecone w obszarze pomocy i wsparcia (w całym okresie sprawozdawczym).....	75
Tabela nr 15. Wskaźnik wykształcenia kadry kierowniczej.....	77
Tabela nr 16. Wskaźnik profesjonalizacji kadry kierowniczej.....	77
Tabela nr 17. Wskaźnik wykształcenia pracowników socjalnych.....	77
Tabela nr 18. Wskaźnik deprywacji lokalnej – gmina i miasto na prawach powiatu.....	77
Tabela nr 19. Wskaźnik długotrwale korzystających z pomocy – gmina i miasto na prawach powiatu.....	78
Tabela nr 20. Wskaźnik pomocy pieniężnej.....	78
Tabela nr 21. Wskaźnik pomocy niepieniężnej.....	79
Tabela nr 22. Struktura rodzin, którym przyznano pomoc według powodów przyznania pomocy.....	79
Tabela nr 23. Wskaźnik korzystających z usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych realizowanych w ramach zadań własnych – gmina i miasto na prawach powiatu.....	79
Tabela nr 24. Wskaźnik kontraktu socjalnego.....	80
Tabela nr 25. Wskaźnik reintegracji społeczno-zawodowej – gmina i miasto na prawach powiatu.....	80
Tabela nr 26. Wskaźnik odmów – gmina i miasto na prawach powiatu. (odmowy pomocy i wsparcia tylko w zakresie zagadnień związanych z pomocą społeczną).....	80
Tabela nr 27. Struktura wydatków na zadania realizowane w ramach polityki społecznej w zł (rozdziały).....	81
Tabela nr 28. Struktura wydatków na zadania realizowane w ramach polityki społecznej w zł (rozdziały) – gmina.....	86
Tabela nr 29. Struktura wydatków na zadania realizowane w ramach polityki społecznej w zł (rozdziały) – miasto na prawach powiatu.....	90
Tabela nr 30. Struktura wydatków na zadania realizowane w ramach polityki społecznej (rozdziały) – powiat.....	94
Tabela nr 31. Liczba przysposobionych dzieci w województwie warmińsko-mazurskim w 2016 r. w podziale na wiek, płeć oraz miejsce pobytu przed przysposobieniem.....	101
Tabela nr 32. Działania Warmińsko-Mazurskiego Ośrodka Adopcyjnego.....	101

Spis wykresów:

Wykres nr 1. Udział procentowy wybranych grup wiekowych w ogólnej liczbie bezrobotnych w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2015-2016.....	9
Wykres nr 2. Liczba osób w rodzinach, którym przyznano decyzją świadczenie w 2014, 2015 i 2016 roku bez względu na rodzaj finansowania (zarówno w ramach zadań własnych i zleconych) z podziałem na powody* wraz z prognozą na 2017 rok.....	18
Wykres nr 3. Liczba rodzin, którym przyznano decyzją świadczenie w 2014, 2015 i 2016 roku bez względu na rodzaj finansowania (zarówno w ramach zadań własnych i zleconych) z podziałem na powody* wraz z prognozą na 2017 rok.....	19
Wykres nr 4. Liczba osób objętych kontraktem socjalnym w latach 2014, 2015 i 2016 wraz z prognozą na 2017 rok.....	21
Wykres nr 5. Struktura zatrudnienia w pomocy społecznej.....	56

Wykres nr 6. Wydatki poniesione i planowane na zadania z zakresu polityki społecznej w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2014-2018 (suma działów: 851, 852, 853, 854) w zł.	60
Wykres nr 7. Struktura wydatków na politykę społeczną w 2016 roku – gminy.	61
Wykres nr 8. Struktura wydatków na politykę społeczną w 2016 roku – powiaty.	62
Wykres nr 9. Struktura najważniejszych wydatków na politykę społeczną w 2016 roku – miasta na prawach powiatu.	64